Оссолінські колекції.

CD – диск виконано в рамах угоди укладеної з квітня 2004 р. між Львівською науковою бібліотекою НАН України у Львові і Національним Закладом ім. Оссолінських у Вроцлаві.

Lwowska Naukowa Biblioteka im. W. Stefanyka NAN Ukrainy. Oddział Rękopisów.
Zespół (fond) 4.
Zbiór rękopisów Biblioteki Baworowskich

Dział (opys) 1

192. Schützins M. Casp. Annales Civitates Gedanensis. U. I-III. [...] ad a. 1424.

STRONY NIEZAPISANE NIE ZOSTAŁY ZDIGITALIZOWANE

Nr. 192. II. e/3.

13 69.

Schütz, M. Casp. Annales civitatis Gedanensis libb. III. (usque ad ann. 1424.)
Mscrpt. 208 Seiten. Folio. Schwldbd.

III e 9

ANNALES
Civitatis Gedanensis
á
M. Casp: Schützio
concinnati.

In Nomine Domini Amen!

De Origine et Conditore Civitatis Gedanen*s*. adeo variant hominum opiniones et Sententiæ, ut ex iis nonnullæ, quæ tamen vulgo plausibiles videri possunt, anilibus fabellis non sint multũ absimiles. Neq; mehercule mirum, cum his in locis Septentrioni fermè subjectis, superioribus Seculis, non literarum solum, et liberalium artium ignorantia maximè floruerit, verum etiam Sum̃a Prutenorum, qui nondum erant perdomiti, barbaries, omnia assiduis excursionibus bellis et latrociniis ferme devastaverit. Tantum abest, ut certus aliquis rerum gestarum Auctor vel Scriptor, quem in rerum nrarum annotationibus tuto seq. liceret, tum temporis extiterit, multo minus ad nostra tempora pervenerit. Sed hæ gentes ideo fortassis excusationem aliquam merentur quod etiam apud Graecos et Latinos Scriptores praeclarissimarũ Urbium initia ideo sæpe fabulosa sint, quod Scriptorem certum non haberent, sed postea rerum gestarum magnitudine, et Fortunæ arridentis favore,

De Civitatis Gedanen*s*. Origine.

BIBLIOTEKA FUNDACYI HR. BAWOROWSKIEGO · W. ·

in tantum excreverunt, ut cum ad summum fa-
stigium evasissent, originis etiam falsæ fidem a-
pud homines invenerint. Sed nostra nunc prosequamur.

Cromeri Sententia refutata.

Martinus Cromerus in Historia de rebus Polono-
rum scribit, à Polonis Duce Wissimiro, uno de Lechi
posteris, Sivardum Danorum Regem, Navali pugna
insigni profligatum pulsumq; precario Regni par-
tem sub annuo tributo recepisse, concessa Polonis Dutia,
Skaniaq; filias verò ejus duas captivas, alteram Nor-
vagiis, alteram Germanis venditas, filium autem
Jarmericum obsidis loco apud Polonos adservatum
esse. Inde Vissimirum Principem captivis abundan-
tem, duas Urbes maritimas condidisse, et ex his alte-
ram Vissimiriam, quæ nunc Vismaria dicitur, de
suo nomine, alteram Dantiscum seu Gedanum à Da-
nis devictis, eoq; velut in Coloniam deductis appel-
lasse: cujus rei Vaporium Auctorem citat, apud quē
uti horum fidem esse jubet, ita narrationem eam
verisimilem non videri, perspicuis aliorum scri-
ptorum doceri potest argumentis. Hic enim Vis-
simirus non Polonorum Dux sed Vandalorum qui
tum Pomeraniam et Megapolim universam obtine-
bant, Princeps fuit. Nisi libeat omnes Nationes, quæ
ab uno Noæ filio primum ortæ, postmodum autem in
diversas Regiones propagatæ sunt, nullo nominum discri-
mine servato plane confundere. Hunc Vissimirum
asserunt non nulli, vixisse circiter annum Christi
Trecentesimum Quadragesimum et Vismariam con-
didisse, quo tempore Gedanum, quantum conjectura
consequimur ne quidem in rerum Natura esse potuit.
At omnino rationi minimè convenit, Civitatem ma-
ritimam Gedanensem tot ætatibus extitisse tam igno-
bilem, præsertim cum eam Cromerus ab exordio

Condi-

Conditionis Urbem etiam appellare non vereatur. Sed neq; Vismariæ ea est Vetustas ut isto tempore condita fuerit, quinimo, quod verius est, Vismaria condita dicitur à Gunselmo Comite Suerinensi, s. Megapolensi, eo tempore, quo Waldemarus Secundus Danis imperabat et in Polonia Conradus Mazoviæ Dux floreret, is scil. qui Cruciferos Marianos in Prussiam primus evocavit, qui Lecho certe Seculis aliquot fuit posterior. In Danorum Historiis nullibi legitur Polonos unquam transmare vel in Daniam arma protulisse. Wandalorum autem expeditiones non sunt ignotæ. Sivardum verò Daniæ Regem illum, quem allegat Cromerus à Vandalis devictum fuisse, etiam Crantzius disertè affirmat. Saxo verò Grammaticus Danicarum Rerum Scriptor Nobilis lib. 8. p. 77. b. ibi: Vid. Cladem eam Sivardum non à Vissimiro vel Polonis, sed à Gottaro Svecorum Rege accepisse commemorat, de quo plura disserere non est hujus loci vel temporis institutum.

Cæterum idem Crantzius in Vandalia sua, qua Vicinorum populorum etiam res obiter attingit, ubi Seditionem meminit, quæ Gedani fuit excitata Anno Domini supra Millesimum Quadringentesimum 16. Mirum est inquit tam brevi coaluisse Urbem Gedanensem, quæ inter alias recens et hesterna computatur, in id quod tum erat et nunc magis apparet roboris ac magnitudinis: Vivit hodie (circiter annum scil. Millesimum Quingentesimum) qui audivisse testatur Avum suum retulisse, quod ex Patre acceperit, venisse se Gedanum sui tum Oppidi Nuncium et Oratorem, Consilium adiisse ejus tum loci publicum, id erat coactum in privata domo, quæ unica tum ex lapidibus lateritia stabat ad forum, nam cætera cannis palustribus et limo horruerunt, rusticam antiquitatem testantes: ingres-

Crantzii Sententia refutata.

sum vidisse Patres conscriptos in Mensa, quæ fuit in Conspectu, cultellis ad componendum Symbolum super plana demissis ad metam ludere, eam tum fuisse gravitatem Consilii publici, ab illis exordiis intra unum Seculum, ad id roboris Urbem coaluisse non sine causa miramur, ut ejectis Dominis suis Fratribus Teutonicis Regem Poloniæ cui nunc etiam parent invocaverint. Hactenus ille. Hoc certè recentis Civitatis Testimonium longissimè abest ab eo, quo Cromerus hanc Urbem vetustati consecrare voluit. Verum penes Cranzium hujus etiam rei fidem relinquo, quantum ejus Auctoris quem ne nominat quidem nec cujus Oppidi fuerit Nuncius, testimonio sit tribuendum. Quid enim si iste non de Proavo, quoniam Legatum publicum leviter aliquid dicere fas non est, sed de Proavia fortassis inter ancillas lanam facientes et fabellis operam dantes audivit. Id continuo pro testimonio Civitatis alicujus vel commendandæ vel deformandæ allegabimus. Certè non decet tantum Historicum, præsertim sacris initiatum tantas Nugas agere. Verum his in partem rejectis, satis constat, initio ejus Seculi, at circa illud tempus quo Nuncius iste Gedani esse potuit, eam Civitatem in numero Civitatum Maritimarum in foedere, et quidem inter Capita numeratam fuisse, et paulo post Gedanen. PræConsulem cum Coloniensium, Lubecensium et Hamburgen. Oratoribus gravissimam legationem ad Magistrum Ordinis Teutonici de patrocinio Civitatum suscipiendo obivisse, quinimo ante Seculum istud Gedanen. una cum Lubecensibus Arcem et Civitatem Stokholmiæ ex pacto fidejussio-

sionis tenuisse, et alioqvin alias res non adeò leves domi forisq; gessisse, ut non occupatiores, qvā conferendis per ludum Symbolis fuerint, qvemadmodum latiq in Historiæ pgressu demonstrabit.

In Summa ita se res habet, qvantum ex certis monumentis conjicere licet, nec tam vetustam esse Civitatem Gedanen uti Cromerus sentit, nec tam recentem, ut Cranzio videtur. Extant enim Literæ, qvibus Pomeraniæ et Cassubiorum Principes Olivensis Monasterii Privilegia confirmant, Scripta Gedani Anno 1216. qvod paulo post prolixius ostendetur, cum prius ea retulerimq, qvæ in Chronicis Prutenorum de Origine Civitatis hujus habentur. Ac cum primis in libro qvodam pvetusto, qvi Elbingæ repertus traditur, tunc cum Arx diruer[er]etur, ea qvæ sequuntur, perscripta legimus. — Conjectura verisimilis.

Eo in loco, ubi nunc vetus Oppidum Gedanen situm est, olim Vicus vel pagus erat, cui nomen dederunt Wick, à piscatoribus seu Cauponarum exercitoribus, mediocri numero habitatus, qvoniam ibi freqvens esset Commercatio halecis, angvillarum et aliorum piscium, qvi vel saliti vel fumo durati essent, ac inde in Poloniam Pomeraniam, Prussiam, Gottlandiam exportarentur, Promontorium enim Hela, tum multo magis qvam nunc in mare protendebatur, ac vastissimam Oram capiendis piscibus marinis maximè commodam efficiebat, sic ut nullis objectis aggeribus, nullis adhuc Insulis retectis maris æstus Nevam usq; excurreret. — Vicanensium primi mores.

Mos gentilis erat in eo vico, ut Incolæ Piscatores, qvanqm aliqvi mercaturam etiam exercebant

cum Prutenis, pisces cum Succino plerumq permutantes, non nulli etiam Opifices, uti tum Seculum illud ferebat, diebus festis passim in Vico et extra Vicum ignes Succenderent, interim largissime biberent, ac ebrii cum universa Familia, liberis, Uxoribus, Servis, Ancillis, domesticis ac peregrinis circum ignes saltarent, tripudiarent, varias et ridiculas gesticulationes exercerent, et nihil ad Summam lasciviam et petulantiam reliquum facerent. Imo quicunq ex utroq Sexu in quovis ludicro genere magis excelluisset, in honore præ cæteris habebatur. In his deliciarum et omnium libidinum exercitiis necessum erat evenire, quod fermè solet, ut rixæ, contentiones, pugnæ, Vulnera, et sæpius cædes orirentur, in quibus vindicandis ejus Vici Dnus Officio suo non deerat, delinquentes gravissimè mulctabat, pecudes, oves, jumenta, Supellectilem omnem auferebat, interdum etiam pro magnitudine delicti Sontes capite plectebat. Erat is Hagelius ex familia Vandalicorum Principum, vel ut alii volunt Vidoviti Prutenorum ducis oriundus, qui Arcem ligneam tum temporis satis munitam in eo monte, quem etiam hodie Hageli montem vocamus, ut Subditorum immineret Cervicibus, extruxerat, Hic alioquin etiam magnam in Vicanos exercere solebat crudelitatem, cogebantur illi Semissem omnis piscaturæ, aucupii, et peculii quotannis Dno pendere, agrum Dni suis impensis arare et conserere, non licebat eis in agris profluentibus piscari, ne ligna quidem in Sylvis sine pretio colligere, pisces suos vendendi non prius facultas dabatur, quam Dnus ipse suos luculenter distra-

Hageli in Vicanos Impium.

distraxisset, exactionum et operarum et publicorum Servitiorum modus nullus, libido Dñi ad Uxores etiam et filias Subditorum penetrabat, si quis contra mutiisset, Capitis erat periculum. Hanc Tyrannidem, cum vix ultra decennium durasset, Vicani tandem perosi in Hagelum conjurant, ejus trucidandi Consilium clam ineunt, occasionem cædis perpetrandæ quærunt, quæ admodum illis inventu videbatur difficilis: Semper enim Hagelus, qui non minus metuebat Subditos, quam oderat, montanis se Munitionibus q̃tinebat, nec unquam sui publice conveniendi copiam præstabat. Solebant Vicani, quoties festivitatem ejus diei qui Divo Ioanni Baptistæ Sacer est, excitatis ignibus, tripudiis et gesticulationibus, suo more celebrabant, ante Arcem Dñi sui semel ac iterum choreas circumducere, ipse vero Dñs Vas Cerevisiæ Honoris gratia vicissim illis donare consueverat, quo ad majorem gratiam invitarentur, et inter compotandum More Majorum Dñi Salutem singuli singulis propinarent. Hæc res conjuratis apprimè visa est convenire ad exequendum id quod adversus Hagelum jam olim decreverant. Cum dies solennis advenisset, Vicani omnes cum Uxoribus et liberis Choreas longo ordine ducentes ad Arcem ludibundi procedunt, Choreas explicant. Hagelus cum Cerevisiam de more præberi jussisset, nihil est damni, inquit ad familiares, si quam Cerevisiæ jacturam fecero, non enim in ebrietate rixis pugnis et vulneribus temperabunt, sic abunde cum delinquentes mulctabuntur damnum compensavero. Vicani qui sub

Tunicis gladios absconderant, quam primum por-
tam ad exportandam Cerevisiam reserari vide-
rant, ex improviso relicta Saltatione Mares o-
mnes irrumpunt, munitionem occupant, incen-
Hagelus tru- dunt, ac evertunt, Hagelum cum universa fami-
cidatus. lia trucidant, conservata una saltem ex filia-
bus Prechta, quam in Matrimonium collocarunt
illi, qui primus Consilium istud occupandæ Arcis
adinvenerat; Cæterum Hagelus cum vidisset se pro-
ditum et Necem imminere, nec usquam effugiendi fa-
cultas esset, in eo mortis articulo exclamasse di-
citur: O Dantz Dantz (: id est quod Germani tripudi-
um vel Saltationem vocant:) quam foedè me p-
didisti. Hinc existimant huic Vico Nomen primo
datum, ut Dantzwick hoc est Tripudii Vicus ap-
pellaretur, quod factum cum peregrini, qui eo
commeare solebant admirati essent facile dein-
ceps nomen illud amplexi sunt, et alibi divulga-
runt.

Alia Opinio de Hagelo. Hanc Historiam alii paulo aliter narrant, nimirũ
conjurationem Vicanorum inde tandem ortã
esse, quod Hagelus Scultetum seu Præfectum Viti
temerè trucidasset, ubi tum Hagelus, qui insidias
sibi parari senserat, animos Subditorum sibi recon-
ciliare voluisse dicitur, remissis ad tempus oneribus,
exactionibus et Vectigalibus, imprimis autem ut
interfecti Sculteti cognatos emolliret, filiam su-
am natu minimam, nomine Prechtam inter-
fecti filio Helgæ despondisse. Transacta res est,
conjuratio uti videbatur extincta, Vicani offensio-
nem omnem remisisse existimati. Ubi nuptiarum

dies advenit quo solenne erat, ut sponsus cum propinquis et Agnatis ad sponsam iret, eamq solenniter ex domo Parentum ad Nuptiarum locum in Vico publicè constitutum deduceret, Hagelus nondum satis etiam Vicanis fidens, et ideo Sponsum cum Amicis admittere detrectans, postulat ut mater saltem Sponsi cum selectis aliquot Virginibus et Matronis ex Arce sponsam accerseret, sese statim ubi cum aulicis semel atq iterum in Sponsalium honorem choreas duxisset, illas simul cum Sponsa remissurum. Vicani hoc accepto non tam ægre rem ferentes novam ab Hagelo peti, quam quod nondum satis placato ipso uti sese posse dolerent, interim etiam veterum ac recentiorum injuriarum recordantes, Consilium ex tempore capiunt Hagelo perniciosū. Respondent modestè se Dn̄o gratificaturos pulcherrimas quasq puellas et matronas exornant, quæ sponsam accersant, in extremo agmine Adolescentes aliquot robustos Virginali habitu indutos, gladiis subter vestem reconditis, tanquam Ancillas et pedisequas constituunt. Hoc ordine Arcem ingrediuntur. Hagelus nihil mali suspicans agmen intromittit, Sponsam producit, unam ex puellis, quæ præ cæteris illi placebat, manu prehendit, Saltationem incipit, idem faciunt Aulici, atq adeo Ministri omnes. Vix dum Choream inceperant, Adolescētes Vicani ex improviso gladios expediunt, repente facto Hagelum et cæteros obtruncant, ubi jam moribundus ille, de tripudii proditione, ita uti supra dictum ē, fertr exclamasse.

Unde Appellatio Vici Dantzwig.

Ut ut sit, eodem res utrimq redit, in quo plærîq consentiunt Hagelum prætextu Tripudii vel Saltationis in eas insidias incidisse, atq inde Vico Nomen adcrevisse.

Alii hoc etiam addunt, Helga ab Amicis Hageli vicissim trucidato Prechtam Vandalorum cuidam Principum nupsisse, cui Dantiscus Nomen fuerit, atq inde Civitati nomen ejus impositû. Sed hoc nullo quod ego sciam aliorum Scriptorum exemplo probatur. Sunt qui affirmant Danum quendam seu Natione, seu saltem appellatione, Pyratam insignem, mare Latrociniis infestare et prædas in hunc portum seu maris sinum convectare solitum fuisse, et ab eo Vicum illum, quasi Dani receptaculum a Nautis vulgo appellatum. Non desunt qui existiment, loco nomen inditum, ab abiete prælta arbore (: Germani Tanne vocant:) quæ in littore maris introrsus ubi sinus inflectitur consita, Nautis signum fuit, Helam promontorium circum navigantibus, quo recta versus Vicum vel portum vela facerent.

Alii scribunt a Dano Danorum Rege Vicum conditum et appellatum, quod non minus absurdum est, quam illorum sententia, qui Gedani Appellationem ex Getis et Danis, nulla rer. addita raõe vel Historia componunt.

Cæterum ex his Opinionibus sequatur quam quisq volet, equidem à Vero non alienum arbitror, Vicum à Danis nomen accepisse, vel quod ii locum navigiis primum frequentaverint, vel quod Danis Piscatoribus habitandi locus à Cassubiorum Principibus ibi primum sit concessus. Quinimo legi-

legimus, Regem Danorum Valdemarum bello cum Vandalis gesto huc trajecisse et hanc Pomeraniæ oram partim devastasse, partim etiam in potestatem suam redegisse. Itaq; fieri potuit, ut ex Danis suis eam quasi Coloniam hic reliqverit, fortassis etiam munimenti causa Arcem q. struxerit. Sed non tantum est momenti in superstitiosa nominis perscrutatione, quam in rebus ipsis gestis, quas deinceps ꝑ seqvemur.

Post occisum Hagelum hujus territorii Dnum, ad Cassubiorum Principes, qui ex Polonorum Ducum familia oriundi traduntur, devenit, qui deinde Vicum hunc in Civitatis formam redegerunt, ex iis Principibus Subislaus Bugislai filius, qui vixit Anno Christi 930. Nepos, qui primus ejus gentis Christi fidem amplexus est, Olivense Monasterium condidit, Anno Salutis Millesimo Centesimo Septuagesimo, uno nunc miliari à Gedano versus Mare dissitum, multis beneficiis, prædiis ac reditibus ornatum. In quo etiam exuviæ defuncti Conditoris Subislai sunt humatæ.

Hic Subislaus cum animadverteret, Vicum istum Gedanum Monasterio perquam commodum esse, propter piscium et Commeatuum freqventiam et utilitatem, inprimis propter maris Viciniam, pagum autem dispersum, neq; contra hostiles irruptiones satis munitum, Arcem primus vel construxit, vel jam antea constructam munitiorem reddidit, postea de constituenda Civitate vel oppido, vel potius de commutanda Vici Conditione in Civitatis formam cogitare cœpit. Ubi laudatissimo Principi idem Usu venisse scribitur quod in

Condicione Carthaginis olim accidisse perhibetur.
Historia Didonea. Convocatis enim omnibus Vici istius Incolis, incom-
moditates enarravit, qvibus essent expositi qvod sine
munitionibus degerent, addens non posse incremen-
tum sumere ullum vel Vicum vel Civitatem ullam,
nisi munitiones sint, qvibus se suaq Incolæ à Vicino-
rum injuriis defenderent, hortatur ut locum cir-
cumspiciant in agro Vicino ad Civitatem conden-
dam, ubi velint, ejusq ambitum qvantum volue-
rint complectantur, ædes sibi qvisq construat, se
liberaliter locum concessurum et Civitatem fos-
sa et ligneo septimento suis sumptibus muniturũ.
Addidit immunitates qvasdam, et alia beneficia,
qvibus Jus Civitatis et Magistratus Civilis autori-
tas niteretur. Placuit Vicanis Principis sui Sen-
tentia, spacium condendæ Civitatis ex agro Princi-
pis tantum petunt, qvantum ipsi brachiis suis cir-
cumplecti possent. Mirum id primum Subislao vide-
ri, mox etiam ineptam petitionem irridere, tan-
dem cum nihil amplius cuperent annuere. Illi ad
condictum diem conveniunt omnes cum Uxoribus,
liberis, servis et Ancillis, mutuo sese manibus im-
plicantes, qvad qvisq brachia longissime extende-
re poterat, locum eum qvem delegerant, in circi-
tum tripudiantes complectuntur, qvem cum Subisla-
us Civitati condendæ satis amplum judicaret,
ædificiis extruendis designavit. Hoc primum fuit
initium Civitatis Gedanens. satis tenue. Verum à
vivente Subislao Civitas penitus exstructa sit, an
opus ab ipso coeptum à filio consummatum, vides
dubitari.

Habu-

Habuit Subislaus fratrem Mescingum et filios tres, Samborium, qui Patri in Principatu succes- sit, sed non diu superstes fuit, alterum Mestvinũ Gedanensium Dnum, tertium Svantepolcum. Huic Mestwino à pluribus tribuitur Gedani Conditio eo maximè argumento, quod is primus quasi novæ ditionis principatum Civitatis Gedanens. dominium titulo suo adjecit, quod manifestè apparet ex Privilegio Monasterii Succovien. quod anno MCCIX. scriptum est his inter alia verbis: Ego Mestvinus Dei gratia Princeps in Gdanske omnibus Christi fidelibus &c cum consensu filiorum Nostrorum, videlicet Svantepolci, Wartislai, Samborii, Ratiborii, simul Uxoris nræ ad Claustrum Sanct. monialibus Beatæ Mariæ famulantibus damus in Villis in Campis & usq ad terminos Castri Gedanens, et quadraginta marcas, tertiam partem telonei quod datur ibidem de Panno, et quadraginta Marcas sup. tabernis in Danzig &c. Ex quibus verbis apparet, hoc Mestvino Cassubiis imperante Civitatem Gedanens. jam fuisse conditam, vel certè non multo prius et recentissime circiter annum Christi 1200. Sed exiguo primum ut apparet splendore. Fuisse tamen aliquas negotiationes ex eo colligitur quod Teloneum de pannis ibi Principi pendi solitum fuerit. 1200. vel circiter

Gedanum igitur primum Civitas esse cœpit, circiter ea tempora, quibus Ordo Marianus in Palestina cœpit, quo etiam tempore veneti et Franci Constantinopolim ab Imp: Isacio Angello occuparunt, Gedanens. Civitatis initium.

cum scil. Imperator Henricus Sextus vel ejus
Successor Philippus rerum Romanarum potiretur,
Celestino vel Innocentio Tertio Pontificibus, cum
Philippus Augustus in Gallia regnaret Alphonsus
Octavus vel Nonus in Hispaniis, Emericus in Unga-
ria in Polonia Casimirus Secundus, in Anglia Ri-
chardus primus, Canutus in Dania. Quo ipso tem-
pore etiam Changius Can, quem Vulgo magnum
Cham vocant Tartarorum Monarchiam auspi-
catus est, Seculo certè florentissimo et magnar
rerum gestarum memoria celebratissimo.

Mestwini Obitus.

Mestwinus Anno Salutis 1200. eodem fermè tem-
pore, quo Mariani fratres in Prussiam expedi-
tionem susceperant, Vitam cum Morte commuta-
vit, quatuor filiis Superstitibus, quorum Natu ma-
ximus Swentopolcus, eo illustrior extitit, quod
suppetias tulit fratribus Marianis Cruciferis
contra Prutenos Pomeranos cujus auxilio Crucife-
ri anno 1234. ingentem hostium illorum multi-
tudinem prostraverunt, ejus Frater Sambori-
us tam hostili fuit in Ordinem animo, quam
ille se beneficum ordini praestitit. Tertius
Mestwini Filius fuit Ratiborius, Quartus Var-
tislaus, qui ambo peregrinantes obierunt. Var-
tislaum memorant Vischegradii decessisse et
Uladislaviae sepultum esse.

Swantepolcus.

Porro Swantepolcus Mestwini filius ex Uxore
Salonien: Ruthena duos genuit filios, Mestwinum
et Vartislaum. Mestwinus Monasterium Pel-
plinen: condidit anno 1274. Uxorem duxit Fol-
cam Mo-

cam Monialem ex Stolpensi Coenobio in Matrimonium adscitam, ex qua cum liberos non haberet, Successorem sibi Testamento delegit Premislaum Ducem majoris Poloniæ, qui postea Rex fuit, sed is eam Pomeraniæ Partem, quæ à Mestwino obvenerat, non diu retinuit, quod et Mestwini fratres ac Patrui plurimum, non nihil etiam Mariani Cruciferi paulatim ad se pertraherent. Quanquam et ipse Premislaus et ejus Successores non semel Pomeraniam armis rursum subjugare infecta re conati fuerint. Hic Mestwinus obiit supremum diem Anno 1295. d. 8. Calend. Januarii in Olivensi Monasterio sepultus.

Mescingus, cujus supra mentionem fecimus, Subislai frater eo defuncto, Principatum Pomeraniæ ad se pertinere rebatur, eumq. per vim occupare contendebat. Id animadvertens Tertius Subislai filius Sventopolcus, dominandi et ipsemet maximè cupidus Mescingum Veneno sustulit. Hic est ille Swantepolcus, de quo tam multa in Chronicis Prutenicis tamfortiter quam subdole contra Marianos perpetrata gestaq. prædicantur. Qui et Cassubiam tandem Fratribus et eorum Filiis è medio sublatis vel pulsis, occupavit à Janusio Premislai Præfecto, ducta in Uxorem ejus filia, eaq. ratione post Pomeraniæ totius Principatum affectare cœpit, et Lescum album Poloniæ Regem Pomeraniæ Æmulum in Balneo per insidias deprehensum obtruncavit. De cujus rebus gestis plura suo loco deinceps erunt commemoranda. Hic Monasterium Gedanense Dominicanorum in honorem Divi Nicolai, in Campo ex-

tra Civitatis portas, quod nunc ferme in meditullio
Civitatis situm cernitur, Anno 1227. extruxit. Mor-
tuus est anno MCCLXVI. tertio Idus Januarii,
cum esset Annorum 97. et in Olivens. Monasterio
Filii Sventopolci. sepultus est. Quatuor reliquit filios, Mestvinum
Ducem Stolpensem, Samborium Ducem Meuensem,
Vartislaum Ducem Dersoviensem Dnum in Gedano,
à quo Civitas et Arx Gedanens. ad Marianos à quibus
ille adoptatus erat translata quidem sed non sta-
tim tradita est, et Ratiborium, qui et ipse cum
hæreditate sua Ordini allectus est. Hi quos dixi-
mus, legitimi fuerunt Dni Civitatis Gedanens. à
principio ortus ejusdem, quanquam et Poloni in-
terim de ea decertaverint, uti in Historiæ pro-
gressu demonstrabimus, donec in Marianorum
potestatem devenit, et eorum tandem excusso
jugo, quod immaniter et avarè nimis imperi-
tarent, una cum cæteris Prussiæ Statibus, quibus
nunc adnumeratur, in Regum Poloniæ fidem
sponte concessit. Enimverò qui ante Subislaum vel
Hagelum his in locis rerum Status fuerit difficile
est conjectari, ne dum ut certi quidpiam affir-
mari vel describi possit, unius rei argumentum
afferam, locum hunc maritimum pluribus retro
seculis habitatum cultumque fuisse. Etenim æta-
te superiori, quod à fide dignis hominibus accepi,
in Monte Vicino, quem Vulgo ex Ethnicorum I-
dolorum cultu den Kreÿdenberg appellant, ossa
humana testis inclusa, ac ibidem solerter con-
dita, et Sepulchrorum etiam antiquissima ve-
stigia sunt reperta. Numismata etiam superio-
ribus annis per homines curiosè ea loca riman-
tes, non

tes, non unius generis inventa sunt, sed ignota plane et mirabilibus Characteribus et literis insignita, quæ rei antiquitatem satis demonstrant. Ex quibus monetæ genus tam aureum quam argenteum his Characteribus CJIPJS cum inscriptione plane obsoleta inventum. In quibusdam nummis effigies cernitur Reginæ quasi Vetulæ, in altera Nummorum facie manus est extensa et plana inter hos characteres media ♈ ⊙. sunt etiam nummi paulum in pateræ modum inflexi, in centro hanc crucis formam habentes ⊕. inventi sunt alii, qui in uno latere effigiem gerant Reginæ Coronatæ, post Caput Sagitta est, pro facie hic character, quasi Mercurii Signum ☿ ad Sagittam hæ scriptæ sunt literæ LECJPORUS, pro facie autem Reginæ CRASSIURA. in altero latere pictus est cantharus fusorius et trophæi signum, circumscriptio propter vetustatis obliterationem legi non potest. Alii sunt nummi, qui in una facie Reginam habent Coronatam cum his literis CESTIANUS. in altera facie feretrum cum homine superposito, circumscriptio obsoleta legi non potest. Et aliæ nummorum formæ plures ibidem repertæ sunt, de quibus ideo dicere supersedemus, ne in rebus nimium vetustis et extra cognitionem Nummariam nunc positis nimium curiosi videamur.

Cæterum quod à primordio Civitas non priusquā ducentos circiter Annos claruerit, ea procul dubio Causa est, quod continuis bellorum motibus afflicta, debilitata et convulsa est, sic ut interdum vix respirandi Spatium habuerit. Nam post primam Conditionem non ita diu quieta

permansit à Swantepolco penitus eversa et combusta, Deinde A°. M. Ducentesimo LXX. vix ex ruinis et cineribus restaurata, et appellata die Jünger Stadt, extra cujus portam Cives Templum condiderunt in honorem omnium Angelorum, quod etiam hodie visitur, mox à Marianis Cruciferis iterum diruta, et ad priorem Viti S. Pagi formam redacta est. Neq; diu post circiter annum 1311. à Magistro Sigfrido, in eum ubi nunc sita est locum translata, ac demum A°. 1343. Civitatis instar muniri cœpit, Sabbatho ante Dominicam Lætare fundamentum factum est Templi primarii Divæ Mariæ, sequenti die lunæ moeniorum. Sed vix spiritum recollegerat novis jam auspiciis confidentior, cum novo anno post maxima et inaudita peste grassante ita contabuit, ut Civibus partim morbo consumptis, partim fuga Salutem quærentibus, memoriæ proditum sit, Civitatem spatio trium mensium suis incolis abominabilē et habitatoribus omnibus vacuam fuisse. Et quanqm̃ deinceps melius aliquanto habere cœpit, tamen is fuit Marianorum Cruciferorum Dominatus, quod ægrè Civitas hæc ita emergere potuerit, ut aliæ, quæ liberiori Imperio fuerunt obstrictæ. Ipsa certè docet experientia, Civitatem hanc ab eo demum tempore ad splendorem, magnitudinem et opes, quibus nostra ætate floruit pervenisse, quando expulsis fratribus Marianis, Inclytis se Poloniæ Regibus subjecit, de quibus omnibus suo loco dicetur accuratius. Nunc locus postulat, ut Urbis situm bre-

tum brevibus explicemus.

Sita est hodie Urbs Gedanens. in utraq. ripa Motlæ fluvii, qui duobus pontibus intra Urbem jungitur, et nō procul infra Urbem in Vistulam exoneratur. Urbs triplex, vel ex tribus quasi Civitatibus constans, unis nihilominus muris fossis et Vallo exterius circum-septa. Quarum una primaria dicitur, ubi et summum Imperium et Reipublicæ administratio est, quæ à Montibus adversis, ab alta porta incipiens, rectis plateis ad Motlæ ripam descendit, et paulatim secundum fluvium intra meridiem et orientem protenditur. Ubi autem fluvius pontibus transitur, in adversa ripa ut plurimum sunt apothecæ frumentariæ sive Granaria, et deinceps perpetuo tractu SubUrbium, quod hortos longos vocamus, ad meridiē longo domorum et hortorum ordine excurrit, Vetus Civitas ab altero latere septemtrionem versus mare respicit, interius fossa et muro à primaria Urbe distincta, exterius Vallo et fossa egregiè communita. Tertia quam Sub-Urbium vocant, mænibus et Vallo separatim inclusum, et fossa duplici à primaria Urbe diremptum ad occasum protrahitur adverso motlæ fluvio. Dextro autem latere Rodanus fluvius sub radicibus Montis Episcopalis recta præterfluit, et sinuato cursu circum novi aggeris munitiones supra fossas alveo lapideo per Veterem Civitatem labitur, et Molendinum celeberrimum prætervectus, in Motlam quæ in primo ingressu Sinistram Suburbii partem alluit post extremos Civitatis muros sese ingerit, sit ut Veteris et primariæ Civitatis potiores partes his duobus fluviis in morem Insulæ cingantur. Urbs ipsa vulgo Prussiæ adnumeratur, et cum ipsa Prussia ad Poloniæ Sceptrum accessit, et nunc pars ē Con-

Urbis Situs.

Primaria Civitas.

Granaria.

Vetus Civitas.

Sub Urbium.

Rhodanus.

Molendinū.

fili Prussiæ publici, sed si Geographiæ rationem
inspicias, sita est in ultima Pomeraniæ parte, quā
hodie Pomerelliam, quasi dicas minorem Pomeraniā
appellant, quæ à Prussia Vistula fluvio dirimitur,
et hodie cum ipsa Prussia ad Poloniæ Regnum perti-
net. Prussia enim ita propriè determinatur, ut in-
ter Vistulam Dervanciam, Ossam et Memlam flu-
vios concludatur, et ab oriente respiciat Lithvani-
am, à Meridie Poloniam, à Septentrione Livoniā
et mare, et ab Occidua parte Pomeraniam Vistula
interluente, Sicut Gedanum in Pomeranica ripa con-
sistat. Circa Urbem solum est fertilissimum et amæ-
nissimum, fluviorum et Camporum Commoditate
maximè conspicuum. Plagam orientalem ornat

Vistulæ fluvius.

fluvius Istula, qui è Carpaticis montibus situm
trahens, majorem et minorem Poloniam intersecat,
inferius Prussiam à Pomerania dirimens, uno alveo
in lacum Habum versus Orientem, Altero secundum
Septentrionem labens uno infra Gedanum milliari
in Mare Balticum effunditur, dictum est Mare

Mare Balthicum.

Balthicum à Balthia peninsula septentrionali
maxima, nunc Scandia est, quæ tria complectitur
Regna Aquilonaria, Daniam Sveciam et Norwe-
giam. Hoc mare à faucibus Orisundensibus per-
petuo tractu, inter dicta Regna, et inter littora
Vandalica Pomeranica Pruthenica et Livonica
concluditur, Septentrionalibus Commerciis ma-
ximè accommodatum. Ad inferius Ostium Istu-

Propugnaculū Mindanum.

læ propugnaculum ad servandam Maris custo-
diam, à Senatu Gedanensi extructum, et egregiè

Laternia.

communitum est, ubi et lucerna hyemali tempo-
re quæ

re, quæ ex Mari eminus conspici possit, Nautis signo proponitur, ne portum subeuntes incauti ad littus impingant. Ab Ostio Vistulæ Insula Neringa, quam Divus Casimirus pro maximis erga se meritis Gedanensibus dono dedit, versus orientem viginti circiter Miliaribus excurrit, piscatura, aucupio, Venatione percommoda, sicut à Septentrione Mari Baltico, à meridie lacu qui ex eo restagnat, quem Habum appellamus, claudatur, in cujus adverso littore Territorium est Elbingen. et Varmien. et porro Prussiæ Ducatus. A meridie Civitas habet amœnissimos Campos, Montes plane nullos et Insulam, quæ inter Vistulam et Motlā sita est, ad Civitatis Dominium pertinentem, quam hodie minorem vocant, ad Differentiam majoris Insulæ Vicinæ, quæ à Vistula et Nogato fluviis includitur, frumento et re pecuaria fructuosissimam. Ad occidentem Urbs Montes respicit, obliquo ad Septentrionem tractu, Villis et Pagis et aliis ædificiis cultos et egregie exornatos, qui paulatim perpetuo dorso juxta Civitatem mare versus protenduntur in quorum radicibus in ipso Urbis conspectu horti amœnissimi pulcherrimis ædificiis instructi, instar SubUrbiorum procurrunt, et omnem eum tractum, qui in Convallibus est, exornant. Excurrit etiam ad Occidentalem plagam ab utraq; Rhodani Ripa Suburbium, cui vulgus nomen à Scotis ibi fortassis primum habitantibus indidit, cujus major pars ad ditionem Episcopi Uladislavien. pertinet, et hodie ob odorem lucri gratissimum Hollandorum hospitio et diverticulis in Ci-

Neringia.

Habus.

Insula minor.
Werder.

Insula major.

Montana.

Schotlandia.

vitatis pene formam tam ædificiorum magnitudine, quam Mercatorum et Opificum freqventia redactum est, cum insigni scil. præjudicio et fatali detrimento Civium Gedanens, nec non in publici juris fraudem maximam, quo cautum est, ne intra qvintum Miliare prope Gedanum circum qvaq. Arx vel Civitas extruatur aut habeatur. Sed qvia Sacrificulis istis omnia nunc impunè licent, ut pote qvibus etiam Coelum venale habetur, Gedanenses hactenus in eam rem bona cum gratia Jus suum ob Episcopi præsertim invidi impotentiam conseqvi neqviverunt. Hæc de Situ Urbis et Vicino territorio dicta sufficiant.

Urbis primaria ædificia. Intus Urbs primaria egregiis et splendidis ædificiis publicis et privatis passim exculta est, intra paucos sane Annos, qvibus Vicinis et longinqvis Navigationibus in Septentrionem et occidentem, et maxima plurimorum Commerciorum exercitatione ad eam amplitudinem, qvæ nunc conspicua est, conscendit.

Templum Parochiale Marianum. Templum DEI Paræ Virgini Sacrum in Umbilico primariæ Urbis situm est, ædificii splendore et magnitudine omniq. Sacro ornatu nulli Secundum. Inter cætera Opus ibi conspicuum est, ad usum

Baptisterium. Sacri Baptizmatis, et Orichalci Metallo eleganter et magnifice magno sumptu splendidè fabrefactum.

Templum D. Johannis. Monaster. Dominic. In extrema Urbis parte versus Mottlam Templum est Divo Joanni consecratum, et sursum versus Monasterium Dominicanorum à Swentopolco Divi Nicolai honori adjectum.

Prætorium. Prætorium vero non minimum est Civitatis Ornamentum, illa præsertim turri cospicuum, qva Horologium cum insigni opere Musico,

Horologium Music.

qvo o-

quo omnis generis Cantilenas Campanæ artificiosè imitantur, constitutum est, quod meritò Miraculum Europæ dixeris. Nec inde procul Basilica Regis Arturi cernitur splendidè exornata, ubi Mercatores licita Conventicula exercent, et de omnis generis mercibus Conventiones, Sponsiones Contractus inire consueverunt, utile ab initio institutum, nisi quod non ita pridem nimiis perpotationibus et aliis rebus indecentibus cœperat commaculari. In veteri Civitate Templa sunt constituta Divis Catharinæ, Bartholomæo, nec non Cœnobia Divæ Elizabethæ, et Sancti Spiritus, et D. Iacobi, pro Nautis ægrotantibus. In Suburbio quæ tertia Civitas censetur, Templum colitur DD. Petro et Paulo Apostolis dedicatum. Fuit item Monasterium ibidem S.S. Trinitatis nomine insignitum, quod ab ejus fraternitatis Monachis Anno MD. Spectabilis Senatus redemit, et in eo celebre Gymnasium erudiendis pueris, Civium præsertim filiis, per commodù liberaliter constituit. Templum ibi nihilominus et Concionibus et ritibus sacris peragendis usurpatur, ibiq; duæ sunt Cathedræ ex quarum altera Germanicè ex altera Polonice Populus docetur, Permulti enim Poloni utriusq; Sexus in hac Civitate conversantur, cùm quod assiduè merces ex Polonia, frumentum, tabulas ligneas, cineres, picem, ceram, et alias secundo flumine huc convehunt, tùm quod plurimi ejus gentis huc confluunt, qui eas operas exercent, quæ ad Negotiationes et Navigationes expediendas sunt necessariæ, præter servos utriusq;

Basilica Arturi.

Templa Veteris Civitatis.

Sexus Domesticos, Civibus operas ex locato plerumq;
præstantes. In eo etiam Suburbio, quos Hortos Lon-
gos vocari diximus, Templum Divæ Barbaræ Sa-
crum habetur. Omnium Templorum, excepto Cathe-
drali primaria Urbis, quod Rex Poloniæ sibi reser-
vavit, patrocinium et gubernatio penes Senatum
consistunt. Religionem hodie Gedanenses profiten-
tur eam, quæ Augustanæ Confessionis Doctrina co-
tinetur, compluseulos annos jam tacita potius in-
dulgentia Regis Sigismundi Augusti, quam ulla
aperta concessione, ex Papatus idololatria ad verum
Dei cultum perducti. Quæ Religio in omnib9 nunc
Templis celebratur, Ergastulis saltem Monacho-
rum et Monialium exceptis, inter quæ præcipu-
um habetur Dominicanorum, quod vulgo nigrum,
et honestis hominibus meritò vitandum vocat,
Lenonum et Scortorum frequentia, qui turmatim
id Religionis scil. Ergo circumhabitant, adeo ce-
lebre, ut jam pridem in proverbium abierit,
Scortum ad nigros Monachos, ut plurimum e-
nim Monasterio lupanar proximum est.
Quod Ergastulum præter Cynoedorum gregem an-
tiquitus receptum, nunc etiam IESV Christi hostes
et sua ipsorum Religione merisues conspurcarunt,
ac quanquam superioribus annis varia tentata fue-
runt, quibus artibus Pontificia Blasphemia in pri-
marium saltem hujus Civitatis Templum, quod Re-
gis est proprium, reduceretur Christus tamen Sal-
vator noster, rebus etiam angustissimis et difficil-
limis noluit hactenus Ecclesiam hanc suam genu-

ini sui Verbi prædicatione fructuq defraudari.
Qvinimo Regi Clarissimo Stephano, qvi nunc rerum potitur, cujus auspiciis, qvippe qvi et ipse Pontificiæ Religionis more majorum est observantissimus, existimabant Pontificii et Sacrificuli, facilè se Religionis Mutationem aliqvam consecuturos, eam Divinitus mentem indidit, ut publico et clarissimo diplomate, qvod hactenus ab Antecessoribus Regibus nullis pactis, donis, muneribus, obseqviis obtineri potuerat, Usum et Ritum Augustanæ Confessionis liberum et securum in omnibus Templis confirmaret.

Restat ut de Reip: Statu, qvalis est hodie, nonnihil ostendamus. Urbem partim optimates partim populus gubernant, Summum in Republica locum obtinet Burggrabius, qvi ab eo tempore, qvo Civitas in fidem et Clientelam Regum Poloniæ concessit, Regis vices obtinet in Causis iis, qvæ vim et Sangvinem ac Capitalia Judicia concernunt, is qvotannis ab ipso Rege, ex octo Consularibus Viris, qvos Senatus nominat, deligitur, ac nihilominus officio suo in Senatu obeundo æqvè ut cæteri fungitur. Senatus more nostro constat octodecim Viris prudentibq |: qvanqvam antiqvitus Viginti qvatuor, et interdum plures conscripti fuerunt: | ex qvibus qvatuor Proconsules, vel rectius, ut in literis antiqvioribq legitur, Præconsules, qvi per Vices annuas singuli Rempublicam administrant et Consilii publici Præsides sunt, ita ut semper qvilibet Successorem

Reipublicæ Status.

Burggrabiq.

Senatq.

suum habeat laboris et regiminis, ubi res postulet, socium. Cæteri Consules, vel Consiliarii, vel Senatores appellantur. Hi res et rationes Civitatis tractant. Ex iis Quæstores, Prætores, Ædiles, Censores, et alii Magistratus, qui variarum rer[um] curam gerunt, quotannis designantur. Ad Senatum ab omnibus Judiciis, omnibusq[ue] Magistratib[us] Civilibus, à Senatu porro ad Principem in Caussis Civilibus est provocatio. Atque in veteri Civitate peculiare Consilium est quinq[ue] Virorum, qui ibi Jurisdictionem suam exercent, sed hi primario Senatui subsunt, eiq[ue] cognitiones suas submittunt. Assidet etiam per vices ex illis unus Consilio primario. Post Senatum Jurisdictionem exer-

Scabini. cent Scabini in primaria et veteri Civitate. Hi sunt Judices rerum tam Capitalium quam Civilium Controversiarum, utrobiq[ue] numero duodecim constituti, quibus ex Senatu suo prætor præficitur. Scabini ex præscripto Juris Culmensis quo utimur in Judicium Numero sunt perpetui, nisi quem mors subtraxerit, vel suffragia in Senatum legerint /: nam ex Scabinis Consules vel Senatores adleguntur :/ vel infamia removerit. Aliis enim modis quenquam sese abdicare, non absq[ue] pudoris sugillatione factum meminimus.

Judicium Censorium. Aliud præterea Judicium est Censorium, quod ad Executionem Juris Civilis et Plebiscitorum constitutum est, cui præsunt Senatores duo, Cives quatuor. Ab his Judicibus, uti à cæteris provo-

provocatio est ad Senatum, non autem porro ad Regem. Sunt enim certæ Causæ, in quibus merum Imperium habet Senatus, nec ob prærogativas specialiter indultas provocationem recipit. Primum in omnibus Causis Criminalibus et injuriarum more Majorum nulla est provocatio, deinde in negotiis ad Legem Rhodiam et rem Nauticam pertinentibus, tertio in Causis ad Executionem Plebiscitorum et Judicium Censoriū spectantibus, tum in Causis Colonorum et paganorum, qui Civitati hæreditario Jure subsunt, demum etiam in Controversiis Civilibus, quæ Summam Ducentorum floren. non attingunt. Et talis quidem est Aristocratiæ Nostræ Status. Cæterum quod ad Democratiam spectat, quoties res graves incidunt, quæ universum Civitatis Statum vel Rempublicam concernunt, aut in quibus vel consultandis vel expediendis major aliqua difficultas versatur, quam Senatus sua solius Authoritate confici posse existimet, Ordines Civitatis in Consilium eunt, et quod ex re præsenti videtur statuunt. Ordinum nomine censentur, Senatus Scabini et Centumviri Civitatis primariæ, quibus Seniores quatuor præcipuorum Contuberniorum, utpote Laniorum, Pistorum, Fabrorum et Sutorum intermixti sunt. Hos quoties vult Senatus convocat, sic ut rebus in Consilio propositis, tres Ordines, tres ferant Sententias, ita quidem ut Centumviri, qui totius Populi plebisvè vices obeunt,

Causæ in quibus non licet appellare ad Regem.

Consilium Ordinum.

quatuor partibus distincti sint, qvalibet autem pars qvaternos tribunos habeat, qvi per vices suffragia colligant, si qvæ causa est, qvam Senatus Scabini et Centum viri simul approbant, id Decretum est publicum, cui contradicere vel repugnare sub poena capitis fas non est. Si vel Senatus vel Scabini vel Centum viri Sententiæ non suffragentur, ex Consilio communi nihil decerni potest. Ea nihilominus adhibita moderatione in Centum virorum Ordine, ut si duo saltem qvadrantes cum Senatu et Scabinis in unam eandemq; Sententiam pedibus eant, qvantumvis dimidia pars illorum dissideat, vel secessionem faciat, nihilominus Decretum illud publicum sanctum et ratum ab omnibus habeatur. Qvæ qvidem Ordinum distinctio et Consiliorum ratio primum à Divo Sigismundo Rege constituta est, uti suo loco fusius

Consiliariatq Præ.

DEo volente demonstrabitur. His ita præmissis illud etiam non absre videtur addendum, Urbem Gedanensem etiam Consilii Terrarum Prussiæ publici membrum esse, qvanqvam ex infimis, tamen qvod ipsa res sæpissimè docuit, ad operam Patriæ præstandam non ex novissimis. Consilium illud Prussiæ optima ratione à majoribus institutum est eo proposito, ut de Reipublicæ Pruthenicæ rationibus, bis in Anno Conventus haberetur, qvod etiã hodie durat more scil. majorum, qvantumvis ea libertatis ratio sæpius variis machinationibq interpellari consueverit. Consilio præsidet Episcopus Varmiens, cui assident Episcopus Culmensis, Tres

item

item Palatini, Culmen: Mariaeburgen: et Pomeraniæ, Tres Castellani Culmen: Elbingen: et Gedanen: Succamerarii tres earundem Provinciarum, atque hæc duo non Imperii sed dignitatis saltem sunt nomina. Civitates item tres Majores, Thorunium, Elbinga et Gedanum. Hi sunt Consiliarii tam Terrarum Prussiæ quam Regni Poloniæ, et idem Jus habent in eligendo Rege et in Regni Comitiis, quod habent Consiliarii et Optimates Poloniæ. Præterea sunt in Consilio Prussiæ minores Status, qui Nobilitatis vel Equestris Ordinis et minorum Civitatum Suffragiis continentur.

Hæc Summatim nunc et in genere saltem obiter de exordio incrementis et universa Republica Civitatis Gedanen: dixisse sufficiat. Cætera suo loco secundum ordinem historiæ melius erit commemorari. Sed priusquam ad reliqua pergamus, illud quod ipsum etiam ad Reipublicæ formam pertinet, operæ pretium erit, ut enumeremus Magistratus, hoc est Burggrabios Præconsules Senatores et Scabinos, quorum nomina extant ab annis circiter ducentis, nam qui ultra eam memoriam fuerint, nescimus, utpote hujus Urbis Rectores, et Reipublicæ gestores, quorum nomina et memoriam obliterari, humanitas et Civium amor erga moderatores suos nequaquam committat. Verum in commemoratione Burggrabiorum illud interim animadvertendum venit, quænam sit ratio, quod ab initio fermè uni aliquot annorum Imperium continue permissum fuerit, cum apertè Privilegium disponat, in singulos annos novum eligendum

Burggrabii unde antiquitus plures per annos officium exercuerint.

esse. Et sane nostra ætate, si cui Magistratus hic continuatus esset, Civitas ægrè admodum tulit, quasi Privilegii Verbis hoc modo derogaretur, cujus rei rationem hanc invenio, quod superioribus annis, quoties octo Viri Consulares à Senatu nominabantur, ex quibus uni quotannis Rex suas Vices committeret, is etiam inter cæteros nominaretur, qui anno præterito Magistratum gesserat, ita liberum erat Regi, vel eundem vel alium quem vellet eligere. Id posterioribus annis cum ad consequentias traheretur, ita provisum est, ~~ita~~ ut ne is qui intra biennium gessisset, inter cæteros nominaretur. Sed nunc Magistratuum omnium nomina recensebimus. Hic sequuntur Nomina Magistratuum, sed quia hæc alibi jam habentur, eo Lectorem remittimus.

De Magistratu Veteris Civitatis.

Quo tempore peculiaris Senatus Veteris Civitatis cœperit, pro certo nihil ausim affirmare, conjectura quantum assequi possum, id solum nunc adducam, donec aliqd certiq cognovero.

Anno 1455. Per Seditionem novus Senatus in Primaria Civitate creatus, anno sequenti mutatus est, ex Senatoribus prioris anni aliqui recepti, aliqui verò moti vel repudiati. Ex iis qui moti fuerant complures invenio deinde Consules sive Senatores fuisse veteris Civitatis. Ex quo conjecturam facio, ante illud tempus solitos fuisse creari

ari Consules, tam ex veteri quam ex primaria Civitate, et tum demum, vel non diu antea ob Secessionem istam, novum in Veteri Civitate Consulatum institutum. Nam et familiarum nomina, quæ utrinq legunter faciunt hoc verisimile. Accedit illud etiam, quod eodem primum tempore Scabini Veteris Civitatis fuisse leguntur in publicis tabulis ac monumentis, Anno scilicet 1455. Vidi quidem in privatorum Libris adversariis annotatum esse, nomina et PræConsulum Petri Becker et Jordani Lobnister, ac Senatoris Michaelis Lerner, ac Scabinorum Hermanni Gulten et Henrici Bolben de Anno 1420. Verum ut unius ego libri privati, cujus nequidem authorem video, auctoritatem publicis tabellis anteferam, adduci non possum, præsertim quod alias in eo ipso libro manifesta tam Nominum quam temporum errata deprehenderim. Succurrit opinioni meæ aliud argumentum, in publicis monumentis reperio, quod Anno 1444. Senatores der Jüngen Stadt sub sigillo suo ad Senatum primariæ Civitatis testimonii Causa retulerunt, quod quidem Gerhardus von Tünden professus fuerit, se debere Arnoldo Finkenberge Consuli primariæ Civitatis Marcas decem et Sexcentas. Sigillum erat Angelus expansis alis, juxta pedes inferius, utrinq habens duas Aquilas.
Hinc mihi conjectari libet, quod cum Junior Civitas (: die Jüngr Stadt:) in perniciem primariæ Civi-

tatis à Cruciferis sustentaretur, in eodem bello,
quo Cruciferi ab his partibus demum exulare et
abstinere jussi coactique sunt, illa paulatim desierit
et inde Magistratus tam Consularis quam Scabi-
nalis in veterem Civitatem translatus fuerit.
Enimvero nec ante tempus illud Consulum vel
Scabinorum veteris Civitatis, quantum ex publicis
documentis est, nec post tempus illud ejus generis
Magistratuum Junioris quam vocant Civitatis ul-
la fit, quod ego sciam mentio. At qui si fuissent au-
~~tem~~ peculiares in veteri Civitate Consules vel
Scabini, utique cum Primariis Magistratibus mo-
re majorum publicati, vel eadem saltem opera,
qua postea fieri consuevit in tabulas publicas
relati fuissent, nisi per insignem injuriam id p-
termissum existimare velimus, quod utique abo-
minor, et si quid expeditius in posterum compe-
rero Civitatis Veteris honori perlibenter confe-
ram. Verum his cujusque prudentiori Judicio reli-
ctis illos nunc recensebo, quorum in tabulis et
monumentis publicis mentio nominatim habe-
tur. Videntur alibi commodius.

Anna

Annalium Civitatis Gedanen.

LIBER SECUNDUS.

Post hæc quæ summatim et generaliter de Statu Gedanen. Urbis commemorata sunt, consequens esse videtur ut referamus, quid ab eo temporum progressu, quo Civitas cœpit, deinceps publice et privatim egregium vel dignum memoria gestum actumve fuerit. Quoniam autem tum demum Gedanen. res in lucem prodierunt, cum Cruciferi mariani fratres ordinis Theutonici Prussiam infestare et subjugare, post multos etiam labores bellicos, tandem magna potentia, totisque viribus sapienter primum, deinde nimis avare nimis superbe gubernare cœperunt, non abs re fuerit Ordinis ejusdem initium et incrementa summatim saltem (: nec enim institutum est hujus loci pluribus omnia persequi :) et breviter recensere, ac interim quasi per Satyram res nostras suo quaslibet loco intermiscere et annotare.

Anno Salutis 1190. Cum Christiani Ptolemaidem obsiderent, in eo bello, quo Saladinus Ægypti Sultanus rerum Palæstinarum potitus est, cœpit ordo Marianorum fratrum Teutonicorum, quos deinde Cruciferos appellarunt, Auctore Friderico Duce Sveciæ Friderici Barbarossæ Imperatoris Filio, qui tum Castris præerat. Dedit hujus instituti Causam optimo Principi morbus, qui tum in Castris passim grassabatur dyssenteria, qua plurimi quotidie absumebantur, multi etiam ab hostibus aut

telis icti, aut in prælijs vulnerati miserrimè,
ac sine aliorum commiseratione in Castris vagaban-
tur. Ajunt Cives qvosdam Lubecenses et Bremenses
qvi Navibus eò venerant, et commeatum suppor-
taverant, misericordia motos, velis Navium ex-
pansis, in littore qvasi papiliones erexisse, et sub ea
tentoria Saucios et ægrotos Milites recepisse et
qvam diligenter poterint curasse. Qvam rem con-
spicatus Princeps, cum ad animum revocaret ex-
istimaretq, magis hæc in Milites Officia Principi-
bus convenire, qvam privatis hominibus, cogitans
insuper qvo pacto Seminarium aliqvod Germani
Militis in Palæstina retineretur, re cum cæteris
qvi tum aderant Principibus deliberata, hunc or-
dinem Germanorum Militum ex Nobilium ge-
nere delectum instituere decrevit, qvorum im-
primis esset, ut curam pauperum in Terra San-
cta existentium agerent, alterum et Terram
Sanctam et alios Christianorum fines armis tu-
tarentur. Conceditur illis ex Regis Hierosolymita-
ni Henrici largitione Hierosolymis Domus Hospi-
talis qvæ divæ Mariæ vocabatur, unde ordini
nomen accrevit, ut milites domus hospitalis San-
ctæ Mariæ in Hierusalem vocarentur. Henricq
Sextus Imperator, qvi Patri Friderico aqvis suffoca-
to eodem anno successerat, et Celestinus Tertius
Pontifex, ordinem auctoritate sua confirmarunt,
et multis immunitatibus beneficiisq donarunt,

ac o-

ac opibus locupletarunt. Didatus est imprimis Ordo, ab iis Principibus, Incolis et Militibus, qui in terram Sanctam proficiscebantur. Insignia primum collata sunt Fratribus, pallium album Cruce nigrâ insignitum, Clypeus item albus nigra cruce ornatus. Inter alias prærogativas donati sunt etiam beneficio creandorum Equitum, ut vocant auratorum, eaque dignitate ipsis Regibus comparati. Initio ordinis Triginta quinque, vel ut alii volunt Quadraginta Fratres initiati sunt Viri pii et strenui, qui quoties ad arma conclamatum esset, primi omnium in acie stabant, cum ab armis otium esset, erga ægrotos charitatis opera nihilo segnius exercebant.

Fratrum in eum ordinem recipiendorum initio ritus hic erat, ut ejurarent prius, se Leges ejus Ordinis firmiter ac strenuè conservaturos. Ejurarent etiam se homines esse liberos, Nobiles et Germanos. Ejurarent item Uxorem se non habere, nec cuiquam Virgini vel Mulieri de coeundo Matrimonio fidem dedisse, et coelibem se vitam castè pureque absque ulla Scortatione victuros. Ejurarent etiam nullum unquam se votum fecisse, alterius cujusvis Ordinis suscipiendi causa. Ejurarent præterea se nullo corporis laborare Vitio, quo minus officia sua et pugnas ubi opus foret, obire possent. Tandem Sacramentum ritè darent se in omni deinceps Vita non plus patri Matri, vel amico et cognato ulli morem gesturos, quam Magistri Imperio

Initiandi Ritus.

audientes futuros. His omnibus Sacramento con-
firmatis, illi qui in ordinem recipi vult hæc con-
ditio Vitæ non adeo molliter exigendæ proponi-
tur hisce fermè Solennibus Verbis. Si forte existi-
mas in hoc ordine Suscipiendo Vitam te quietam
et jucundam exacturum, vehementer te falli exi-
stimato: Vita enim nrã propemodum ita duci-
tur, cum cibum capere voles, esuriendum erit,
cum dormire voles vigilandum, cum à Somno va-
cabis nihilominus dormiendum, cum tibi mandabi-
tur, hoc vel alio in periculis consistere, quod cum
tua molestia vel discrimine capitis fiat, nihil
contradicendum. Tuam ipsius voluntatem, ani-
mum et Sensus omnes Parentum et Cognatorum
amorem prorsus deponere, et totum te unis hu-
jus Ordinis legibus addicere te opportet. Hujus
laboriosæ Conversationis premium nullum aliud
tibi propositum intelligito, præter panem et a-
quam, et vestem humilitatis indicem nec am-
plius tibi petere fas esto, nec amplius deberi me-
mento. Quodsi meliores aliquanto res nostræ ha-
bere se cœperint in laborum Societate, una cum
fratribus melioris Conditionis te futurum spe-
rato. Quibus Conditionibus approbatis, frater
qui recipitur, Solenni Sacramento se obstringit
hisce verbis: Ego me vero dedico devoveo et vi-
ctimam immolo, anima, corpore, Sanguine et
facultatibus, DEo et castissimæ Ejus Genitrici
Mariæ, et Signo hujus Ordinis, et Sancte Spon-
deo,

deo, quod dictæ Divæ Matris Mariæ Servus sum futurus, et pro ea pugnaturus, quamdiu vitam et Spiritum traxero, ut me DEus juvet, et Crux Sacro Sancta. Hæc ideo non absurdum fuerit obiter meminisse, ut intelligamus quatenus posterior hujus ordinis Status cum ortu suo conveniat, præsertim si Religionis Sensum et affectionem ad cælibis Vitæ Sponsionem accuratiq[ue] c[on]sideremq[ue].

Primus ejus Ordinis Magister, quem Magnum seu Generalem vocant, creatus est Henricus Valpodiensis de Passenheim Anno Salutis 1191. eodem quo Celestinus Papa Romæ Sedere, et Emericus Belæ filius in Ungaria regnare cæpit, Henrico Sexto Imperatore, cum Casimirus Secundus rerum in Polonia potiebatur. Hic Magister primus varia et honesta Ordini instituta, cum ad pietatis normam, tum ad Vitæ recte ineundæ rationem utilia præscripsit, quæ primum sancte custodita deinde progressu temporis, decrescente pietate et accrescente potentia, paulatim in desvetudinem abierunt.

1191. I. Magister G[e]n[er]alis.

Eodem Anno quo primus Magister creatus E. die 15. Mensis Julii Ptolemaidem à Saladino Sultano Christiani receperunt. In eadem Urbe postea Henricus obiit Anno Salutis 1200. Nono Calendar[um] Novemb[ris], cum ordini præesset jam annum decimum. Henrico Substitutus est Ottho Carpensis, octogenarius, Vir pius et admodum Religiosq[ue], cujus Regiminis Anno quarto novus ordo fratrum

1200. II. Magister Generalis.

Gladiferorum in Livonia cœpit, Auctore Alber-
to Episcopo Rigensi, postqvam ejus Antecessor Ber-
tholdus, et multi simul Christiani à Livonis Bar-
baris cæsi fuissent, Vestem albam, rubenti gladio,
cum Stella insignitam gerebant. Insigne enim
eorum hoc erat, Gladius ruber qvasi Sangvine
tinctus capulo insistens, acie sursum versa, et a-
ciei Stella rubra subimposita in Clypeo albo.
Vitæ conditionem eandem cum Templariis insti-
tuebant. Indulgentia Pontificis Innocentii, oẽs
qvas in Livonia et circa Terras subigerent, pos-
sidebant. Horum virtute magna pars Livoniæ
sub acta. Sed paulo post cum Crutiferi fratres Or-
dinis Theutonici in Prussia potentiores fierent, il-
li deposito Instituto suo, in eundem cum Marianis
Ordinem coierunt. Præfuit Ottho Carpentis suo
muneri pacificè et religiosè in annum usq. Sextũ,
Ptolemaide post obitum, qvi accidit Qvarto No-
nas Junii Anno 1206. Sepultus. Hoc Magistro cœ-
pit Ordo publicum Domus Hospitalis Sigillum u-
surpare, Asinum et insidentem Divam Virgi-
nem Mariam, cum puero in Ulnis sedente, et
Josephum Senem cum baculo pone gradientem.
Hujus Sigilli Usus et Auctoritas fuit, usq. ad tem-
pora Friderici Magistri Generalis.

1207. Otthoni succedit Anno 1207. Hermannus Bar-
III. batus ex Illustri Familia Ducum Holsatiæ, qvi
Magister in oppugnatione Urbis Tripolitanæ lethaliter
Generalis. vulneratus, paulo post Hierosolymis obiit XIII.
Calendar. April. Anno 1210. cum qvatuor Annos
fermè

fermè impasset, Ptolemaide sepultus.

Successorem habuit quartum Magistrum magnum 1211. circiter initium Imperii Friderici secundi, qui Barbarossæ nepos fuit, A°. 17. Lesci albi Poloniæ Regis, Hermannum de Salza Nobilem Misnensem, Virum prudentem et eloquentia ac fortitudine militari pariter excellentem. Hoc imperante tantum sumpsit incrementum Ordo Teutonicus, ut duo Millia Fratrum essent qui arma gestabant. Ejusdem prudentia et rerum gestarum gloria effectum est, ut Ordo passim non in Germania solum, sed etiam in Italia, Apulia, Gallia, Ungaria et alibi Imperatoris, Pontificis ac Principum beneficio et pietate, quæ maximè tum hominibus cordi erat, ad reprimendam barbarorum adversus Christianos potentiam, maximas opes et facultates acquireret, ac plurimis immunitatibus prærogativis, et Privilegiis denuo augeretur, demum etiam Principali dignitate ac Insignibus Imperialibus et Regiis ornaretur. Hic Magister cum Palæstina Christianis iterum erepta et in Barbarorum potestatem reversa fuisset, in Italiam inde navigavit, et Venetiis Sedem ac Domicilium Magistrorum ejus Ordinis constituit. Sed non diu post Palæstinæ jactura non nihil Cruciferis compensata est, cum ad occupandam Prussiam evocarentur. — IV. Magister Generalis.

Fuerunt veteres Pruteni Gens non Barbara magis quam superstitiosa Solem et Lunam Deos primos credebant. Post eos tonitrua et fulge- — Pruteni.

tra adorabant. Ideoq Deos, qui tempestatibus praeessent constituebant, Percunum aëri, Potrympum aquae, Patollum igni praefectum, caeterum minutulos Deos praecellentes et eminentissimas arbores inhabitare putabant, ex quibus responsa sciscitantibus reddi audiebantur. Eo numero inter praecipuas quercum et Sambucum habebant, ob id nec hujusmodi arbores caedebant, sed Religiose ut Numinum Domos colebant. Serpentes ac colubros insana superstitione perinde ac Deorum famulos nunciosve venerabantur, eos intra Domos nutriebant, eisq ut Diis penatibus litabant, sacra sua advenarum aditu pollui, nec aliter quam humana victima expiari constanter existimabant. Hirco in sacrificiis utebantur maxime ob foecundam animalis istius Naturam, dies Natalitios et funera pari modo celebrabant mutuis scil. commessationibus et compotationibus, tum lusu et cantu absq maeroris significatione cum summa hilaritate ac gaudio. Ac ut alterius vitae spem prae se ferrent, illo saltem ostenderunt, quod exutos spiritu, armatos vestitosq ac magna supellectilis parte circumposita humabant, addito etiam potu melleo aut ex frumentis cocto in vasis testaceis. In funebri epulo partem obsonii potusve vita functi manibus litabant. Agriculturam, rem pecuariam, venationem et

piscationem maximè exercebant. Apium autem alendorum omnibus ferme et industria et passim obvia facultas. Potus illis erat Zythum ex hordeo et mulsum ex aqva et melle, qvod hydromeli vocamus, confectum, Servitiorum peculiare Studium et magna Copia, Servum Mancum vel debilem vel Senem ad labores perferendos ineptum impunè Strangulare fas erat. Connubia hoc modo instituebāt, ut qvotqvot et qvamcunq; paterfamilias puellam Suscipiendæ prolis gratia iniret, sive ex Servitiis peculiaribus, sive alienis foret, sive ex liberis, eam secum suo detineret tugurio aleretq;. Alieni tamen Iuris puellam, non nisi pretio qvati ære emptam, a qvocunq; deduci procreanda prole licebat. In universum Prutheni erga advenas liberales erant, erga Vicinos Lithvanos, Masovios, et Pomeranos vehementer crudeles et inhumani; qvorum odio relictis ferme rei familiaris parandæ honestis rationibus latrocinio tantum et prædationibus operam dabant, præsertim autem Masovios assiduo bello vexabant, et ob professionem Religionis Christianæ præ cæteris infestabant. Qvæ res primum Causam dedit Masoviis Fratres Teuthonicos in Prussiam evocandi.

Conradus enim Dux Masoviæ, cum à Prutenis gravius oppugnaretur, qvam ut illis par esse posset, præsertim qvod tum Poloniæ Regnum et 1222.

ejus Principes in partes essent distracti, audita
Teuthonicorum Militum fortitudine et virtute,
ad occupandam Terram Prutenorum eos invi-
tabat, concessa illis terra Culmensi, quæ est intra
Vistulam Mocram et Dervanciam fluvios, ita ut
siquid armis præterea à Pruthenis occupassent, id
pro suo possiderent. Quanquam Poloni affirment,
his legibus cum Cruciferis conventum fuisse, ut
postquam Prutenos domuissent, Culmens. quidem
tractum Polonis redderent, cætera vero quæ à
barbaris cepissent, arbitrio bonorum virorum cum
Polonis partirentur. Cæterum vix est verisimile, ut
Cruciferi eo tempore, quo alioquin in universa Eu-
ropa opibus florebant, tam duris conditionibus
tantum periculum nullo alio præmio proposito
subire voluisse credantur, præsertim quod Conra-
dus ita tum afflictus et in angustias eas reda-
ctus erat, ut facile dimidia Regni sui parte ces-
sisset, modo à Prutenis securus et incolumis præ-
staretur. Deinde nulla etiam unquam facta fuit
partitio provinciarum, quas à Prutenis Crucife-
ri receperunt, verum ut Culmens. Terram labo-
rum scil. suorum Mercedem Polonis unquam ce-
dere voluerint, vel debuerint. Demum diversum
ostendunt Diplomata et Monumenta publica,
quibus tantum ut opinor merito tribuitur, ut eo
nescio quo vetusto libro, quem Cromerus nullo vel
Auctore vel autoris dignitate adducit, fides il-
lis minimè derogari debeat.
Petrus de Duisborg donationem hanc his Verbis
descri-

describit. Legatione hac audita Dnus Conradus Dux Poloniæ, præhabita matura deliberatione, ut præmissum est, de Consilio, voluntate unanimi et Consensu expresso Uxoris suæ Agathæ et Filiorum suorum Boleslai Casimiri et Semoviti dedit dictis fratribus domus Teuthonicæ, præsentibus et futuris, terram Culmensem et Luboviæ, et terram quam possent favente Dno in posterum de manibus infidelium expugnare, cum omni Iure et Utilitate, quibus ipse et Progenitores sui possederunt, in perpetuum possidendam, nihil sibi Iuris aut proprietatis in ipsa reservans, sed renuncians omni actioni Iuris vel facti, quæ sibi aut Uxori suæ vel Filiis sive successoribus posset competere in eisdem. Et ut hæc Donatio firma esset et perpetua, nec ab aliquo posset in posterum infirmari, dedit eis Lras Sigilli sui munimine roboratas. Acta sunt hæc circa Annum Dni 1226. in præsentia Testium subscriptorum scil. Günteri Masoviensis, Michaëlis Cujaviæ, Christiani Prussiæ Episcoporum, Arnoldi Præpositi, Wilemi Decani, Pascoslai Senioris et Junioris Comitum de Dirsavia, Joannis Cancellarii, Gregorii Vice-Cancellarii, et aliorum plurium Religiosorum et Secularium Virorum discretorum. Cæterum Cruciferi cum terram Culmensem acceptassent, auxilia per totam Germaniam colligunt et mediocri primum, sed virtutibus egregie instructo Exercitu, Duce Fratre Conrado de Landtsperg Prussiam ingrediuntur, expeditionibus deinceps frequenter iteratis, donec universam tandem Prussiam subegerint.

Circa idem tempus, quod nonnulli scribunt Aº. 1224. factum, Pruteni Sambienses, irruptione

Oliva. in Pomeraniam facta, Olivense Monasterium vastarunt et igne concremarunt, captis Abbate et Monachis omnibus cum illorum familitio, quos cum luculenta præda abductos mox prope Gedanum cum ab irruptione in Oppidum repellerentur in Civium conspectu crudeliter trucidarunt.

1227. Anno deinceps 1227. Undecimo Calend. Febr. Swantepolcus Dux Pomeraniæ, Subislai Filius, Ecclesiam Beati Nicolai in Gedano à Capellano suo Wilelmo persvasus, pro commutatione æque bona vel meliori Fratribus Ordinis Prædicatorum resignavit, quod hodie Monasterium Dominicanum vulgo nigrum appellari consvevit.

Monrium Dominicanor.

Hic Swantepolcus cum hactenus beneficio Poloniæ Regum æquè uti Antecessores fermè omnes Pomeraniæ partem tenuisset, et pro Præfecto saltem administrasset, ut Polonici Scriptores id referunt, hoc demum tempore insolentior factus, eò maximè, quod tum gener ejus Uladislaus cognomento Sputator in Majori Polonia res novas moliretur, et Regi suo Lesco albo palam rebellaret, ab eodem Lesco magnopere contendere cæpit, ut se Ducis seu Principis Pomeraniæ nomine et honore dignaretur, sempiternum id sibi, posterisque suis esse juberet, ii tamen nihilominus Poloniæ Regum authoritatem agnoscerent, quemadmodum eandem dignitatem à Lesci Avo Boleslao Crivousto Bogusla-

guslaum Gentilem Summa in Pomerania infe-
riori et Cassubia obtinuisse referebat. Cum id Lescq
abnueret, Swantepolcus repulsam passus et ira
accensus ad defectionem spectare cœpit, neq pen-
sionem annuam de more Lesco misit. Lescus igi-
tur cum Consilium ejus non modo hominum Ser-
monibus, verumetiam re ipsa deprehendisset,
habita deliberatione omnibus communiter Proce-
ribus Comitia indicit Gansanam, quæ villa est
Tremesnensis Monasterii prope Znenam in ma-
jori Polonia, ad tertium Idus Novemb, quæ dies
Martino Sacra habetur, quasi de Republica ac
de componendis intestinis Ducum Majoris Polo-
niæ dissidiis acturus, re vera autem, ut Svante-
polcum prætextu Comitiorum evocatum, sine
armis et bello opprimeret, subolfecit hoc Swan-
tepolcus, et ultro in Lescum Regem insidias in-
tendit unà cum Uladislao genero, quod ejus quoq
juxta ac suam rem agi, nec minus illius quam
suo periculo Comitia illa institui diceret et ad
spem Summi Principatus adipiscendi eum in-
citaret. Convenere ad præstitutum locum atq
diem Lescus Rex, Henricus Barbatus Dux Vratis-
laviens, Uladislai duo, Lasconogus et Sputator, de
quorum discordiis maximè agebatur, et alii Du-
ces ac Proceres Poloniæ, solus Swentepolcus moras
nectebat, missisq subinde, per speciem excusandæ
moræ suæ, hominibus Statum omnem Comitiorum
cognoscebat, et occasionem peragendi cogitati

facinoris captabat. Cum triduo de pace inter Uladislaos actum atque tractatum esset, ac Swentopolci adventus requireretur, quartaque dies curandis corporibus daretur, ad Balneum se Lescoque et Henricus contulere, ubi Swentepolcus cum expedita suorum manu adest, prope enim delituerat, et in diversoria ac tentoria proxima irrumpens, obvios quosque rei novitate attonitos facile aut removet aut obtruncat, Lescum quaerit, ad balneum, ubi eum esse acceperat, properè contendit. Interim exaudito tumultu certior factus Lescus, de Hostili adventu Swentopolci, exilit, et equum nactus cum paucis fugere cœpit, fugientem Swantepolcus cum plerisque suorum persequitur, illum unum se potissimum petere, in uno illo capite, omnia sibi posita esse dictitans. Ubi effugere Lescus insequentium et prementium manus non potuit, converso equo et revocatis fugæ Comitibus, cum aliquandiu multis et bene armatis nudus penè cum paucis restitisset, fortiter dimicans apud Marcinconam pagum occubuit. Sunt qui scribant, Regem à Swantepolco balneo extractum et Equo impositum, cursu citato abduci cœpisse, cum autem et Regis Comites insequerentur, et onus equitem impediret quo tardius fugeret, Regem, quem in pacatum abducere nequibat, à Swantepolco confossum et insequentibus relictum esse. Ab eo tempore Swantepolcus pro Duce ac Dno Pomerania

niæ citerioris gerere se cœpit.
Anno 1229. Magister Hermannus, qui tum Venetiis degebat, primum Magistrum Provincialem Hermannum Baliken cum exercitu in Prussiam misit, atq; is primus aperto Marte Prutenos invadere cœpit, illorum Duce Pomezanien: Pipino interfecto et in Crucem acto. 1229.

Anno 1233. idem Magister Magnus Hermannus de Salcza, quinto Calend: Januarii, Culmense Privilegium quod vocant, primum Culmensib9 et Thorunen: concessit, quod postea etiam eodē Jure cæteris Civitatibus communicatum est. Ejus hæc sunt præcipua et ut plurimum omnib9 communia Capita. Ut perpetua libertas sit Civibus in suis Civitatibus Judices ac Magistrat9 annuos eligendi. Ut Judices in Civitatibus mulctam minorum excessuum sibi servent integrā, majorum autem, cujus generis sunt homicidia, Sanguinis effusio, et similia, partem tertiam. Ut Civitates bona sibi concessa, in sylvis, pratis, agris, et agris cum omni utilitate in perpetuū libere possideant. Ut piscatio in Vistula cum oī utilitate, exceptis Insulis et Castoribus omnib9, sit libera. Ut in iisdem Civitatibus Jura Magdeburgentia in omnibus sententiis in perpetuum observentur, hoc indulto, ut cum Reus aliquis Magdeburgi in sexaginta solidis puniri debeat, hic in triginta solidis Culmen: Monetæ mulctetur. Eodem modo in culpis aliis Secun- 1233. Culmense Privilegium

dum proportionem æquabilem observato. Ut si quis dubitationis Scrupulus de Jure judiciario vel ejus Sententiis emerserit, de eo Sententia à Consulibus Civitatis Culmen[sis] requiratur. Ut omnes Clerici et Viri Religiosi, de quacunq[ue] Religione fuerint, absq[ue] omni naulo in perpetuum, cum rebus, quas secum habuerint, Vistulam traducantur. Ut Magister in Civitatibus nullas domos emere debeat, si vero aliquis domum suam Magistro vel ordini contulerit, intuitu pietatis, eam ad alios usus construere non liceat, nisi ad quos Civium aliquis Domum suam construit, et eadem exinde Jura et Consvetudines observentur, quæ quasve alii Cives de domibus suis observabunt. Ut si quæ forte Quæstio, contra aliquem de bonis suis orta fuerit, si Possessor Vicinos et alios conterraneos suos, quibus notum fuerit, rem in totum ita se habere, et testimonium justæ possessionis habuerit, potius obtinere debeat Possessor illa bona, quam is qui eum impetit, ab ipso eadem bona alienet. Ut prædicti Cives ab omnibus collectis injustis et hospitationibus alisq[ue] Exactionibus indebitis perpetuo sint immunes, et hoc ad omnia bona ad ipsos pertinentia extendatur. Ut Cives bona sua Jure hæreditatis Flamigicalis, tam ipsi, quam eorum hæredes utriusq[ue] sexus, cum omnibus proventibus in perpetuum liberé possideant. Ut omnes Cives ab omnibus expeditionibus sint exempti præter Patriæ defensionem usq[ue] ad Vistulam Ossam et Druvantzam. Ut una Moneta Culmen[sis] fiat per totam Prussiam, et ut de puro et mundo ar-

do argento denarii fabricentur, ipsiq denarii in tanto valore perpetuo perseverent, ut eorum sexaginta Solidi ponderent unam Marcam, et dicta moneta nonnisi semel in singulis decenniis renovetur, et quoties renovata fuerit, duodecim nummi novi pro quatuordecim veteribus acceptentur, et ut unus quisq hisce nummis libere emat quamcunq rem, quæ in foro venalis haberi consuevit. Ut tota Prussiæ terra, libera perpetuo sit ac immunis ab omni penitus teloneorum Exactione.
Ex hoc quod diximus Privilegio /: germanicè ad rem apposite dicitur die Culmische Handvest :/ ortum habuit Jus Culmense, quod nihil à Magdeburgensi distat, nisi quod Consules vel Judices pro ratione diversarum Causarum constituerunt. Quod autem postea Jure Culmensi constitutum vel consvetudine potius longissima usurpatum fuit, ut Uxor omnium bonorum Mariti Semissem perciperet, hoc beneficium Mulieres Civitatis Culmen. promeruisse dicuntur, eo facto, quod cum Viris in alia expeditione versantibus Svantepolcus ad Civitatem ex improviso copias admovisset, existimans Viris vacuam haud difficulter posse capi, Mulieres indutis Vestibus et armis Virorum adeò strenuè Patriam propugnarunt, ut hoste satis ferociter repulso Urbem non Dominis minus, quam semet Viris conservaverint. Actum id fuisse Scribunt Anno 1243. Atq hoc tam egregiè edito facinore Mulieres primum meruerunt, ut parem cum Viris portionem in oibq bonis obtinerent. Alii hoc ipsum Jure Flamingen-

BIBLIOTEKA W.B.

sium, jam antea receptum et introductum existimant, et ideo Juris flammingicalis in hæreditatibus Mentionem in Privilegio Culmensi factam.

1235. Anno 1235. Olivense Monasterium iterum à Prutenis Warmientibus in Pomeraniam erumpentibus vastatum et exustum est, sex Monachis, et triginta quatuor Militibus, quos sibi Gedanen in præsidio habebant, captis gladioque percussis, quod facinus longe celerius Barbari peregerunt, quam ut ex Civitate auxilium fieri potuerit.

1237. Privilegia Hanseatica. Anno 1237. Henricus Tertius Angliæ Rex Civitatibus fœderatis Anseaticis, Privilegium dedit, quod nunc quidem in monumentis publicis vetustissimum est, ut Mercatores de Gotlandia et hæredes eorum in perpetuum salve et secure veniant in Angliam cum rebus et mercibus suis, et quas vicissim ex Terra Anglia emerint versus partes suas exportent, et ut iidem Mercatores et eorum hæredes per totum Angliæ Regnum de omni Theloneo et consvetudine ad Mercatores pertinente sint liberi et immunes, tam pro iis Mercibus quas in Angliam importent, quam de illis, quas in Anglia emptas exportent: Scriptum Westmonsterii d. 20. Martii Anno 1237. Hoc ideo nunc refero, ut de rationibus Anseaticæ fœderationis liquidius Historia nobis constet. Quanquam enim tum temporis hæc Civitas in fœdere non fuerit, tamen quod deinceps omnia priora Privi-

Privilegia æqvè ad novissimos ac vetustissimos pertinere cœperunt, non abs re est hæc Nostris etiam annalibus commendari, præsertim qvod plurimi sint inter ipsos fœderatos mercatores, qvi ipsimet, qvibus immunitatibus donati sint, ignorent. Hoc qvidem qvod jam allegavi Privilegium ex vetustissimis hodie habetur ut dixi, sed non est dubium, qvin antiqviora sint ejus Societatis in Anglia Regno Privilegia. Cujus Opinionis hoc mihi maximum argumentum est, qvod idem Rex Henricus in Confirmatione sua super Privilegiis nostris ita scribit. Concedimus Mercat: Regni Alemanici, illis videlicet, qvi habent domum in Civitate nostra London, qvæ Gylde halla Teutonicorum vulgariter nuncupatur, qvod eos universos et singulos manutenebimus, et servabimus, per totum Regnum nostrum in omnibus eisdem libertatibus et liberis consvetudinibus, qvibus ipsi nostris et progenitorum Nostrorum temporibus usi sunt et gavisi, ipsosq extra hujusmodi libertates et liberas consvetudines non trahemus, nec trahi aliqvatenus permittemus. Ex qvibus verbis apertè colligitur Mercatores hosce Alemannos etiam ante hunc Henricum tertium libertates habuisse et consvetudines peculiares.

Anno seqventi 1238. Gladiferi Livonienses Auctore et Svasore Magistro suo Volqvino cum Cruciferis Marianis conjuncti sunt, et in eorum ordinem adoptati. Itaq cum eodem Anno Volqvinus supremum diem clausisset, missus est in Livoniam Her- Gladiferi uniti 1238.

mannus Balck Provincialis Prussiæ Magister, ut ibi præesset, atq; is hoc modo utramq; Provinciam pro Magistro gubernavit. Hic est qui Plescoviam Urbem et Arcem à Russis et eorum Duce Gerpoldo per deditionem recepit, sed non diu retinuit. Alexander enim Dux Novogardiæ paulo post Anno 1244. Plescoviam à Fratribus iterum bello vindicavit, septuaginta fratribus p̄ter cæteros Milites trucidatis. Hermanno Balcken in Officio Provinciali Prussiæ successit Poppo ab Osternaw, in Livonia Henricus Heimburgensis.

Anno 1240. diem suum obiit Magister Magnus Hermannus de Saltza, cum gubernationi præfuisset annos circiter triginta, et ejus auspiciis res Ordinis in Prussia non exiguum incrementum sumpsissent. Obiit in Apulia Nono Calendas Augusti, sepultus est Barleti. Hoc Magistro conditæ sunt Civitates in Prussia præcipue, Anno 1231. Torunium, Anno insequenti Culma, 1233. Mariæ Insula, Sedes Episcopatus Pomesaniensis, Anno 1237. Elbinga, Balga etiam Arx Prutenis erepta et munita fuit Anno 1239. cujus adjumento Vicinæ deinde Regiones sunt occupatæ.

V. Magister Gnalis. Hermanno successit Quintus Magister Magnus Conradus Landtgravius Turingiæ et Hassiæ, cognomento Sanctus, Frater Ludovici, qui Divæ Elizabethæ Maritus fuit, Imperante adhuc Friderico Secundo, cum in Polonia interregnum esset, quo per Annos quindecim de Imperio certatum est, inter Henricum Silesiæ et Conradum

Mazo-

Masoviæ Duces.

Hoc Magistro Swantepolous universam Pomeraniam et Cassubios, quorum Metropolim Gedanum tenebat, impotenti dominatu occupaverat, cum jam antea Regem Poloniæ Lescum obtruncasset, Poloniam vastasset, prædas abegisset, eaq; omnia impunè perpetrasset, ac Polonis inter se variè certantibus, ipse interim non pro libitu magis quam feliciter omnia peragebat. Verum ubi Cruciferos Teutonicos tot Victorias brevi à Prutenis reportasse, iisq; subactis tot Civitates et Arces unam post aliam tanquam inditia Servitutis extruxisse animadvertit, non immerito potentiam illorum sibi formidolosam aliquando futuram censebat. Metuebat verò, ne illi planè Victis et subactis Prutenis, suas etiam Provincias invaderent, et eodem ad se Jure, quo ipse fuisset adeptus, revocarent. Qua propter partim sui muniendi causâ, partim ne Cruciferi nimium emergerent, clam nuntiis ad Prutenos missis demonstrat, quo in Statu res illorum sint, quam iniquè et violenter ab advenis subjugentur, trucidentur, et in perpetuam Servitutem redigantur, monet ut libertatem respiciant, jugum excutiant, sese patriamq; et liberos ab ea tyrannide vindicent, pollicetur opem et auxilium, si se Auctorem sequi velint. Pruteni ad hoc quod cupiebant, facilè persvaderi poterant, præsertim quod Cruciferorum Exercitus passim in præsidia distributus non facile congregari poterat, nisi Arces et Oppida, detra-

ctis inde præsidiis manifestissimo periculo vellent exponere. Moliuntur cum cæteris defectionem etiam ii, qui jam subacti erant, jam in Cruciferorum Verba juraverant, jam Christi fidem professi fuerant. Itaq; Exercitu collecto subito irruunt, omnia ubiq; devastant, uno impetu quæcunq; à tractu Varmiens. ad Mare usq; spectant Oppida, Villas, Arces, quos eo impetu poterant, diruunt, præter Balgam et Elbingam. Deinde in terram Culmens. progressum Swantepolcum Ducem eligunt, qui non gravatè munus hoc suscipit, mox ad expeditionem strennuè se parat, Arcibus prius suis quas in Ripa Vistulæ tenebat, præsidio communitis. Cruciferi Prutenorum defectione et irruptione cognita Torunii et Culmæ Naves aliquot expediunt, militibus et commeatu onustas, quæ Elbingensibus et Balgensibus suppetias ferant. Has Swantepolcus in flumine nactus, Milites Germanos omnes ad unum trucidare jubet, Commeatum in Arces suas infert, Naves exurit, totum deinde flumen ita infestum reddit, ut nemo se navigationi credere amplius auderet. Eodem furore neglectis Pontificiis interminationibus in Pomesaniam et Terram Culmens. procedit, agros vastat, Oppida et Castella diripit, ac incendit, sic ut in eo tractu præter Thorunium Culmam et Redam Cruciferis nihil à Vastatione reliqum esset, circiter quinq; Millibus Militum, pluribq;

eti-

etiam Subditorum trucidatis. Erant illi nihilominus in omnem occasionem intenti, si quam vicissim inferre calamitatem possent, quoad facultatem et Vires majores nanciscerentur, aperto marte hostem aggrediendi, Habebat Swantepolcus Arcem Swartoviciam in ripa fluvii citeriore infra Swesam Oppidum sitam et egregie munitam, in qua Thesauros suos asservabat. Hanc Fratres viginti Octo Duce Theodorico de Bernheim Marschalco, s. Prætorii Præfecto, memorabili facinore, et insigni audacia, noctu Scalis admotis occupant, quinquaginta armatos, qui in Præsidio erant ex improviso opprimunt, reliquum Incolarum Vulgus promiscue trucidant, Thesauros asportant, Arci Theodoricus ex suis nonnullos præsidio relinquit, plures postea submittit, ipse re bene gesta Culmam revertitur. Accidit hoc facinus
A°. 1243. die 3. Mensis Decemb. Swantepolcus 1243.
re comperta, vehementer perturbatus, adducto quē secum trahebat exercitu Arcem obsidet, quinque septimanis continuis acriter oppugnat, sed frustra, ubi res non procedit, relicta aliquanta ad obsidionem manu, cum majori copiarum parte in agrum Culmens populabundus regreditur. Occurrit illi idem Theodoricus cum auxiliariis copiis Casimiri (: erat is Conradi Ducis Masoviæ Filius :) nongenti eo congressu ex Swantepolcianis cæsi, cæteri in fugam conjecti. Swantepolcus ipse vix ægre elapsus ad obsidionem Arcis Swartoviciana

se recepit. Insequitur Theodoricus, cui in iti-
nere occurrit Primislaus ex Sorore Nepos, quē
ille maternis fortunis omnibus expoliaverat.
Swantepolcus fortunam nimis tum adversam ex-
pertus, obsidione soluta in Cassubios se recipit. The-
odoricus reparata Arce quibus in locis oppugna-
tionis impetu concussa fuerat, in Swantepolci Pro-
vincias ducit, Naclum et alia ejus Oppida dedi-
tione capit, inde populabundus in Cassubios ex-
currit, Olivense Monasterium diripit, agrū
Gedanen̄ circum quaq; vastat, et Civitati jam
exitium, nisi sese dederet, minabatur. Swante-
polcus in has angustias redactus pacem sup-
plex petit, et intercedente Romani Pontificis
Legato, cujus interdicta dudum spreverat,
eam impetrat, Swartouiciam Arcem Cruciferis
relinquit, ipse sua recipit, amicitiam et Soci-
etatem cum Cruciferis perpetuo colendam
paratus accipit, eamq; in rem Mestoinum fi-
lium dat obsidem, verum ea fides non diu-
turna fuit, nondum enim Anno elapso Swan-
tepolcus cum Barbaris Sociis iterum eruptionē
in Culmen̄ et Thorunen̄ agrum facit, prædas
abducit, et circiter Sexcentos fratres trucidat.
Sic ut postea in Culmensi et Pomesanien̄ ditio-
nibus per complures annos continuos eventu
vario bellatum utrinq; fuerit, de quibus omnib9
cum trans flumen fermè gesta sint, nec ad in-
stitutum Nostrum magnopere pertineant, di-
cere nunc consulto prætermittimus. Illud ta-

men unicum, quod ex ludicro quasi ad rem seriam aliquando processit, non omittemus. Diverterat Swantepolcus animi causa in Villam quandam, in agro Pomezaniensi ibiq́ comitibus prandium instruebat. Erat in eo Comitatu Miles manu alioquin promptus sed qui fratres Marianos in tantum metueret, ut ad illorum mentionem totus per horrescere consuevisset. Non ignorabat hoc Swantepolcus, itaq́ cupiens prandentibus ludum exhibere, unum ex servis clam ablegat, qui nonnihil secundum vicinos montes exspatiaret, et cum animadvertisset prandium jam incipere, de improviso rediret atq́ adventum hostium Marianorum trepidè quasi nunciaret. Cæteris hoc constitutum esse clā indicat, ut scirent rem serio non agi, sed consternationem timidi Militis perspicerent ac riderent. Vix dum prandium inceperat Nuncius revertitur, qui Marianos vere adventantes prospexerat, et alto clamore significat, hostes fratres adesse monet, unumquemq́ sibi prospicere, tum ille timidus continuo prosilit, et vitæ fuga consulit, cæteri primum effusè ridere, mox ubi nuncius rem seriam esse obtestaretur, et ipsi fugā circumspicere, sed jam irruunt Mariani, consternatos adoriuntur et obvios quosq́ prosternunt ac trucidant. Effugit Swantepolcus cum uno saltem Comite ad flumen, Comes penes ipsum à tergo confoditur, ipse in flumen se projiciens nando periculum evadit. Ita et ludicris, quod

est in proverbio facile seria possunt interdum exoriri.
Anno 1246. Magister Provincialis creatus est Henricus de Weida, Poppone in Germaniam profecto, qui et ipse cum Swantepolco varie dimicavit. Ex eo certè tempore, intantum Vires Pruteni receperunt, ut undiq vastatis et dirutis Cruciferorum Munitionibus, pene se in libertatem vindicaverint, fortiter ac feliciter ut plurimum gerente rem Swantepolco; nisi Principes nonnulli Germaniæ, inter quos Marchio Brandeburgensis, Episcopus Mersburgensis et Henricus Comes Swarzburgicus Cruciferis auxilio venissent, cum non contemnendo peditum et Equitum Exercitu, per quos demum Pruteni, qui rebellaverant, subacti ad Officium redierunt. Hi Principes una cum Legato Pontificio Jacobo Archi-Diacono Leodiensi pacem tandem et Concordiam inter Swantepolcum et Prutenos ad fidem Conversos ac Cruciferos Anno 1252. in Arce Christburgensi constituerunt firmam ac perpetuam. Perspiciebant enim Principes, quod Cruciferi nimis acerbè deditis Prutenis imperassent, nec obscurè præ se ferebat Swantepolcus se merito patrocinium miserorum contra fratrum tyrannidem suscepisse. Pax hisce legibus composita est, eaq libertas Prutenis ad Christianismum conversis perpetuo data: Ut liceret illis quaecunq bona, quascunq possessiones, eodem Iure quo Christiani utuntur in Prussia possidere: Ut fas illis esset, de bonis suis, u-

is, uti vellent testari ac disponere: Ut Matrimonia illis cum Christianis externis libera essent, et vicissim, ut illorum filii nulla servitutis infamia adstricti, liberam haberent facultatem, ubicunq; locorum vellent domicilium constituendi: Ut Nobilium Gentiliu filii Jus haberent aureorum annullorum, et in Equitum Ordinem cooptarentur: Ut Prutenis conversis liceret Polonico jam, quo assvevissent, non autem Culmensi Jure uti. His ita compositis et consignatis Swantepolcus deinceps quievit, Provinciis ejus interim secure degentibus, et Pruteni subacti, facilioribus Dominis uti cœperunt, Cruciferis autem multæ gerendorum bellorum difficultates amputatæ. Pacatis enim Culmensi Pomezaniensi et Natangensi Provinciis ad subjugandos Sambienses deinceps animum adjecerunt.

Anno 1253. A Festo Paschatis usq; in finem Mensis Iulii tanta fuit in universa Prussia et Pomerania, præsertim circa territorium Gedanen. pluvia, die noctuq; ferme continuata, ut plurimis in locis homines degere commeare ambulare nequiverint, frumentum in agris ubiq; præsertim in locis declivioribus et suffocatum et vi aquarum radicitas erutum fuerit. Ex quo factum ut auctis aquis etiam Vistula totam fere Pomeraniam inundaverit, cum ingenti strage et calamitate hominum, jumentorum et agrorum. 1253.
Tempore hujus Magistri magni Conradi, Livoniæ

rebus præfuit Anno 1247. Theodoricus von Groningen Anno deinceps 1250. Andreas de Stück-landt. Eodem Magistro adhuc superstite Ludovicus Rex Francorum lilia quatuor aurea insignibus Ordinis ex singulari animi affectione adjecit.

VI. Magister Gurlis.

Eodem quem diximus Anno 1253. Cum Magister Magnus Conradus Landtgravius, Nono Calendas Augusti, duodecimo Regiminis Anno, in fata concessisset, qui Marburgi in Hassia conditus est, in ejus locum sextus sublegitur Poppo de Osternaw, qui antea Magister Prussiæ Provincialis fuerat, cum in Polonia regnaret Boleslaus pudicus et Romanum Imperium gereret Conradus Quartus.

Hoc Magistro deinceps Cruciferi cum Sambiensibus Prutenis strenuè rem egerant. Cruciferis auxilio venit Otthocarus Bohemiæ Rex cum non nullis aliis Principibus post bellum cum Ungariæ Rege Bela confectum. Re feliciter cum Sambiensibus gesta, arcem Regiomontanam Cruciferi extruxerunt, et in Otthocari Regis honorem nomen illud indiderunt, ubi nunc Ducum Prussiæ Sedes est, sub Poppone Magister Prussiæ Provincialis fuit Gerhardus Hirtzbergensis, cui successit Hermannus de Grumbach, Vir acer et inhumanus. Is Elbingæ fratres aliquot Cruciferos vivos igne concremavit, eo quod cum Prutenis Apostatis Consilia contulisse crederentur. In Livonia tum Magistri fue-

fuerunt Anno 1256. Eberhardus Comes de Seine Anno 1258. Joannes de Sangenhusen qui postea Magister magnus s. Generalis in Prussia creatus ē.

Pax inter Prutenos dedititios et Cruciferos confirmata octavum jam annum durabat, Cruciferis rursum ad crudelitatem declinantibus, et immaniter imperitantibus, tum Pruteni passim rebellionem et vindictam denuò circumspicere, nec solum publicè dominatum impotentem abominari, sed privatim etiam ex insidiis fratres, qui cum aliqua potestate essent, petere. Cujus rei ex cæteris unum exemplum tam insignis perfidiæ quam ultionis egregiæ referre libet. Arci Lentzenburgensi in Natangen territorio Præfectus erat frater Volradus Wunderlich, is de perfidia subditorum suorum certior factus, cum non facilè crederet, etenim mansuetè et leviter illis imperabat, nihilominus periculum illorum fidei priùs facere constituit, quam severius in eos animadverteret. Convivium itaq; splendidius instruit, Primates illorū more suo invitat, accumbentes lautè excipit, largiter etiam propinat, in omnes nihilominus motus intentus, et ut à vi securior esset, armis sub veste munitus. Pruteni ubi immodica ingurgitatio audaciam et licentiam augebat, ex composito lucernas alii extinguunt, Volradum alii pugionibus strictim petunt, sicut ictus per vestem adacti in lorica subsisterent. Ubi servis 1260.

accurrentibus Lucernæ ex integro sunt accensæ, conqueritur Volradus de eorum perfidia, qui se vulnerare, fortassis etiam trucidare voluissent, ostendit Vestem multis locis perfossam, rogat omnes an ipsi conjunctim tanti Sceleris sint assines aut conscii, vel quinam Auctores! omnibus sanctè negantibus, denuò rogat, quanam pœna dignum existiment, qui talia in se clam et furtivè perpetrasset? Respondent illi subdolè, quod scirent Authores in ea multitudine et turba ignorari, qui talia perpetrasset, eum ignis Supplicio dignum esse. Volradus nihil tum amplius ea de re Verborum facit, hortatur ad hilaritatem, compotationes repetit, bene potos in multam noctem domum dimittit. Aliquanto post cum exactius explorasset illorum Consilia, rursum et eos qui nuper adfuerant, et alios insuper plures ejusdem perfidiæ Satellites invitat, ubi inebriatos videt cautius sibi prospicit, ubi verò animadvertit, prioris facinoris exemplo lucernas extingui, mox secedit, quodque jam antea clam omnia præparaverat, fenestris et januis fortiter occlusis igne injecto domicilium simul et hospites exurit. Atque hoc pacto ipsorummet Sententiam, quâ tali Supplicio proditores condemnaverant, adversus ipsos exequitur. Cæterum ea Prutenorum Rebellio tanta fuit, ut annis Quinquaginta fermè continuis deinde laboratum sit, donec ad officium vel reducerentur, vel penitus extirparentur.

Anno

Anno 1264. Poppo Magister Generalis Senio defatigatus, sic ut ad res amplius gerendas ineptus esset, principatui sponte renunciavit, cum undecim Annos præfuisset, et privatam Vitam delegit. Proinde quod nonnulli scribunt, inter quos etiam Cromerus, eum hoc Anno à Tartaris ad Lignitiam cæsum esse, illi vehementer errant, cum quod secundum veriorem Historiam pugna cum Tartaris diu ante ejus mortem, nimirum Anno 1241. commissa est, tum quod Poppo, cum Provincialis Magisterii administratione omissa semel in Germaniam transisset, ibidem reliquum Vitæ tempus peregit, nec in Prussiam reversus est, sed ad summum Imperium vocatus Prussiam itidem ut Livoniam per Provinciales Magistros gubernavit.

Popponem in Summo Magistratu obeundo secutus est Septimus Magister Hanno, vel Joannes Sangershusianus, qui et Livoniæ præfuerat, sub cujus Regimine Cruciferi admodum rem feliciter gesserunt. Hermannum de Grumbach Magistrum Prussiæ Provincialem, cui propter crudelitatem Magistratus abrogatus erat, secutus est in administratione Helmericus de Reichenberg, cum tres annos gubernâsset, in acie à Prutenis Natangis prope Luboviam cæsus, Successorem habuit septimum Provincialem Ludovicum de Baldersheim. VII. Magister Gnalis.

Livoniæ præerat Anno 1261. Burchardus de Hornhausen, A°. deinceps 1264. Georgius von Eichstad.

Hannone Sangerhusienti Magistro Generali, supra 1200 Anno Sexagesimo Sexto, Supremum diem obiit Swantepolcus Dux citerioris Pomeraniæ et Cassubio-

rum, de quo plura superius commemorata sunt, cum aetatis annum ageret nonagesimum et septimum, moriturus filiis suis quam optime prospicere et cautiores eos reddere volens, ne temere intestinis bellis cum Ordine Teuthonicorum fratrum sese implicarent, ita affatus eos dicitur. Si existimatis Charissimi Filii, me pro Paterno erga Vos amore, optime rebus consultum velle, aut etiam longo rerum Usu tot jam annos edoctum, posse vobis, quod ex re vestra maxime sit, consulere, audite quaeso praecepta mea, quae vobis moriturus do, vivens ipse mihi dare non poteram. Equidem Vobis relinquo Principatum per se quidem satis firmum et amplum, si eo animo essetis, ut unum ex Vobis imperantem caeteri ferre possent. Verum quoniam quisque Vestrum partem sui Dominii gerere mavult, in duabus rebus salutem et dignitatem omnium vestrorum (mihi credite:) sitam existimabitis, Unum est, ut concordes sitis, quod quo difficilius est inter multos, ita nihil ad conservandam omnium Majestatem et potentiam efficacius.
Hanc quam volo concordiam in eo maxime sitam putarem, eaque mea est Sententia potior, ut maximus vestrum natu Rempublicam gubernet, caeteri et laborum Socii sint et ejus auctoritatem sequantur. Alterum quod vos exhorter hoc est, ut cum Ordinis Teutonici fratribus Marianis amicitiam et Societatem perpetuo colatis, idque meo potissimum adducti exemplo. Equidem per complures annos cum illis bellum gessi, non virtute solum et aperto Marte, sed variis etiam artibus et insidiis. Et quamquam saepe Victor fui, re ipsa tamen

tamen expertus sum, me ab eo tempore, quo cum illis bellum incæpi, et fortuna et opibus, et ditione et Vicinorum favore et amicitia paulatim fuisse destitutum. Enim vero qd bono Vicino est optabilius, quid odio Vicinorum perniciosius. Ego his post habitis Cruciferos Vicinos hostiliter sum persecutus, summis utiq viribus quibus nihil profeci, tandem hoc sensi, nihil me valuisse adversus eos, quibus DEUS ipse et multi Reges ac Principes Religionis causa sunt auxilio subsidioq. Quocirca magno meo malo et non parva Subditorum et opum jactura detrimentoq tandem sapere fidemq colere didici. Quodne Vobis etiam usu veniat per amanter vos hortor, ut Vicinos Cruciferos Dei Servos reverenter colatis ametis et omni benevolentia amplectamini, inter vosmet ipsos autem fraternam concordiam perpetuo conservetis. Hoc ut opinor modo bonis Vicinis ex commodo vestro utemini, et Principatum vobis a me traditum integrum ad filios quoq vestros per manum qua accepistis, transmittetis. Hæc Swantepolcus filios suos tam paterne et fideliter quam sapienter moriturus admonuit. Verum illi vel Naturæ Vitio vel dominandi cupiditate ducti, neutrum Parentis præceptum diu memoriæ conservarunt. Maximus enim natu Mestwinus vel Mescingus Cruciferorum potentiam maxime suspectam habens, cum Prutenis iterum deficientibus Societatem coluit, et iis adjuvantibus Culmen et Pomezanien agrum crudelissime vastavit. Verum non satis feliciter hæc illi populatio cessit, vix dum enim citra Vistulā

redierat, cum illum Magister Provincialis Ludo-
vicus de Ballerscheim collectis subito copiis acer-
rimè insectatus est, Pomerelliam omnem secun-
dum Vistulam usq; ad agrum Gedanen crudeliter
depopulatus. Mestwinus ipse in Angustias reda-
ctus pacem supplex petiit et impetravit hac Con-
ditione, ut damnum Ordinis territorio illatū
luculenter resarcire cogeretur. His rebus vix dū
compositis, etiam inter fratres discordia de prin-
cipatu exorta est. Quanquam enim ex Patris
testamento Mestwinus in Dominatu praecelleret.
Frater tamen Vartislaus regnandi cupidus et Studio
Procerum quorundam adjutus fratrem cepit et in
Carcerem conjecit. Verum id factum adeo displi-
cuit omnibus Bonis et honestis Viris, qui omnino
æquum censebant Parentis Voluntatem inter fili-
os sanctè conservari, ut continuò Seditione popu-
lariter excitatâ Mestwinum ex carcere vi eripe-
rent, Vartislaum autem profligarent. Vartisla-
us cum suorum spe se planè destitutum, nec à fra-
tre satis tutum cerneret, ad Socerum suum Ottho-
nem Marchionem Brandeburgen confugit, ejus o-
pem implorat, petit se contra fratris injurias de-
fendi, pollicetur impensas belli se restituturum,
ejusq; rei Gedanen Civitatem et Arcem pignus fu-
turum, ut pote quæ Vartislao Jure hæreditario ob-
venerat. Civitatem autem Gedanen Vartislaus jam
restauraverat antea à Patre subversam, nec quo-
ad ille vixit penitus reædificatam. Marchio Condi-
tionem accipit, Copiis celeriter collectis cum Var-
tislao per Pomeraniam quàm tutissimis potest iti-
neri-

neribus, Gedanum usq; pervenit, Arcem et Civitatem tradente Vartislao in potestatem redigit. Hoc comperto Mestwinus nihil cunctatus omnem reliquam fratris ditionem, excepto agro Gedanen͡ⁱ per deditionem capit, deinde cum se Marchioni imparem agnosceret, auxilium Boleslai Palatini Calissien͡ Consobrini sui, cui cum eodem Marchione bellum et inimicitiæ intercedebant, implorat, eumq; ad opprimendum communem hostem in Pomeraniam invitat. Quod præsen͡ˢⁱᵉⁿˢ Marchio Vartislau Stipendia Exercitûs importune efflagitat, nisi Militibus satisfaciat, non obscurè Civitatis deprædationem comminatur. Vartislaus hôc etiam Solatiô destitutus, cum alibi nusqvam esset auxilii locus, nec deteriora à fratre qvam Socero expectaret, omnibus jam ditionibus exutus, Elbingam ad fratres Marianos confugit, eorum Ordini se suasq; res et ditiones omnes, vel saltem Ius suum oẽ, ac nominatim agrum Gedanen͡, qvem fraude sibi à Socero ereptum qverebatur, dedit ac addicit, sed paulò post antequam Cruciferi qvidqm̃ moverẽt, ipse animi ut videtur mœrore consumptus interiit. Hoc primum Ius est, qvod Cruciferi aliqvantò post in Gedanenses habere se prætenderunt. Cæterùm Mestwinus et Boleslaus acriter Marchionem in Arce Gedanen͡ oppugnantes, arcem tandem deditione ceperunt, qvam Civitas ipsa consecuta est. Marchio Incolumitatem sibi suisq; pactus, ubi Vartislaum mortuum comperit, citra Provinciæ detrimentum ad sua reversus est, Boleslaus, qvoad

illi Sumptus belli per Mestwinum refunderentur, arcem et Civitatem Gedanens. hypothecæ loco per aliqvot annos pacificè tenuit, ac per suæ gentis homines rexit. Post aliqvot annos, Boleslao jam diem functo, Mestwinus Arcem dolo intercepit, et iisdem artibus ad Civitatem capiendam ac-cessit, sed exclusus à Civibus, paulo post cum duobus Millibus Militum per insidias et proditionem noctu Civitatem ingressus, magnam edidit cædem, et hoc modo Civibus partim interfectis, partim se-se dedentibus Gedano potitus est, et deinceps qvo-ad vixit, in Arce Gedanens. habuit domicilium. Hæc inter filios Swantepolci post Patris mortem acta sunt, iis annis, qvibus Magister Generalis Hanno Sangerhusiensis, et ejus Successor Hartmannus Comes in Heldrungen Prussiæ præfuerunt. Quæ unum in Locum ideo congerere volui, ut et Histo-riæ series magis apposite constaret, et qvoniam an-nales Prutenici hac in parte cum cæteris, qvi hujus Historiæ mentionem faciunt, in annorum serie longè lateq; dissentiunt, qvod exactam temporis rationem in rebus tam vetustis superstitiosè ni-mis investigare supervacaneum sum arbitratq;

Interim Livoniæ præerat Anno 1267. Werne-rus von Breidhusen Anno 1269. Conradq; von Mandern Anno 1272. Otho von Rodenstein Anno 1274. Andreas qvidam, cujus Cognomen et famili-am Vetustas, vel potius res ingloriè acta obliteravit.

VIII. Magister Gnalis. Magistro Magno Hannoni Sangershusio, qvi in annum duodecimum Ordini præfuit, et Treviris mortu-

mortuus ac sepultus est, successit A.o 1275. Octavus Hartmannus Comes in Heldrungen, cujus vices in Prussia gesserunt Provinciales Magistri Theodoricus von Gaterslewen, et eô mortuô Conradus von Feuchtwangen Prussiæ et Livoniæ simul Promagister dictus est, cum autem exactô annô utrumq munus gravius animadverteret, quam ut ei ferendo unus sufficeret, Prutenicam administrationem resignavit, cui successit Mangoldus de Steinburg, a quo Promagistro Anno 1280. Arx Marienburgens. primum exstructa est eo loci, ubi hodie sita est. Mangoldo successit Conradq von Fierber Senior. 1280.

In Livonia tum præerant rebus Cruciferorum anno 1275. Walterus von Nordeck, anno 1278. Ernestus von Ratborg, Anno 1279. Conradus von Feuchtwangen, anno deinceps 1281. Witikindus /: vulgo Villecken von Schusborg.

Theodorico de Gatterslewen Provinciam adhuc administrante, Cruciferi ejus auspiciis ex auxilio Marchionis Misnensis Theodorici, magnâ potiti sunt Victoriâ in Prutenos Natangens. et Varmiens. Ducibus illorum acerrimis et fortissimis unô fermè tempore trucidatis, quibus cum per multos jam annos fortiter sed sæpius infeliciter cōflixerant. + Hercus montem Natangorum Imperator erat, qui Magnitudine animi et rerum gestarum felicitate Cruciferorum res vehementer attriverat, tandem insigni prælio victus, et ejus militibus pene ad internetionem deletis, in fugam actus, paucis comitantibus, aliquantisper

in Sylvis delituit, ubi Sociis aliquando ob Victum con-
quirendum in ferarum Venationem dimissis, forte
fortuna per Commendatorem Cristburgens, cui no-
men erat Henrico von Schonberg, et Fratrem Hel-
wigum von Goltbat, qui et ipsi eò Venationis Stu-
dio cum Equitibus aliquot delati erant, canum pro-
currentium investigatione solus in Spelunca re-
pertus, agnitus, et mox ad arborem suspensus ē,
gladiô insuper propriô per pectus transfixô. Var-
miensium duxerat Glappo Vir impiger et ma-
nu promptus. Is à Stenone domestico quodam
admodum familiari Cruciferis est proditus. Ob-
sidebat Glappo paucis admodum Militibus Arcem
in agro Sambiensi, quæ sita erat non procul eo loco,
ubi nunc est Brandeburgum, et ipsa non magno
præsidio tenebatur. Hâc Occasione Steno proditor
arreptâ, ut nescio quas injurias à Glappone acce-
ptas ulcisceretur, clam ad Commendatorem Re-
giomontanum evolat, docet Glapponem cum exi-
guis Copiis Arcem oppugnare, et parva manu faci-
lè opprimi posse. Commendator re intellecta, arma-
tis continuo fratribus et Militibus, quos in præsi-
dio habebat, adjunctis etiam Civium nonnullis, fe-
liciter magis quam prudenter proditori fidem
habens, intempestâ nocte Glapponem de improviso
opprimit, Milites ejus majorem partem, prius-
quam ad arma venire possent cædit, cæteris fuga-
tis, Glapponem ipsum Vivum capit et secum addu-
ctum, in adverso colle, qui contra Civitatem Re-
giomontanam est, in Crucem agit, unde collis iste
hodie nomen retinet, ut Glapponis mons /: vul-
go Clap-

go Clappenberg:) nuncupetur. His ita Ducibus quorum fiducia res tum Prutenica tota stare videbatur hunc in modum caesis, non magnô deinceps labore Natangi et Varmienses subacti in Cruciferorum ditionem concesserunt.

Circa annum supra Millesimum Ducentesimum Octuagesimum. Tertium dissidium caepit inter ordinem et Mestwinum Ducem Pomeraniae, Swantepolci filium, eô quod Mestwini fratres praeter Vartislaum de quo diximus Samborius etiam et Ratiborius sesuaq Ordini addixissent (: nam propter Mestwini potentiam et ambitionem non sufficiebant ipsis facultates ad Vitam pro dignitate tuendam:) eoq pacto in ordinem concessissent. Id quod Mestwinus planè iniquo ferebat animo, praesertim quod Mariani reliquas ditiones, sibi quidem à Mestwini fratribus addictas donatasq, sed adhuc à Mestwino possessas, audaciter peterent, nec multum abfuit, quin ad arma veniretur. Erat tum in Prussia Pontificis Romani Legatus Philippus Episcopus Formianus, ad quem utraq pars compositionis gratia pervenit, ita tum quidem rem transegit, ut Mestwinus Ordini eam ditionem concederet ac resignaret, cujus caput hodie est meva Arx et Oppidum ab Ordine postea communitum. Eoq pacto tum amicitia utrinq conservata. Anno Salutis supra 1283. XIV. Calend. Septemb. defuncto Hartmanno Comite Heldrungensi, cum Octo Annos in Imperio fuisset, et Venetiis diem suum obiisset, in ejus locum sublectus est nonus Ordinis Generalis Magister Burcardus von Szwenden, imperante

+

IX. Magister Gnalis.

Polonis Lesco Nigro, et Romanis Rudolpho Comite
Habspurgensi. Hoc eodem anno finitum est tandem
aligrando bellum cum Prutenis et universa Prus-
sia, intra Quinquaginta Quatuor Annos à Crucigeris
vel domita vel pacata, Exinde Arma in Lithvani-
am transportata, dubiôq diu et ancipiti Martis
periculô pugnatum, quæ omnia non est instituti
Nostri commemorare, Burcardus cum Septem An-
nos præfuisset, et pacata jam Prussia videretur,
cum exercitu Quadraginta Millium in Palæsti-
nam trajecit, ad defendendam Ptolomaidem
contra Sarracenos. Verum re infectâ Rhodum ex
fuga rediit, ubi mortuus et humatus est. Ejus ætate
Livoniam gubernarunt Anno 1287. Conradus von
Hertogenstein, Anno 1289. Boltho von Hogenbach

X. Magister Gnalis.

Anno supra Millesimum Ducentesimum
Nonagesimo Burcardo Magistro Magno successit
Decimus Conradus von Feuchtwangen, cujus Vices
in Prussia gessit Conradus von Fierberg Junior. In
Livonia Anno 1294. Henricus von Dumbshagen Aº.
1296. Bruno quidam, cujus cognomen ad Nos non
pervenit. Conradus cum annos septem imperas-
set Pragæ defunctus et in Drogewitz sepultus ē.
Hoc circiter tempore Mestvinus Pomeraniæ Dux,
qui sine liberis decedens Primislao Poloniæ majo-
ris Duci (: fuit is Rex postea :) Pomeraniam legaverat,
inter homines esse desiit. Primislao Pomeraniæ ac-
cessionem maximè invidebant Marchiones Bran-
deburgenses, quanquam ille Sororem illorum Biel-
sam in Matrimonio haberet, adeò ut illorum ope-
râ per sicarios ex insidiis, cum bachanalia age-

ret, excubitoribus Vino Somnoq commendatis, interfectus dicatur. Rem gestam hisce Verbis Cromerus describit. Premisly recens Rex designatus, quoniam Crucigeror Prussiensium Vicinitaté suspectam habebant, et moliri eos jam non nihil de adipiscendo Gdano (: quod ipsi propter portûs commoditatem ac transmarina Commercia fructuosius multò, quam tunc erat, fieri à se posse intelligebant:) Quin potius ad Pomeraniæ totius dominatum aspirare senserat, munire Gdanum ortus est. Tam præclaros autem conatus ejus mors immatura præcidit, septimo vel octavo Regni suscepti Mense. mortis ejus Auctores Marchiones Brandeburgens fuisse existimantur, qui Veteribus odiis incitati, et potentiam Vicini et inimici Principis, novâ Regni et Pomeraniæ accessione auctam veriti, cum eum per dolum de medio tollere statuissent, locum atq tempus ad peragendũ facinus idoneum nacti sunt, cum ille fessum Reipublicæ curis atq negotiis animum apud Rogosnum Polonicum in Vicinia Marchiæ Brandenburgens relaxaret, quod continentes eo loco Sylvæ in eundas Venationes præbebant, tempore etiam ad invitante, quô Vulgi more ex prisca liberalium s. Bachanaliorum superstitione majore licentia genio indulgetur, ut igitur ibi eum securum et incautum opprimerent, Otho longus Elector Marchio, cum Othone altero et Joanne, Conradi fratris filiis, ex Constantia Premisli Sorore susceptis, et valida suorum manu nocturno

itinere per Sylvas et avia profecti, diluculo e-
jus diei, qui Cinerum est, armati locum circum-
dant, rati omnibus, qui circa Regem erant, longâ vi-
+ giliâ et Crapulâ Widianâ sopitis, nihil sibi negotii
fore in peragendo Scelere. Expergefactus tamen pri-
mô tumultu Premislaus, ac subitâ et inopinatâ re
consternatus, cum paucis, qui evigilarent, in hostes ad
se venientes, nesciens quinam quamque multi essent, insi-
luit, et multis strenui fortisque Viri operibus in eos edi-
tis, cum unus omnium telis cominus eminusque pete-
retur, obrutus cecidit, ubi diffugiunt Poloni, attol-
lunt Semianimem Regem Saxones, et equo impo-
nunt, ut eum secum abducerent, sed cum agita-
tionem nullam ferre posse videretur, pugioni-
bus inmaniter confossum reliquere. Volunt non-
nulli, quemadmodum Dlugossus memorat, Zarem-
bas quosdam et Nalencios (: Equestres eæ sunt
apud Polonos Familiæ:) cædis Premisli si non ad-
jutores, conscios certè quidem fuisse, quod Severo-
rem eum Vindicem scelerum, et inhonestas pa-
randæ rei familiaris rationes refrenantem non
ferrent, mansisseque patrati sceleris notam in his Fami-
liis, ut neque rubris Vestibus uti, neque inter Equestres
homines in acie consistere eis liceret, usque ad id præ-
lium, quo Casimirus Secundus Rex cum Russis con-
flixit. Hæc Cromerus.

Conrado Magistro Magno Anno Domini 1297. quo
Anno Imperator Adolphus Comes Nassoviensis a Suc-
cessore Alberto Primo victus et in acie cæsus est,
in turbulento admodum Regum Polonorum Re-
gimine, vel Interregno potius Seditioso, succes-
sit Got-

Sit Gotfridus Comes de Hohenloch Magnus Prussiæ Magister Undecimus, Hic promagistrum in Prussia constituit Mangoldum (: vulgo Meinike:) Querfurtensem ex Comitibus de Heldrungen, Virum Consilio æquè ac manu promptum, qui multa prudenter ac fortiter gessit per Annos Undecim, quibus Officio Provinciali præfuit. Hujus Nativitas, ut hoc etiam obiter addamus, planè stupenda fuit, et merito inter rarissima mundi miracula, nec enim uspiam tale quid auditum est, reponenda. Nobilis quædam Matrona in eo Comitatu Querfurtensi trigeminos filios uno partu ediderat. Id comitissa Mangoldi hujus Mater palam dicere, rè esse præter Naturam, ex uno Marito semel tres nasci filios, eam mulierem dubio procul cum tribus Viris conversisse, atq; hunc in modum honestæ isti Matronæ vel ex invidia vel ex inscitia, cum per rerum naturam tergeminos nasci posse jamdudum exemplis compertum sit, infamiam inussisse ferunt. Tum illa multis diris Comitissæ, quæ tum uterum et ipsa gerebat, imprecata dicitur, facerent Dii omnes ad ostendendam suam innocentia per trigeminos ederet. Nec imprecationi defuit eventus. Comitissa, cum pariendi tempus advenisset, Novem edit filios, sanos et vivos omnes, miraculo rei perterrita, ne ipsa dedecus suum, uti putabat, proderet, et Matronarum fabula fieret, unum ex infantibus sibi deligit educandum, reliquos in saccos confertos obstetrici, quam fidam sibi dictoq; audientem fore jurejurando et magnis

XI. Magister Grali

pollicitationibus adegerat, committit in profluente suffocandos. Dum ad fluvium Mulier pergit, forte fortuna Comes Pater ex venatione rediens solus fit obvius, quærit quid in Sacco portet, illa pene exanimata timore muliebre tamen mendacium ex tempore fingit, esse fœtus luporum ait, quos ex mandato Dominæ in profluentem velit abjicere. Comes aliud quiddam ex Mulieris stupore suspicatus Saccum inspicit, infantes reperit, unde gentium hi sint severius exquirit. Mulier ubi mendacio locum amplius superesse non videt, rem omnem de partu et Consilio Comitissæ prodit. Comes ipsam dimittit, ac districtè mandat, ut ad Dominam revertatur, et ei modis omnibus persvadeat, se jussa perpetrâsse. Alii scribunt ipsum gladio mulierem confodisse et in fluvium projecisse, cum ut tanti sceleris administram justa afficeret poena, tum ut res infantium deinceps esset occultior. Ut ut sit, Comes clam pueros enutriri curat, quos subinde solus inspiciebat, ex oris forma et corporis lineamentis, magnam filiorum inter se similitudinem deprehendit. Elapso Anno septimo, omnes eodem Vestitu, quô filium domesticum clàm exornat, et inter convivandum cum Amicis unà cum illo mixtim introduci jubet, quærit ex Comitissa, quis inter illos hactenus domi pro filio solo sit habitus, et unde illi tam repentè tot fratres extiterint. Illa statim, conscientia teste rem intelligit, neq; sanè in ea animi perturbatione suum ab expositis discernere poterat, mox veniam facti petit, Monasterium deinceps ingressa peniten-

nitentiam egit quoad vixit. Pueri liberaliter e-
ducati, omnes viri effecti sunt prudentes, et cele-
bres, ex quibus unus fuit hic Mangoldus, de quo
nunc loquimur, Promagister, qui ex rei gestæ for-
tuna nomen sortitus intelligitur, Saxonum enim
lingva Mangolt vocatur nin dübisürffling. ita ca- +
num et leporum fœtus nuncupantur. Hic
Mangoldus primus Vistulam et Nogatum fluvios
aggeribus inclusit, unde factum est, ut Insulæ ad
ripas tum primum coli cœperint ac habitari.
Mangoldo Querfurtensi suffectus est Provinciæ
Magister Ludovicus de Seippen, is anno nondum
exacto decessit, alii substituunt ejus loco Marti-
num Goliensem cognomento Unverzagt. Is Suc-
cessorem habuit Helwigum de Goltpach, qui et
ipse unum saltem annum præfuit. Cui suffectus
est Conradus Sack qui sexennio Prussiam admini-
stravit. In Livonia tum vices gesserunt A°. 1298.
Gotfridus cujus cognomen et familia intercidit
et A°. 1307. Conrady von Docke.
Anno supra 1303. Edvardus quem primum vo- 1303.
cant Angliæ Rex Privilegia et immunitates concessit Privilegia
Mercatoribus Alemannicis, ut Mercatores cum re- Hansæ in
bus et mercibus suis sint in protectione et tutela Angliâ.
Regis Angliæ, in toto ejus Regno, et ab omni exactio- vid. infra ad
ne murorum pontium et Cibariorum habeantur ann. 1318.
et præstentur immunes, ut liceat Mercatoribus
nostris emere vel mercari liberè, tam cum Indi-
genis et Incolis Regni, qvam cum alienigenis et extra-
neis quibuscunq;, ut liberum sit Mercatoribus Mer-

ces ubicunq; locorum emptas, sive intra sive ex-
tra Angliæ Regnum, ibidem in Regno vendere et
distrahere, vel suo arbitratu ex Regno exportare,
quocunq; locorum velint, exceptis hostibus Noto-
riis et manifestis, excepto etiam Vino, quod semel
in Angliam importatum absq; licentia speciali
non liceat exportari; ut ubicunque in Angliæ Re-
gno Mercatoribus liceat hospitium capere et
ibi morari, cum rebus et Mercibus suis, quamdiu vo-
luerint. Ut omnes Mercatorum Contractus cum
quibuscunq; hominibus, cujuscunq; Nationis, super quo-
cunq; Mercium genere, validi censeantur, modò
arrha intervenerit. Ut si super quopiam Contra-
ctu disceptatio oriatur, secundum loci consuetu-
dinem ubi contractum est res dijudicetur. Ut
Rex nostratium Merces, nulla de Causa, nulloq;
necessitatis casu, detineat vel usurpet, nisi sta-
tim soluto pretio, quo Mercatores aliis homini-
bus ejusmodi Merces absq; incommodo suo ven-
dere vellent; ut neq; superiori, neq; alio quovis ca-
su, Rex vel ejus Officiales aut Ministri Merces Ale-
mannorum cuivis pretio vel appretiationi vel
æstimationi subjiciant. Ut omnium injuriarum,
excepto Crimine Capitali, quæ Mercatores No-
strates cum quibusvis aliis hominibus concernunt,
cognitio partim ipsis Mercatoribus, partim aliis ho-
minibus probis et legalibus in eo loco ubi res agi-
tur committatur. Ut in Civilibus causis Rex specia-
lem Judicem administrandæ justitiæ gratia Lon-
dini constituat, quoties Mercatores cum aliis lite
habe-

habebunt, si fortassis ordinarii Judices celerem justitiam non administrent. Ut in causis Mercatorum inter se invicem oriundis, Mercatorum inter se secundum leges et Constitutiones suas fiat cognitio.

Anno 1307. Robertus Comes Flandriæ Privilegia fœderatis Civitatibus Romani Imperii à Prædecessoribus Margaretha et Guidone filio A°. 1252. data renovavit confirmavit et auxit in locis ditionis suæ, videlicet, ut liceat illis cum quibuscunque hominibus Incolis vel exteris super quacunque merce, quocunque Contractus genere contrahere, excepto Cambio et Usuraria conventione, merces etiam quocunque locorum velint citra impedimentum aliquod exportare vel evehere terra marique, ut nulla telonea nova, nullæque costumæ imponantur in Mercatores et eorum bona, quocunque necessitatis casu, nisi ex eorundem Voluntate et Consensu. Ut quoties bellum ortum fuerit Flandris cum Romanorum Imperatore, vel alio quopiam, cui Civitates subsunt, mercatoribus cum bonis et mercibus suis salvus Conductus detur, et Securitas præstetur, ut extra ditionem securi et illæsi proficiscantur, nec à quovis detineantur, vel impediantur. Ut Mercatoribus liberum sit in quocunque Flandriæ Comitatûs loco commorari, Curiam et Conventionem publicam habere, quoties voluerint, et secundum Leges suas, omnes inter se controversias, lites et injurias cognoscere, judicare et discernere, nec quisquam Magistratus Flandrensis eos

1307. Privilegia Hansæ in Flandriâ.

in hoc Jure suo impediat vel multam dicat aut exigat, exceptis Caussis Capitalibus, quarum in Corpus et Vitam est animadversio: Ut bona illorum Naufrauga, quæ fluctibus extracta fuerint, non fisco cedant, sed Dnis restituantur. Ut qui ob debitum convenitur pecuniâ deficiente mercibus suis qualibuscunque Creditori satisfacere possit. Ut Naves et Merces jam in procinctu stantes, dum ventus saltem expectatur, non detineantur vel pignorentur nisi ob recens aliquod factum. Ut si quis casu seu dolo et vi lædatur et occidatur in Navi, vel in aquam è Navi cadat, non ideò Navis et Merces, nec ii qui in Nave sunt detineantur.

Eodem Anno Joannes Dux Burgundiæ et Brabantiæ plenius etiam cavit Nostratibus Mercatoribus in eo articulo, qui de bello incidenti dicit, nimirum ut cum suis belli tempore merces Nostratium et Naves, æquè ut ipsi Mercatores, in toto Dominatu Burgundiæ Brabantiæ et Flandriæ, tutò conversentur eant et redeant, nec à quopiam impediantur, vel damno quopiam afficiantur. Biennio post, idem quem diximus Robertus Flandriæ Comes Privilegia Civitatum denuo confirmavit et multis in capitibus adauxit, ac Residentiam Brugensem cum novis immunitatibus secundum ejus loci rationem instauravit. Mercatores enim propter Brugensium injurias inde se moverant, et Ardenburgum concesserant, unde Robertus eos hoc beneficio revocavit et Emporium restauravit. Eodem Anno 1309. Gotfridus Magister Magnus, cum decennium præfuisset, in Prussiam venit et Elbingæ Conventu Fratrum habito Magistratu se propter Senium abdicavit.

In cu

In cujus locum sublectus est Sigfridus von Feuchtwangen Magister Generalis Duodecimus. Conrado Provinciali in Prussia successit Henricus Plocensis ultimus, quem officio mutato Sigfridus Commendatorem Magnum (: alii Comitem Magnum sed perperam dicunt:) quasi dicas Præfectum Prætorio nuncupavit ad quod usq tempus Prussia per Magistros Provinciales gubernata fuerat Annos 77. Hic enim Sigfridus Primꝰ Sedem seu domicilium Magistri Magni Venetiis Marieburgum in Prussiam transtulit. XII Magister Gnalis

Hic Sigfridus non tantum armis rem Cruciferorum augere, sed legibus etiam publicis stabilire conatꝰ est. Eas quoniam et memoratu dignæ sunt, et quasi fontes earum legum, quibus etiam hodie plerisq saltem in Prussia vivitur, summatim hic recensebimꝰ: constituit inprimis, ne quis Judæus, Magus, incantator, Stellio, vel Ethnicus cujuscunq Sectæ in ditionibus Ordinis tolerarentur, neve pro inquilinis reciperentur. Receptatoribus eandem quam illis pœnā irrogavit. Ut tantisper, quoad ipse Monetam cuderet, Boemici grossi in Mercimoniis exercerentur, quorum triginta uni Marcæ Pruthenicæ responderent: Ut qui Prutenos in famulatu vel Servitio haberent, juberent ac cogerent eos feriatis diebus Sacris interesse, et fidei Christianæ initiari, nec Gentili Prutenorum lingua fermè cum illis colloquerentur, sed quantum omninò possent, Germanicæ assvefacerent; Ne quis Prutenus Barbarus in quacunq Provincia, Castro, Oppido, vel pago, ad ullum publicum munꝰ admitteretur, neve quis illorum Cauponam vel Tabernam exerceret, sed ut omnes illi agros tantùm colerent, et rei pecuariæ operam darent, ut Servorum

et Ancillarum Merces pro Servientium Conditione circumscriberetur: Ut Domino fas esset Servum fugitivum quocunque locorum persequi, et ubicunque deprehensum, clavo per aurem trajecto affigere et Domum reducere; Ut Domini Servis, quos ante condictum tempus sine illorum culpa dimisissent vel expulissent, integram mercedem solvere tenerentur. Ut omnes qui sine labore in otio et desidia viverent, vel mendicato victum quaererent, finibus exterminarentur. Ut ii, qui Cerevisiam coquunt, eam ipsimet venderent, nec per Caupones aut Tabernarios venditionem exercerent. Ut res omnes, quae vendibiles sunt, in foro publico venum exponerent, neve clandestinae vel furtivae Commercationes fierent, nec ulli propolae annonam onerarent: Ut leges Sumptuariae in Nuptiis, Conviviis Natalitiis, epulis, firmiter ab omnibus observarentur. Ut omnes Opifices Operas suas, suo quilibet peculiari charactere insignirent, quo cuilibet appareret quid male vel perperam essent operati: Ut mulctae pecuniariae, quae à Corporibus et Collegiis Opificum exiguntur, non in Commessationes et Symbola converterentur, sed ex iis arma et bellica instrumenta unicuique Contubernio in usum publicum compararentur. Ut diebus feriatis contractus prophani non coirent, neve Commercationes nec publicè nec privatim fierent, et quae facta fuissent pro irritis haberentur. Ut neque Nobiles, neque pagani mercaturam exercerent, neque Cerevisiam coquerent Venalem, sed sua quisque conditione rem familiarem faceret. Ut agros desertos nemo coleret citra ejus qui fundi Dominus sit consensum:

sensum: Ut Servos et colonos fugitivos nemo reciperet aleret aut occultatet: Ut pecudes agro colēdo, vel rei familiari tuendæ destinatas, nullius debiti colore vel prætextu detinerentur vel pignori caperentur seu ducerentur: Ut nemo Sylvam excinderet vendendorum lignorum Causa, nisi agrum eodem loco culturus. Ut cuiq liceret de damno injuria dato rectè resarciendo, ad arbitros viros bonos à quocunq Judice provocare. Ut singulis Annis fines inspicerentur regerentur ac designarentur, et qui corrupti vel moti fuissent restituerentur. Ut nemo aleâ vel Chartis luderet, aut ludentes receptaret, etiam minimo lucro proposito: Ut tutores prinsquam administrationem suscipiant bona pupillaria solenniter conscriberent, et pupillis cum ad tutelam suam pervenissent, ex conscripto et bonorum Virorum arbitrio rationes redderent. Ut Sculteti Pagorum Stato die Parochiales Census exigerent, et Contumaces absq provocatione punirent; Ut omnes Sculteti quaternos Mansos liberos possiderent, ac vicissim equum et Virum Militarem armis instructum suis sumptibus, suo Domino ad operas suas et Expeditionem bellicam subministrarent. Ut Episcopi tertio quoq anno profectionem susciperent ad convertendos Ethnicos et Paganos Prutenos, et ad Ecclesiarum Statum instaurandum, utq iis omnes tam Cives qm Rustici contra Rebelles et Contumaces quoties opus esset opem ferrent; ut in omnibus Civitatibus Oppidis et pagis Constitutiões publicæ quotannis

promulgarent.)
Hujus Magistri Sigfridi tempore Cruciferi, cum Prussiam omnem obtinerent, ad eam Pomeraniæ partem, q̃ in ripa Vistulæ citeriori sita ē, animum adjicere cœperunt, eo interim ptextu, quod hæreditas filior̃ Svantepolci ad ordinem spectaret. Itaq; mortuo Mestwino, q jam antea ab illis se dedemerat, oēm eum tractum ab Agro Stolpensi ad Vistulam usq; exceptô Gedanô, occuparunt et Dño suo subjecerunt, quanqm interim et Poloni & Marchiones Brandeburgen̄ Valdemarq et Joañes Pomerelliam impeterent, et utriq; infestis armis eam sibi vendicarent, Uladislaq Locticq Polonq imprimis, q Pomerelliam Premislo Antecessori legatam, eoq; ad se Jure ptinere volebat. Ac Civittem qd Gedanen̄ Marchiones p deditionem jam occupabant, Arcem Regis Uladislai Loctici nōie Bogussa Judex Pomerelliæ Terrestris tenebat, cum psidio Nblitis Pomeranicæ. Is veritq ne obsessi extrema pati cogerent, neve aut molestia diuturnæ obsidionis fracti, aut largitione corrupti Arcem hosti dederent, maximis itineribq ad Regem excurrit, reptumq Sandomiriæ de statu rer̃ ac piculo Gedanen̄ Arcis edocet et auxilia obnixè petit. Pollicet Uladislaq brevi se iis adfuturum, d. qa tardiq id fore judicabat Bogussa, qm psens Necessitas postulabat, p tempore ꝯsilium Uladislao suggerit, ut Cruciferor̃ opa ad defendendā Arcem tantisp uteret, quoad ipse bellum cōmode administrare posset. Apbat Consilium Uladislaq

et in

et in continenti Bogussa cum Mandatis Regiis ad Sigfridum Prae.. Magistrum proficiscitur, Dato consilio, commemorat Polonorum et imprimis Uladislai majorum in Cruciferos beneficia, pro quibus unam illam gratiam postulat, ut Arcem Gedanensem adversus Saxones defendendam suscipiant, non immemorem nec ingratum erga ipsos futurum Uladislaum. Prolixe illi omnia polliciti constituunt cum Bogussa, ut dimidiam Arcem ipsi tenerent, et annum integrum suis sumptibus defenderent, deinceps vero post exactum annum, quaecunque impendia fecissent, ea Uladislao expensa referrent, neque prius Arce decederent, quam exoluta illa sibi essent, Damnorum vero, si quae accepenrant, ratio nulla duceretur. His igitur conditionibus in Arcem recepti magnam vim commeatus important, ac Munera domiciliaque cum Pomeranis, quae admodum convenerat, partiti; non satis habebant defendere munitionem, sed crebris etiam eruptionibus hostem lacessebant, ita ut is in Oppidum se recipere cogeretur, et ad extremum instante hyeme obsidionem solveret, relictoque Oppidanis aliquanto praesidio domum discederet. Verum Oppidum quoque non ita multo post expugnatum, et praesidium interfectum est, ac de auctoribus defectionis sumptum Supplicium. Marchione hunc in modum abacto, Cruciferi impensas belli sibi restitui postulant. Cum Bogussa quod daret non haberet, Uladislaus etiam alibi esset occupatus, Cruciferi plures armatos in Arcem ad se recipiunt et cum superiores se esse Pomeranis jam animadverterent, ite-

rum de refundendis impensis multò quam antea ferocius instant, ad extremum totam sibi arcem vendicant, et primores Nobilitis Pomeranicæ ipsumque Præfectum Arcis Boguzam in Carcerem conjiciunt. Qua necessitate adductus Boguza nova pacta cum ipsis init, nimirum ut totam ipsis Arcem concederet, ipsi verò eam Uladislao ad primam ejus petitionem redderent, cum is belli impensas eis exsolvisset. Ea erat Summa Centum Millium Marcarum, latis quos vocant grossis Boemicis exsolvendarum. Uladislaus Rex ubi rem gestam accepit, poenitere cœpit illum prioris Consilii, voluit tamen quam primum ea de re transigere, et hanc ob causam cum Sigfrido loco et die condictis convenit. Commemorat majorum suorum beneficia in ordinem collata, exprobrat deinde ingratitudinem et perfidiam in erepta Arce Gedanensi, et avaritiam in postulandis impensis. Monet ut sincerè secum agat, et rem omnem ad arbitrium bonorum virorum rejiciat. Magister Sigfridus vehementer isthac exprobratione commotus summam sibi injuriam fieri ostendit, Arcem Gedanensem iis se servasse, qui ipsimet defendere non poterant, nunc impensis etiam Regem ex pacto debitis defraudare se velle, exprobat vicissim inopiam rei pecuniariæ, quod scil. tantus Rex tantillum pecuniæ exsolvere negret. Sic per Summam utrinque offensionem abrupto colloquio, re infecta discedit. Cruciferi continuo cum Marchionib. pactum ineunt, ut quicquid Marchiones in Pomerellia occupassent, suo Iure sibi retinerent, Cruciferos autem in acquirendis Dirsavia Gedano et Swiece

Oppi-

Oppidis, q̃ p̃sidio Regio tenebant, ô impedirent. Tand etm̃ Venditio talis intercessit, qua Mariani totam Pomerelliam à Marchione Valdemaro, quanqm̃ iste in eā parum iuris haberet, centenis Millib. marcis l. Ator. grossor. emerunt, sive ea venditio vera sive simulata fuit, de quo multi dubitant, summa isthæc certè Cruciferor. impensas in Arcem Gedanens. factas vel uno numo adæquat. Et extant ejus Venditionis Lræ, q̃ scriptæ sunt in Vigilia Beati Jacobi Apli Aº supra 1311. pacto ut cunque convento, Gedanum in ipsis Nundinis Dnicis per ditione capit ac diripit, Atq inde in eum locum, ubi hodiè sita ē, melioribus auspiciis transfert. Dirszavia, quod Arx nec Militibus nec comeatu satis eēt munita, Præfecto Casimiro sub prandii specie per dolum in Castris detento, continuo dedita ē. Suecæ, per vim expugnata. Hoc utiq modo Cruciferi Pomerelliam Universam in p̃tatem redegerunt, & deinceps mordicus pro sua defenderunt.

Sigfridus Magr Præ Gnlis, cum fermè triennium imperasset, diem suum obiit Marienburgi, sepultus in Kolmensehe, Hunc Sigfridum Mechovita et ejus quasi authoritatem secutus Cromerus, eo impè improbitatis et crudelitatis genere comendant, quod in expeditione illa de qua diximus quotidie plurib. furib. et restib. in equum impositis, vovere solitus fuerit, se cibum prius ô capturum qm̃ oēs illos restes in Polonis furib. suspendendis expendisset, qua in re potuerunt isti scriptores ut assolet fieri nationis ergo ô nihil affectib. tribue- 1311.

re, Polonorum certe Sigfridus iste hostis quod negari non potest fuit acerrimus. Verum quod de funesta illius morte scribunt, quasi malus dæmon illum in ignem conjecerit, et mirabili more concremaverit, apud alios adhuc Auctores, quibus fides haberi merito debeat, nusquam relatum invenio, nisi quod hoc etiam, ut cætera ex affectu Scribentium profisisci posse existimaverim.

1311. Successorem habuit Sigfridus noster Carolum Beffart Nobilem Trevirensem tertium decimum Ordinis Magistrum Generalem. Is Reipub. præfuit imperante Henrico Septimo et Rege Poloniæ Uladislao Cubitali annis tredecim, difficilia gessit bella cum Lituanis. Romam evocatus coram Pontifice maximo Joanne 22. ut ipsi dixerunt Causam Ordinis sui dixit ac vicit, adversus Archi Episcopum Rigensem et ejus Asseclas Polonos, eo magis modo, quod Italicæ linguæ æque ac Germanicæ peritus esset. Româ reversus Viennæ in Austria rebus humanis exemptus est.

XIII. Magr Gnalis.

1314. Tertio quo Carolus Magister Generalis creatus est anno, pestis Prussiam vehementissime vexavit, passim a. colonos ad Necem rapuit, sic ut agris desertis et incultis, sequentibus annis maxima fuerit omnium rerum quæ ad Victum pertinent penuria, caritas et fames inter paganos et tenuioris fortunæ homines tanta, quantam vix ulla Secula meminerunt, et nisi plurimi Scriptores quos sequimur, qui ea privatim etiam et diligenter annotarunt, in eandem rem simul consentirent, plane fidem nec adhiberem ipse nec

aliis ut crederent persvadere vellem, scribunt enim hoies extremâ fame coactos fures sententiam passos ex patibulo detractos, et recens sepulta cadavera mox effossa comedisse, saepiq etiam alterum ab altero, fame ad eam crudelitatem impellente, trucidatum et devoratum ee; Exemplum profecto famis et inediae omni nixe abominandum. Ac duravit ea fames per Prussiam et Livoniam integro triennio, quo spatio multi mortales fame perierunt. Mirum vero dictu e, qvanta deinde subsecuta fuerit annonae vilitas, adeo ut memoriae proditum sit, Lastam frumenti post famem eam tribus Marcis vendibilem fuisse, cum in fame modiq unq octodecim Marcis fuerit comparatq.

Anno supra 1315. Joannes Dux Lotharingiae et Brabantiae Mercatoribq Ansae Teutonicae in ditionibq suis haec indulsit Privilegia, ut liberrimum sit Mercatoribus per oia ditionis ejq loca terra mariq cum Mercibq et rebq et comitibq ibid commorari, ire, redire, res suas vel per se vel per famulos suos tractare contrahere, emere, vendere, merces importare, et exportare pro arbitrio, absq cujqvis impedimento, sic tamen ut principalr in Oppido Antverpiensi conversent. Ut praeter vectigalia consveta, et utrinq recepta /: q in singulas merces eod Privilegio nominatim describunt:/ nulla nova nullo ungvam colore instituant onera seu vectigalia in perpetuum. Ut qvumq Exactiones constituent in qvatvis subditor et incolar merces, ear mercium emptar exportao Mercatoribq nris sit libera, exactio- 1315 Privilegia Hansae in Lotharingiâ et Brabantiâ.

nem a. venditor solvat, absq; emptoris ullo damno vel pjudicio. Ut ponderatores Mercium ǫjunctim ex potestate Scabinor. Antverpien. et Mercator. Nostratium arbitrio ǫstituant, at utrisq; jurent, et casu quo Officium non fecerint utrorumq; arbitrio puniantur. Ut si qua dissensio vel injuria Mercatori cuipiam cum Antverpiensi, vel pluribq cum plurib. incedat res ǫjunctim tam à Mercatoribq quam à Scabinis dijudicetur, et conjuncto suffragio mulcta vel pœna dicat. Ut quoties Mercatores Merces in Flandria et Brabantia emptas evexerint, nullum ampliq teloneum, nullam exactionem in omni hujq Principis Dominio, nominatim, nec Bruggelt, Vecstgelt, Kagitegelt, Wersgelt, vel aliqd aliud dare cogant, pter eam, quæ semel ex hujq Privilegii pscripta soluta ē, eaq; soluta in eo loco ubi Merces emptæ sunt, de cætero p totum Principis Dominium Mercatores liberi sint et immunes, ut si in Principis ditione vel Dominio Mercatores spoliati fuerint, Princeps damnum spoliato resarcire bona fide teneat. Ut si quod bellum à quocunq; ingruat Princeps Mercatoribq Nostris maturè denunciet, et eos qui volent abire, ad fines usq; suæ ditionis ultimos, cum rebq, Mercibq et comitibq suis securos pstet at indemnes: Ut liberum Mercatoribq sit Collegium ǫstituere, Consulem eligere, Conventiones suas agere quoties voluerint, irreqsitis Scabinis et cæteris Mgtibq ad ordinandum, disponendum, corrigendum et puniendum ǫcunq; genera delictor. vel excessuu,

in con-

in contractiby et Mercaturis inr̃ se factis vel com-
missis, exceptis delictis q̃ vitam et Membri muti-
laõem q̃cernunt. Ut libera sit Mercatoriby p̃tas e-
ligendi ad Voluntatem suam Corsellorum seu Far-
dellorum ligatores seu factores, portitores, et la-
boratores qvoscunq, qvibus indiguerint, qvi super p̃-
stando ipsis fideli Servitio Juramentum eis solen-
niter praestabunt, Mercedem autem constitu-
tam sine aliqva rixa accipient, et si qvis labora-
torum illor̃ in officio delinqvet, puniat ex ordi-
natione Mercator̃ inr̃ ipsos hactenq observata; ut
liberum sit Mercatoriby et eorum famulis em̃ere,
habere et exportare q̃cunq genera armor̃ et arma
gerere p Voluntate sua in oĩ Principis ditione et
Dominio absq cujuscunq calumnia. Si qvis autẽ
armis abusq fuerit vel stringendo vel p̃cutiendo
vel vulnerando, res uti supra dictum ẽ, tam Sca-
binor̃ qm Mercator̃ aeqva p̃tate et arbitrio diju-
dicet et puniat. Ut Mercatores Alemanici, qcunq
Antuerpiae com̃orati p qvovis tempore fuerint, Vinũ
Cerevisiam et qvoscunq potus seu potaõis species ma-
luerint infra eor̃ hospitia, p se Sociis et familiari-
bus libere habere possint, absq accisa qvacunq p̃stan-
da vel solvenda, dummodo extraneis ñ vendant
potiones; ut eis liberum sit in Oppido Antverpiae
Cerevisiam et alia Victualia vendere, coqvere, pa-
rare pinsere p voluntate sua, solvendo Accisã de-
bitam rationabilem, et hactenq solvi q̃svetam.
Ut oẽs omnõ Obligaões Cambior̃ vel alior̃ q̃tractuũ,
cum qbqcunq hoiby l̃ris vel absq L̃ris celebrare

et exigere liceat: Ut si bona vel Merces Nostratium, veniendo Antverpiam, vel Antverpia redeundo, in Hollandia Zelandia vel alibi fuerint arrestata, teneat Princeps p Lrās et Nuncios suos Consilium, favorem et Auxilium pstare bona fide ad res et merces restituendas et liberè dimittendas. Præmissa oīa et singula put superius st ɔscripta, inqt Princeps in eo Diplomate, p Nobis et hæredib9 vel Successorib9 nrīs Nos firmiter et fidelr observaturos, dictis Mercatorib9 pmittim9 bona fide et Juramento ad Sancta DEi Evangelia, ūs tactis sup hoc pstito, et ō ɔᵗra facturos vel venturos p hos seu p alium vel alios, directè vel indirectè aliqua cāā vel ingenio, de Jure qvolibet vel de facto. Et ad pmissa oīa et singula fidelr et inviolabilr observanda, Nos et Successores Nrōs, et oīa bona nrā et Successor Nrōr mobilia et im̄obilia, pntia et futura, ubicunq et in qbuscunq existentia eisd Mercatorib9 obligam9 efficaciter, et expresse Nos et Successores Nrōs Jurisdictioni Sedis Aplicæ, nec ō cujuslibet alteri9 Ecclesiastica vel Mundanæ qvoad hoc plenariè supponentes. Datum in Festo Beator Simonis et Judæ Apostolor Aº 1315.

1318. *Privilegia Hansæ in Angliâ.* Triennio post etiā, in Anglia Edvard9 2. in Confirmaōe Privilegior Henrici Avi sui Mansioni seu Residentiæ Londinensi ō nihil addidit, videlicet, qvod Mercatores Nostrates et eor Successores p dictam domum Stalhoff habituri, in ppetuum intra Regnum et ptatem Regiam suas habeant liberta-

bertates, quod ipsi aut eorum bona seu mercimonia per aliquo debito, de quo fidejussores aut Principales debitores non extiterint, nec pro aliqua transgressione facta vel fienda, per alios, quam per ipsos non arrestentur, nec graventur. Et quod Nos, ait Rex vel haeredes Nostri, super ipsos et eorum bona vel mercimonia Costumam novam indebitam non ponemus, quodque ipsi per totum Regnum Nostrum de bonis et Mercimoniis suis à pontagio, panagio et muragio in perpetuum sint quieti. Ita tamen ut aliquem, qui de Gilda ipsorum Aula praedicta non existat, nec ejus bona seu mercimonia de Gilda sua esse advocent ullo modo. Datum apud Vindosoriam per manum nostram VII. Decembris A°. Regni II. Hic est Edvardus qui ab Uxore Isabella Gallicana Regno pulsus, à suis captus et à Custodibus in Carcere trucidatus est. A°. 1326.

In Caroli locum sufficitur Quartus decimus Magister Generalis Wernerus de Orselen, Vir pius et Religioni vehementer deditus, qui fratres secundis jam rebus lasciviientes, saepius ad meliorem Vitam hortabatur, sed parum proficiebat. Erat ex fratribus unus nondum in militiam adscitus Joannes de Biendorff vel Gündorff, homo maliciosus et impurissimae libidini deditus, is quoties in expeditionem vel in Oppidorum aut Arcium praesidia fratres mitterentur, enixè sollicitabat Magistrum, ut ipse quoque mitteret, sperans futurum, ut eò majorem haberet libidinum exercendarum occasionem. Wernerus qui sciebat hominem lupanari quam bello aptio-

1326. XIV. Magister Generalis.

rem ēē, semꝑ ejꝰ petitioni adversabatꝰ, ꝓtendens interim equum sibi ō supēē, quem ipsi ad expeditionem daret. Ille in Marchiam ad amicos mittit, equos duos generosos impetrat, qbꝰ ad Magrum adductis denuò petit, ut se cum cæteris in expeditionem ȝscribat. Recusat iterum Magr, et meligē inqt, te domi manere et in Choro psallere, qm Militiæ ꝓtextu libidines sectari, ac ȝtinuò Equos illi jussit adimi. Quam ob Caām Vir oium Sceleratissimꝰ eo furoris ꝓcessit, ut Wernerum Sacello suo post preces privatas unicè egredientem in ipsis foribꝰ, nihil tale suspicantem pugione in pectꝰ adacto obtruncaverit. Accidit hoc facinꝰ in Vigilia Beatæ Elizabethæ aº 1328. cum Triennium Wernerꝰ Magrum egisset. Latronē istum canum latratu cæteris ꝓditum Pontifex Joannes 22. ad ppetuos Carceres ȝdemnavit, in qbꝰ Vitam aqua et pane saltem sustentaret.

Hoc Magistro Livoniæ ꝓēē cæpit Eberhardꝰ von Moncheim, cujꝰ auspiciis Rigensis Civitas in fidem et ꝑtatem Ordinis ȝcessit aº 1330. Imꝑante adhuc Wernero Lithvani Prussiam Ulteriorem hostilibꝰ excursionibꝰ fœdissimè devastabant, templis passim exustis, Monasteriis direptis et magnâ vi hoium utriqꝫ sexꝰ in Servitutem abductâ. Accidit tum unum et alterum exemplum, quod quamvis ad annales nrōs ꝓpriè ō ꝑtineat tamen ꝑꝑ rei memoriam ō absurdum fuerit paucis coemorare. Inṙ captivas Virgines quandā formosissimam quamq Lithvanorū Primores, quos

Bojā-

Bojaros vocant, in prædam et libidinem sibi deligebant, una erat genere Nobili cæteris forma præstantior, de qua in potestatem redigenda duo Principes vehementer contendebant, adeò ut nisi alterutrius nece alter cupiditatem explere non posse videretur. Hoc contemplans Imperator Exercitus tum Præfectus David, qui Gedimini Magni Ducis Lithvaniæ Præfectus erat Prætorio, et indignum ratus, unius mulierculæ causa Viros duos re Militari clarissimos in semet ipsos sævire, ex templo litis arbitrium ad se revocat, ubi illi consensissent, mox Virginem acinace mediam dissecat ac jubet ut uterque corporis ejus tam vehementer desiderati semissem accipiat, et à contentione Muliebri desistat.

Altera erat Virgo Religiosa è Monasterio rapta, quam unus ex primoribus Barbarorum in Prædam abduxerat, eamque cum nec precibus nec minis puellæ animum ad libidinem suam expugnare posset, jam violenter comprimere conabatur. Illa cum violentiæ resistere nequiret, barbarum tamen precibus et fictitiis blandimentis exorat, ut pudicitiæ suæ parceret, quam ipsa DEo dedicâsset, se eam vicissim remuneraturam aliô tam insigni donô, ut merito se mortalium omnium ubique Gentium felicissimum prædicare possit. Quærenti quid hoc muneris esset tam singulari, respondet illa, artem esse, quam si ab ea disceret, nullis illum armis, nullo ferro, nullo telo lædi aut vulnerari posse. Barbarus quamquam omnino constituisset libidini satisfacere, tamen

ut artem illam una cum Virgine possideret, tantisp cunctatq et libertatem illi pmittit, si se artem eam doceat, Virgo q mortem quam Stuprum pati mallet, pauca st inqt verba mystica, qbq restam pclara qficit, atq adeò in me ipsa potes pioulum facere, mox in genua pcumbens seq Cruce notans, Domine DEus, inqt, in manq tuas commendo Spiritum meum: Qvibq verbis à Barbaro ô intellectis, Virgo ad eum qversa et exporrecta ad ictum Cervice nunc, inqt, feri quam fortissimè, et artis experimentum psentissimum videbis. Ille rem ita ēē existimans sublato Gladio caput eoq ictu Virginis abscidit, et tum demum animadvertit, se spe sua delusum, et Virginem ignominiæ pudoris, quem à sua libidine salvum servare neqret, mortem ptulisse, Dignum certè exemplum, quod p Lucretia Romana celebretq, quod illa vim jam passa semet ipsam inrfecit, hæc pudicitiâ qservatâ raptorem ipsum sua manu à libidine se vendicare induxit.

1328. XV. Magr Grlis. Wernero ad eum quem diximus modum nefariè trucidato, quintq decimq Magr Grlis successit Lotharq Dux Brunsvicenq, Vir ômnq pietatis quam justitiæ amans, cujq rei insigne et dignum memoratu exemplum abinitio sui Regiminis edidit hujqmodi. In Oppido Salfeld qstitutq erat Judex, frater qdam Ordinis, ut ô nulli volunt, in cujq Judicio Caā qdam de bonor possessione ventilabatq inr Civem satis locu-

locupletem et Viduam planè inopem. Civis qui
per fas et nefas Viduam bonis spoliare volebat, U-
xorem habebat juvenculam et venustam, quæ
Judicis obseqvio et libidini diu præbebat, ut secun-
dum se Jus diceret, eamque ob causam ille, ut ad Sa-
tietatem mulieris uteretur Consvetudine, Senten-
tiam hactenus prorogaverat. Viduæ filia erat
unica Virgo eximiè formosa, cujus pudicitiæ Ju-
dex, quem prioris libidinis Satietas jam cæpe-
rat, cum hanc conspexisset, insidiari cœpit, clàm
ad se Matrem vocat, causæ victoriam et insuper
munera luculenta promittit, si morem sibi
gerat et filiæ copiam faciat. Illa tantum
Scelus abominari, quod nefas esset in DEum et
impium in liberos filiam à Matre prostitui, i-
taque Judicis postulatum planè repudiare, illô
etiam adjectô, malle se non solùm ob calu-
mniam et injuriam eâ causa cadere, sed etiam
omnibus insuper bonis exui, quàm hanc filiæ pudoris
maculam inurere. Judex ægrè ferens, eâ se
spe falsum, Sententiam prolixe non minus cor-
ruptè quam injustè pronunciat, vidua non ita
diu post, quanquam rebus jam deploratis, bonorum
tamen Virorum auxiliô rem tam indignam ad
Lotharium defert, qui re accuratius cognitâ et
severius exploratâ, Civem qui Uxoris pudiciti-
am sponte prostituerat quadrifariam con-
cidi jussit, Judicem vero iniquissimum, equis
in diversum actis concerpi, quali suppliciô pri-
mus omnium Tullus Hostillius Romanorum Rex Metium

Suffetium Reipublicæ Proditorem affecisse legit, Adulteram Stigmate in faciem impresso notavit, Viduæ Jus suum restituit et semissem oium bonorum Condemnati Civis adjecit. Exemplum oibus perfecto Judicibus, qui vel amori vel aliis affectionibus dare qd 9sueverunt, memoria perpetuo 9servandum.

Hoc Magistro Cruciferi bello à Polonis ac Lithvanis petiti adeo fortiter sese Bohemis auxiliantibus defenderunt, ut non solum sua egregie tutarentur, sed Cujaviam etiam subigerent, et majorem Poloniam effusè devastarent, obtinebat tum Stolpensem Ducatum Marchio Brandeburgensis, et ejus ditioni Baronem hoiem satis ferocem præfecerat. Is cum Præfecto Gedanensi Arcis propter Colonos quosdam fugitivos in tutelam receptos inimicitias exercebat, adeo hostiliter, ut Colonorum locô Cives Gedanenses cape conaretur. Quâre animadversâ Cruciferi, qui non minus erant quam ille feroces et animosi, copiis tumultuarie collectis, Stolpensem Præfectum, qui bellum apparare jam dicebatur, opprimere prius volebant, quam ipse ad arma venire posset, Arcem et Oppidum Stolpense improviso adoriunt, sed eventu non satis prospero. Ille enim vires majores 9traxerat, quam illi in tanta celeritate fieri potuisse existimarent. Ita fusi fugatique Cruciferi infectâ re domum redeunt. Hâc victoriâ elatus Præfectus Stolpensis, majores etiam spiritus sumere, neque solum hostes in fugam 9jectos ferociter persequi, sed cum universis etiam copiis Cruciferorum ditionem invadere, oiaque ferro et flamma devastare cæpit. Cru-

pit. Cruciferi ô magis tantô Provinciæ detrimê-
tô quam adversi prælii infamiâ comoti, Vires quâ
mixe possunt recolligunt, Civibq ut plurimum Ge-
danen et ejq territorii Colonis armatis Copias quam
celerrimè cogunt, et jam victi Victores triumphan-
tes majoribq animis quam Viribq denuò lacessunt,
Ggredientes in fugam gjiciunt, Ducem ipsum ca-
ptum obtruncant, Stolpensem Civitatem una cû
fugientibq mixtim ingressi mox etiã Arcem de-
fensoribq vacuam occupant. Et hoc quidem modo
ab eoq tempore Stolpensis Ducatq in Cruciferorû
ptatem gcessit, quem deinceps ô fortiter mingre-
tinuerunt, quam audacter occupaverant.

Aº supra 1333. Lothariô rebq humanis exemptô, cum Aºs qq Pfuisset, et Regiomonti sepultô, Succes- 1333.
sit Sextô decimo loco Theodoricq Comes Oldenburgen, XVI.
jam Octogenariq, eodẽ aº, quô Polonis Casimirq Ma- Magr.
gnq Pee cæpit, Impatore Ludovicô Bavaro. Hic Gnalis
Theodoricq Arcem Marieburgensem domicilii se-
dem Muris turribq et fossâ comunivit, et Templû
ibi Divæ Virginis extruxit. Hic etiã primq in Ci-
vitatibq Corpora vel Collegia Opificium ita gstitu-
it, ut Altaria et Sacerdotes alere cogerent. Primq
etiã Nogatum fluvium in aditu Civitatis Mariæ-
burgen ponte gstravit. Idẽ etiã Arcem Gedanen
et Sweten comunivit.

Hoc tempore in Prã primum Moneta argentea Prima mo-
cudi cæpit hac occasione. Civis qdã Thorunen Ber- neta argen-
nardq Schilling triginta Centenarios argenti ex fo- tea in Prâ
dinis de Niclasdorff lucratq fuerat. Is p missa et

Auctoritate Magistri, quoniam Prussia tum temporis ~~[illegible]~~ grossis Bohemicis et Polonicis cum magno suo detrimento utebatur, monetæ genus sive Solidos excudit, quos ab Auctoris nomine Schilingos vocarunt, in uno latere Clypeus erat cruce transversa insignitus cum hac inscriptione: Moneta Dominorum Prussiæ, in altero latere Crux, in cujus Umbilico clypeus aquilâ insignitus cum inscriptione: Frater Theodoricus Magister Generalis, Talis Solidus valebat sex denariis, sic ut Sexaginta solidi Marcam Pruthenicam constituerent.

Idem Magister Theodoricus Cujaviâ egressus, in majori Polonia Oppida multa expugnavit, multis prœliis Polonos devicit, sic ut eorum septem Millia uno prœlio ceciderint. Cæterum cum omnia isthæc bella ~~pp~~ propter Pomeraniam plerumque inter Polonos et Cruciferos gererentur, Casimirus Secundus, quem etiam magnum vocant, pacis magis quam belli cupidus, arbitrorum Iudicium, quam Martis periculum

1335. experiri maluit. Compromissum est utrinque de Pomeraniæ controversia in Ioannem Bohemiæ et Carolum Hungariæ Reges, qui decreverunt, ut Cruciferi Pomeraniam Regis beneficiô retinerent, Nessoviensem etiam Arcem in Cujavia supra fluvium sitam, eodem Iure, quo Culmensem et Thorunensem agrum possiderent, cætera quæ ex Polonia occupâssent Regi restituerent. Sed hæc transactio non fuit diuturna, donec tandem Theodorico defunctô, cum novem annos imperasset, (: obiit autem Nonagenarius Thorunie et Mariæburgi conditus est:) in ejus locum Anno 1342.

Ludol-

Ludolphus König decimus septimus Magister Generalis, genere Saxo sublectus est, cujus gubernationis Anno Secundo, tandem de tota isthac Pomeraniae controversia inter Polonos et Cruciferos ita transactum est, ut Casimirus publica Regni authoritate intercedente, Jure omni quodcunque à Majoribus suis Poloniae Principibus haberet in Pomerania Culmensi ac Michaloviensi ditione, sese posterosque suos Jurejurando interposito, et Literarum monumentis consignatis abdicaret. Vicissim Cruciferi Cujaviam et Dobrinensem ditionem Regi liberam relinquerent, Atque hôc modô pax iterum cum Polonis confirmata est, quae duravit usque ad Jagellonem et Vlricum Jungingensem. Ludolphus pace cum Polonis initâ et totius Pomerelliae Possessione jam confirmatâ, Civitatem Gedanensem moenibus ac fossâ communire coepit, primus lapis muri construendi est jactus die Mercurii ante Dominicam Laetare Anno 1343. et biduo post primus lapis fundamenti Templi Mariani positus. Itaque Ludolphus eodem Anno prima dedit Gedanensibus Privilegia, quae postea Henricus Kniprodiensis Anno 1378. multò reddidit illustriora et inter caetera de portorio Maritimo per Civitatem in Usus suos perpetuos percipiendo, sed utriusque diplomata temporis injuria perierunt, nec ad aetatem Nostram pervenerunt. Exinde Civitas commerciis tam Polonicis quam transmarinis per(?) getius(?) uti, et paulatim ad florem suum contendere coepit. Hujus Magistri tempore Livoniae praeesse coepit Anno 1341. Burccardus de Dreslenensis.

XVII. Magister Generalis.

Ludolphus cum triennio Magistratum gessisset, diem su-

um obiit Engelsburgi et in Mariæ Insula sepelitus est.
Alii scribunt eum ex mœrore et dolore rer. in Lithvania infeliciter gestar. mente motum fuisse, et in furorem incidisse, qua de causa officio fuerit exauctoratus et titulo Commendatoris in Engelsburgo castro conclusus, ubi vitam finiverit.

XVIII. Magr. Gnlis. Successit Heinricus Desmariensis ex Nobili Pomeranor. familia oriundus Magr. Summus decimus octavus A°. ultimo Ludovici Bavari Imperatoris, pacem cum Polonis religiose coluit, Lithvanos interim adeo fortiter bello aggressus, ut uno prælio sane cruento ad Strebam fluvium viginti Millia Lithvanor. et Russor. auxiliarium ceciderit, Rege Russor. Narmando simul trucidato. Ejus Regiminis A°. Primo Olivense Monrium intestino incendio adeò exustum est, ut præter muros nihil supererit, Magistri tamen Henrici opera brevi post restauratum, Episcopis Prussiæ viritim adjuvantibus.
Hic Heinricus Monetam cudit, grossum latum valore grossi Boemici, in cujus altera parte liliatæ crucis insigne cum hac inscriptione cernebatur, Hein. III. Mag. Gen. Dn. Pruss. in altera parte insignia Magistri gentilitia cum hac inscriptione: Honor Magistri justitiam diligit. Livoniæ præfuit hujus Magistri tempore a°. 1347. Costrinus von Erck.

XIX. Magr. Gnlis. Heinricus Desmariensis cum annos sex Magistratum gessisset, officio sponte abdicavit, in cujus locum suffectus est a°. Casimiri 19. Caroli autem Quarti Imperatoris sexti, Heinricus Kniprodiensis decimus Nonus

Vir gra-

Vir gravis pius et justq, q studia pacis impe colu-
it. Hoc Imperante Præ: Statq longè fuit florentissimq.
Instituit Marieburgi Collegium Ictor, q de qualibet
re Consulentibq Jus diceret, sancivit illud etiã no-
minatim, ut qlibet q Sententiam ferret ejq raõem
vel ex jure Scripto vel Naturali æqtate vel Hi-
storiar pbatar exemplo expresse allegaret, alio-
qn Jq dicere õ deberet. Hic Henricq primq leges
Vestiarias tulit, et in singulis Civittibq arborem ɔ-
stituit, quâ singulis Annis in festivitate Penteco-
stes aves ligneæ balistis dejiciunt. Instituit etiã ut
& Domibq defunctor Velum Album suspenderet;
quem morem in hunc usq diem servamq.
Eod Aº. quo Mgtum Kniprodien inisit, eo die, qui | Tempestas insignis.
Crucis exaltationi Supstitione Pontificia dicatq
ē, tanta fuit in Mari Balthico et Vicinis littori-
bq tempestas, Ventis inr sese vehemenr dimican-
tibq, ut in Portu Gedanen Sexaginta simul Naves
pierint, et triginta septem eminentiores turri-
culæ Templor dejectæ sint.
Aº. insequenti Civittem alia Calamitas appressit, 1352.
pestilentia nimirum, quâ p hyemem in Civitate
saltem Gedanen ultra tredecim Houm mil-
lia ɔsumpta dicunt. Quanquam ea lues p to-
tam fermè Prussiam pari sævitia passim gras-
sata fuerit. Nam et Thorunii quater Mille et
Trecenti, Elbingæ circiter sex Millia, Regiomon-
ti Octo Millia pierunt. Ex fratrum Collegio Cen-
tum Septemdecim tum interierunt.
Hoc exantlatô piculô quetq Civittis Statq fuit ad

annum usq; Millesimum Trecentesimum Sexagesi-
mum, quo pene ultimum excidium, ex eo præsertim
loco, unde minimè timebat, conciliatum erat, nisi
Deus et Magistratus prudentia melius prospexissent,
Kinstodus enim Lithvanus captus fuerat à Magi-
stro Kniprodio, et in Arce Marieburgensi negli-
genter adservatus auxilio cujusdam Lithvani permu-
tatis Vestibus evasit, et cum in Masovia aliquan-
diu latitasset, et clam auxilia comparasset, eodem
quo diximus anno cum Russis, qui sub fide publica Ge-
danum Commerciorum causa ad Nundinas commea-
bant, Consilium iniit Civitatis opprimendæ. Mit-
tunt Gedanum octingenti Russi cum Scaphis plu-
rimis, qui tenendi Consilii gratia plures solito
merces omnis generis advehebant. Res ita convene-
rat ut ad diem Condictum Russi in Civitate tu-
multum excitarent, et armati in Cives irruerent,
quotquot possent interficerent, Kinstodus cum Copiis quas
navibus deportaturus erat, opportunè ad Urbem ades-
set, ac irruptione facta Sociis succurreret. Russorum
multitudo per se Civibus suspecta fuit, mox quod etiam
arma ex Scaphis exportari animadversum fuerat,
conjurationis rumor increbuit. Ex Russis nonnulli capti,
et ad Magistratum adducti, continuo adhibita quæstione
rem detegunt, conclamatur ad arma, portæ clauduntur,
Russi quoquo loco cuiquam obvius fuit cæsi et truci-
dati, qui cædi superfuerant capti, et cum facinus confi-
terentur cum cæteris publico Supplicio affecti. Kinsto-
dus ubi rem ante statum diem proditam accepit,
Consilio deinceps suo tam detestando et infe-
lici

lici destitit. Sunt q addunt, etiam plurimos Polonos, q
et ipsi Gedanum specie Nundinar libere advenerant,
seditionis hujus consocios fuisse; et eos priores tumultum
concitasse, cum agminatim discursantes subinde Cra-
coviam ingeminantes quasi Symbolum proclamarent,
unde factum ut Cives seditionem subesse suspicantes ar-
mis arreptis Polonos ad unum omnes, quotquot in eo
fervore nancisci possent, trucidaverint. Eaque Causa fuis-
se dicitur, ut Authores conatus ante praedictam diem ex-
plorarentur. Nonnulli scribunt Kinstodum voti compo-
tem factum Civitatem primo impetu diripuisse, et Com-
mendatorem etiam Joannem Collyn ex Arce Civibus
subvenientem captum et abductum esse, Magnum a.
Criprodium invenisse et Commendatorem cum caete-
ris captivis; omniaque simul quondam recuperasse, Kinsto-
do profligato. In eo pleriq consentiunt, ex hoc ipso fa-
cto Gedanensium Nundinas diei dominici, qui quintus est
mensis Augusti, primum fuisse solenniter institutas
et Kniprodii Privilegio confirmatas: Ita quidem, ut extra-
neis non nisi per triduum liceret cum quibusvis hominibus com-
mercari, triduo a exacto, non nisi cum Civibus commer-
cium facere liceret. Nundinae Gedanenses Dominici.

Eodem Ao Gedani Nauta quidam Gerardus Berenbaum
latro publicus summo Supplicio affectus est, qui manu
sua septingentos quoad vixit homines interemerat, neque
tamen caesos, vel raro, et non nisi necessitatis Causa spo-
liaverat: Rogatus cur tot homines obtruncasset, videba-
tur enim non rapinae aut pecuniae Causa Caedes perpetras-
se, quando quidem plerumque res non rapuerat, illud sal-
tem respondit, libuisse sibi videre quomodo facies inter se-

ctis futura q viventes tam pulchri et hilares tamq
decoro ꝯspectu fuissent. Damnatq ē ad Rotæ Supplici-
um, sic ut brachiis et tibiis ꝯfractis rotæ vivq impone-
retq, in qua magnos cruciatq in tertium usq dieꝫ
pferens, tandq infelicem animam absq ulla poeni-
tudinis significaōe exhalavit.
Henricq Kniprodiensq Prussiam feliciter domi fo-
risq gubernavit annos unum et triginta, Lithva-
nos vehementer afflixit, Samogethiam longè lateq
devastavit. Obiit Mariaburgi die Joannis Bapti-
stæ Aº supra 1382. ac ibidq in Templo Divæ Annæ
humatq ē.
Emporia Prᵉ. Eo imperante tria sunt Emporia ꝯstituta, unum
Thorunii pro Polonis, alterum Elbingæ pro mediter-
raneis Prutenis, tertium in Monte Regio pro Lithva-
nis, ex his locis ~~...~~ deinceps Gedanum merces ex-
portabantq. Hic Magr Primq itidq Monetæ genus
cudit, quod Marcæ Pruthenicæ sextantem vale-
bat, vulgo Scotos nuncupabant, quindecim denariis
æstimatos, sicut Marca viginti quatuor Scotis si-
ve sexaginta solidis censeretq, Aureq ungaricq duo-
decim Scotis, sive triginta solidis, Rhenanq octo Sco-
tis, ita quinq Marcæ Pruthenicæ Marcam Ar-
genti puri ꝯficiebant, si qs Aurifaber eam mone-
tam ad opas suas refudisset ejq poena erat ut
manq ad opas deinceps inutilis redderetq.
Livoniam tum gubernarunt Aº scil. 1360. Arn-
holdq von Vitinghove, et cum sequti Guilelmq
Frymersen et Lobbe van Ulsen, in certo annorq nu-
mero. Aº octuagesimo primo pt Mille trecentos
à Na-

à Nato Christo, quod refert Crantzius, in Lubeca certus agebatur Conventus Urbium omnium de Societate quam Hansam dixere. Ubi Brunsvicenses jam per annos octo ab ea Societate dissoluti, nec in ulla Mercatorum Societate ac communione intus vel foris admissi, cum reconciliari poscerent de sævissima tumultuatione, in qua Senatus sui partem occiderant, partem ejecerant Urbe, publicam poenitentiam et Satisfactionem peregerant. Qui ad hoc communitatis nomine missi sunt, jussa fecere hac formula: Nudis pedibus nudo capite Cereos de Ecclesia Beatæ Mariæ in Prætorium publicè cunctis Spectantibus detulere, et genubus nixi veniam suæ Communitatis nomine postularunt ac meruerunt. Ex quo tempore denuò admissi sunt in Communionem Hansæ, hoc est ad participationem Privilegiorum, quæ in quatuor Emporiis, in Flandria Brugis, in Anglia Londini, in Norvegia Bergis, in Russia Novogardiæ permissa sunt olim Mercatoribus ab retro Principibus ac Terrarum Gubernatoribus, universis ejus communionis participibus. Hæc Crantzius.

Henricum Kniprodiensem secutus est vicesimus Magister Gnlis Conradus Löbner de petra rubea Anno Dni supra Mille trecentos octuagesimo Secundo, quo annus fuit ultimus Ludovici Ungariæ et Poloniæ Regis, qui Hedvigim filiam reliquit, quintus a. Venceslai Imperatoris. Circa quod tempus exstructum est Monasterium Carthusianum Paradysum Mariæ quod vocant, quatuor circiter Milliaribus à Gedano distans, Auctore Joanne Rusinio Equite Nobili tribus pagis in Monasterii Usum Jure hæredi- 1382. XX. Magr Gnlis. Monasterium Carthusianum.

tario collatis. Templum a. ejus Monrii Joannes Tiergart Civis Gedanen. suis Sumptibus construxit.

Conradus per annos Novem quibus ordini praefuit continuo cum Lithvanis bello fuit occupatus, pace interim domi conservata. Obiit Mariaeburgi ac pone Antecessorem in eodem Templo conditus est.

XXI. Magr Gratir.

Successit ei Conradus de Wallenrod Magr vicesimus primus homo impius crudelis et ambitiosus, qui nihil minus quam Religionem et pacem curae habebat, neminem prius quam Religiosos hoies oderat infestabatque. Hic primus fuit, qui Civis suis nomen more Principum praescripsit, primus itidem, qui Civitates quibuscunque poterat detrimentis et praejudiciis affecit, et plurimis Exactionibus Civium res et facultates expilavit. Polonos Lithvanos Curlandos contra libertates à majoribus concessas, in numerum Civium assumi imperavit, et ex iis nova Suburbia passim quasi Colonias excitavit, qui et caeteris labor. mercedem praeripent, et quorum adminiculo Civitates facilius opprimere valeret. Accisam triennalem imposuit non solum in fundos, res mobiles, quae esui ac potui sunt, sed etiam in hominum tam Servor. et Dnor. et universae familiae, quam jumentorum, pecudum, gallinar. anser. et Canum capita, eamque severissimè exegit, qua raro biennio insignem pecuniae vim ex Subditor. visceribus corrasit. Tertio enim A.o Civitates et Nblitas Prae., conjuratione facta, tam imodicam exactionem planè repudiarunt, ac palam detrectarunt, poena Ca-

na Capitis in eos, qcunq deinceps vel metu vel gratia Accisam eam penderent, ꝯstituta. At in tantum homo impꝛbitissimꝫ Dñi et honestatis oïs aquè ptinax ꝯtemptor, rapinis et avaritiæ deditꝫ fuit, ut ne Templis qd et Religiosis Domibꝫ parceret, qn eorũ etiã peculia et pia denaria immoderatis Exactionum oneribꝫ exhaurire ꝯstituisset. Gedani qd Templum primarium Divæ virginis annuatim Centum aureos Rhenanos pendere, coactum fuit, Divi Ioannis Octoginta, Divæ Catharinæ Quadraginta, Divæ Barbaræ decem, et eodẽ modo cætera, ꝑ sua cujqꝫ facultate, sicut in universa Prussia nullum eẽt Templum, nullum Monrium quantumvis exiguum et inops, cui nõ ad minimum aureorum Sex annuorũ pensio fuerit imposita. Atqꝫ hæ et aliæ similes Exactiones etiã postea subsecutæ, quarũ hic fuit primꝫ Architectꝫ, prima fuerunt Caũ odiorũ et simultatum inṝ Cruciferos et Subditos, q postea crescentibꝫ in dies oneribꝫ eò tandẽ erupunt, ut excussô à Subditis Jugô, ipsi potiorem suæ ditionis amiserint, quod in sequentibꝫ Dño volente latiꝫ explicabitꝛ. Verùm in his rerũ difficultatibꝫ interim dum ꝑ libitu regnat Tyrrannꝫ, aliquod tamen solatium Gedanésibꝫ obvenit ex longinquo. Trecentæ enim Naves ex Galliis, Anglia et Belgio appulerunt in summa Regionum illarũ caritate frumentum petentes, et pro eo magnam auri vim apportantes, oẽ frumentum, quod penes Cives fuit, et ex ꝓpinquo comparari potuit, statim ẽ divenditum. La-

sta una Novem Marcas tum valebat. Id cum oibq Navibq non sufficeret, Cruciferi ex suis reconditoriis reliquas impleverunt, sic tamen ut quarta pretii parte carioris quam Cives frumentum suum divenderent, Et Lastam duodenis Marcis distraherent. Ex eo magna vis Auri comparata, q paulo post in Monetam Auream conflata est, valore Aurei Rhenani, in cujq uno latere effigiatq erat Magnq Magister totq armatq in dextra gladium in sinistra Clypeum cum suis Gentilitiis insignibq gestans cum hac inscriptione. Conradus III. Magister Generalis, in altero latere Crux duplex in quaternis apicibq liliata cum inscriptione. Moneta Nova Aurea Dominorum Prussiae. Idem hic Magister Wallenrodiq vel Clericorum odio, vel etiam sive sua sive illorum impietate ductq, oi Religionis cultu neglecto, Leandrum quendam Albanum ex Gallia cum hæreseos infamia profligatum in honore habuit, subditisque libere permisit, ejq doctrinam amplecti. Inter cætera dogmata vel paradoxa quorum noie per Ecclesiasticam ut vocant Censuram condemnatq dicebatur, hæc erant, fortassis insulsa, sed ad detegendam Clericorum et Monachorum avaritiam et ignaviam, non plane nihil accommodata. Eos qui Clericos Monachos et Moniales alerent, æterni Supplicii reos esse, quandoquidem alerent hoies otiosos, et desidiæ saltem deditos contra Dei præscriptum, q hoiem ad labores sufferendos non ad otium agendum post Lapsum destinasset: Eos Principes Duces et alios qui suis

suis impensis Monasteria omnium Scelerum et libidinum ergastula ędidissent, non posse Salutis æternæ participes fieri, quamdiu Monasteria ista illorum impietatis indicia et receptacula in rebus humanis invenirent: Omnes Clericos et Monachos esse hæreticos perfidos, et à fide Christiana remotissimos, quia nec Votum nec promissum implerent, nec ipsi facerent ea, quæ alios facere docerent ac juberent. Omnes eos qui Cœlibatum susciperent esse diaboli mancipia, quoniam Conjugalis consvetudinis Usum abhorrerent, quem Deus inter homines sancte colendum diserte constituisset. Omnium hominum Vitam fidem et Salutis conditionem apud Deum æqualem esse, nullo vel Laici vel Clerici discrimine: Missas, Conciones, Jejunia, Ferias, Cantiones, peccatorum Confessiones auriculares nullius momenti esse nugas ab hominibus excogitatas, nihil ad æternam Salutem ex opere operato conferentes: Hæc et alia plura, quæ sunt etiam extra normam, quæque ad institutum Nostrum non pertinent, Leander tum in Prussia docuit passim et non semel Gedani pro Suggestu propalam disseruit. De quibus suum Unicuique Judicium esto. Sane Magister ipse suam hoc modo Virulentiam adversum Clericos et Monachos ostendere voluit, uti alioquin in Universum Subditos suos acerbissimo odio prosequebatur, æque omnino irreligiosus ac crudelis. Quibus utique rebus malum aliquando

fuisset exitum sortiturus, nisi DEUS illi maturius vitam ademisset. Ac hic quidem huc usque ab ortu hujus Ordinis ad florentissimum ejus statum jam pervenimus, cujus summa potentia, quantum inde deorsum labi cœperit, mox ea quæ sequuntur et Judicium et initium demonstrabunt.

Finis Libri Secundi.

Anna,

Annalium Civitatis Gedanen.
Liber Tertius.

Hoc Tyranno Walenrodio è rebus humanis sublato, cum quatuor annos crudeliter imperasset, Vicesimus Secundus Magister Generalis electus est Conradus de Jungingen Ao. decimo Jagellonis, Imperatore adhuc Venceslao, homo pius sobrius et mansuetus, sicut Vulgò Cruciferi nihil jam aliud quam Regna et bellum spirantes cum Monacho quam Magistro agendo aptiorem esse dictitarent, ac aliquando inter cœnandum ex primoribus non nulli Morionem subornarent, qui Magistrum cœnantem Monialem salutaret. Ille vero non ignorans à quibus Morio suppositus esset, quorum facile Princeps erat frater ejus Ulricus, Non habes inquit hæc ô Morio ex te ipso, sed tamen hoc scito, eos qui tam sunt belli cupidi post mortem meam tantum habituros, quanto ferendo ipsi pares non erunt. Prævidebat Vir acutus et itidem modestus, fieri non posse, quin ista Cruciferorum Petulantia et dominandi insatiabilis libido aliquando in exitum ipsis funestum esset evasura. Etenim eo proposito in Prussiam initio erant evocati, ut Prutenos Gentiles ad fidem converterent, et eorum direptiones à Christianorum Provinciis cohiberent, in hoc multi Christiani Principes facultates contulerant, multi privati sanguinem suum impenderant. Verum illi Victis et subactis Prutenis non solum deinceps non quieverunt, sed etiam Vicinos Christianos Pomeranos, Po-

1395. XXII. Magister Generalis.

lonos, Lithvanos, Imperii dilatandi libidine vehementissimè afflixerunt, Subditos a. acerbissimè tractârunt. Eaq de Causa Magrum hunc oderant, quod bellum, quo in Polonos ardebant, non maturaret.

Eodem quo Magr hic lectus est Ao. Senatus Gedanensis in Sveciam ablegavit Hermannum von der Hallen Senatorem Virum fortem et industrium, ad tutelam et custodiam Arcis et Civitatis Stockholmensis, quae res hoc cœpit initio. Albertus ex familia Ducum Megapolensium Sueciæ Rex, nimis duriter et avarè nimis Sueonibus imperabat, nullum erat genus emunctionis pecuniarum, quod ille non in Subditos excogitaret, non tam suo comodo quam improborum Consiliariorum compendio, quos ut plurimum peregrinos secum adduxerat, qui cum possent sua Marsupia infarcire et maxima onera suis cognatis transmittere, nihil prorsus curabant, an Rex gloriosus an infamis remaneret. Ubi tandem talium hominum tyrannide ita evacuatum esset Regnum, quod antea fortunatissimum fuerat, ut nusquam alicujus Auri vel argenti Vestigium appareret, cogebatur Rex intolerabiles Exactiones Subditis imponere, Ita factum ut inter Regem et Subditos odium sit enatum. Et aliqui Proceres, quibus externorum hominum dominatus nimium displicebat, novas res moliebantur, ac in Regis perniciem Consilia coire non desinebant. Margaretham demum Waldemari filiam, quae Daniæ Norvegiaeque Regnum tum non prudenter minus quam feliciter gerebat, ad capessendum tertium Regnum Sollicitabant. Eo tandem deventum est ut Albertus

cum Mar-

cum Margaretha bello decertaret. Albertus cum pecunia ad coeptum bellum indigeret, Insulam Gotlandiam Regni Svecici partem Fratribus Ordinis Teuthonici in Prussia pro viginti Millibus Duplorum Ducatorum oppignoravit, d. Sueones summum dedecus existimantes, tam praeclaram Insulam à suo Corpore avulsam esse, facta per singula Civium Capita Contributione, ipsam paulò post Rege captò redemerunt. Bellum a. ab Alberto coeptum adversus Reginam Margaretham hunc habuit exitum, ut praelio commisso, Rex cum Erico filio caperetur, et in Arcem Bahusen, quae est inter Westrogottos et Norwegianos limitanea, deportatus, deinde in Arce Lintholm in terra Schoningianorum per sequens septennium arctae custodiae manciparetur. Megapolenses Domini sui vicem commiserantes, quantum poterant effecerunt, ut maritimae Civitates foederatae sese interponerent. Eo res tandem pervenit, ut ex foederatis septem Civitates, Lubeca, Stralsundum, Gripswaldum, Thorunium, Elbinga, Gedanum et Revalia cum Regina Margaretha de liberatione Alberti et Erici agere inciperent. Fuit eam ad rem Gedanensium Legatus Lubertus Zack Senator, post multam rerum tractationem et verborum altercationem tandem hisce Legibus convenit. Ut Civitates Reginae fidem facerent ac sponderent, quod intra triennium Rex ad Reginae Voluntatem aere vel alio quovis modo se redimeret. Ni id faceret, tum memoratae Urbes ipsum Regem cum filio in manus redderent Reginae sine dolo. Probavit conditionem Alber-

tamen, ut securitas etiam esset Civitatibus fidem daturis, Rex literis et sigillo suo roboravit, Urbem Stockolmiam cum Arce sua, quae solae in fide Regis manserant, in Manu Civitatum futuras; Eâ lege, ut nisi infra triennium pactis conditionibus Rex satisfaceret, illae Arcem et Urbem Reginae traderent. Habebant autem Civitates in ea formula arbitrium, ut nisi paritum fuisset, Regem cum filio sisterent, aut 60000. Marcar argenti persolverent, aut Arcem cum Urbe in manus Reginae traderent. Sic igitur inter Civitates convenerat, ut Lubecenses Capitaneum unum, Gedanenses alterum cum mediocri praesidio Stockholmiae haberent, Urbis et Arcis obtinendae Causa. Extant in Archivis Literae et obligationes, quae inter Reginam Regem et Civitates in has conditiones scriptae sunt. Extant etiam Juramentorum formulae, quibus isti duo Capitanei obligantur, ut Arcem et Urbem Comissam in potestate Civitatum conservent, Juramentum itidem, quo Stockholmenses iisdem Capitaneis fidelitatem jurent. Exitus rei is fuit, quod, cum exacto triennio Regis filius jam pridem in fata concessisset, et Albertus spem omnem Regni recuperandi abjecisset, Civitates ex pacto Convento Stockholmam Reginae tradiderunt. Rex certè non tam facilem inivisset de tanto Regno transactionem, si aut fidem in Regni Proceribus reperisset, aut filium, quem suo loco Regem destinaverat, diutius superstitem habuisset.

Anseatici foederis historia. — At quoniam in hunc locum incidimus et ad hoc tempus pervenimus, quô Gedanum certo non solum in Numero foederatarum Civitatum, sed etiam ex illarum praeci-

ꝑcipuis habita sit, ñ abs re fuerit ejꝰ Societatis Originem et ꝯditionem paucis explicare. Auctores st. q scribunt, Confoederaõem eam, q Hansæ Teutonicæ dicit, incepisse primum Aº. Salutis 1369. Sunt etiã q meminerunt Aº. 1366. Lubecæ fuisse Civittum illar ꝯventum, cui intr fuerit Senator Albertꝰ de Balne Gedanen, cujꝰ nomen etiã nunc in Senator Nror Cathalogo recensetr. Quod si verum ẽ facile ꝯjecturam facimꝰ, hanc Civittem jam tum intr ꝑcipuas fuisse, et rer major curam gessisse, quam ut secundum Crantzii Nugas Patres ꝯscripti Cultellis ꝑ tabulam ꝑjectis in Symbolum colluderent. Egdem existimo paucas primum Numero Civittes et ꝑsertim Vandalicas, quar nõie censentr, Lubeca, Wismaria, Rostochium, Stralsundum, Gryphswaldum, Hamburga maritima, et mediterranea Luneburga, q diu post accessisse videtr, adversꝰ vim pyratar in hanc Societatem coivisse, deinde paulatim Socior accessionem factam ẽẽ. Nam et hoc seculo, quo ista q nunc scribimꝰ gesta st, paucas admodum in fœdere fuisse ex raõibꝰ institutæ adversꝰ Pyratas expeditionis paulo post liquebit. Funkiꝰ in Comentarior Chronologiæ suæ libro 10. his verbis ejꝰ Fœderis mentionem facit, et in Annum 1369. rem ꝯjicit. Civittes, inqt, Germaniæ pleræq q Navigaõem in Mari exercẽt, uno fœdere st colligatæ, q ꝯfœderaõ Germanicè dicitr ~~die Hensstt~~ habent à Regno Angliæ et Galliæ magna Privilegia, de qbꝰ liber singularis apud Mercatores earundr Civittum in pretio habetr, in quo oia illor Privilegia ꝯventꝰ et Acta ꝯscripta st. Eæ tantæ st potentiæ

Adde Jovii Testimoniũ Lib. 1. histor. p. 24.

cum eas ultra Septuaginta ēē dicant, ut magnis Monar-
chis ēent metuendæ, ubi ipsæ, quod raro fit in tanta hominum
perfidia, sibi ipsis fideles et concordes ēē vellent, Inter has poté-
tia Lubecum excellit, quibus proximi dicuntur ēē Dantiscani,
qui et Gedanenses dicuntur, Hæc ille. Sed Vetustiorem ēē Con-
fœderationem illam, vel ex eo apparet, quod extant Privi-
legiorum Literæ fœderatis Civitatibus à Comitibus Flandriæ datæ
Aº. Salutis 1252. Imò, quod supra etiam attigimus, Heinricus
Tertius Angliæ Rex Alemannicis Civitatibus Privilegia dedit
Aº. 1237. Atque is etiam meminit Libertatum, quas Civitates ab
ejus Progenitoribus adeptæ fuerint. Ipsum quoque nomen Mer-
catorum de Ansa Alemanniæ seu Teutonica (: ansam ego dictā
autumo à maris vicinitate, quasi dicas an der See :) primum
legitur in Charta Civitatis Londinensis de portu Bischopetgatte,
tempore Eberhardi primi Aº. 1383. Deinde in Privilegio Richar-
di Secundi, quod scriptum ē Aº. 1392. cum in antiquioribus Li-
teris dicerentur Mercatores de Alemania vel de Gotlandia.
Societas isthæc fœderatarum Civitatum quatuor hodiè constat
membris, Quadrantes vulgo vocamus, quorum Capita sunt Lube-
ca, Gedanum, Colonia Agrippina et Brunsvicum, quibus
singulis suæ Civitates attribuuntur.

Quadrans Lubecensis sive Vandaliensis.

Lubeca.	Hamburgum.
Brema.	Luneburgum.
Rostochium.	Gripswaldum.
Stralsundum.	Colberga.
Wismaria.	Kiel.
Stade.	Soltwedel.
Buxtehude.	Stendel
Stetinum	Berlinum.

Stargar-

Stargardia.	Franckfurt ad Oderam.
Anclam.	Vratislavia.
Golnau.	Brandeburgum.

Oltzem.

Quadrans Gedanensis sive Prutenicus et Livonicus.

Gedanum.	Braunsberga.
Culma.	Riga.
Torunium.	Dorpta.
Elbinga.	Revalia.
Regiomontum.	Wyzby Gotlandiæ.

Calmaria.

Quadrans Coloniensis sive Westfalicus.

Colonia Agrippina.	Embdena.
Osenbruggium	Wesalia.
Sostum.	Duisburgum.
Minda.	Staveren.
Schlusa Flandriæ.	Remunda.
Hervord	Arnem.
Badelbornum.	Campen.
Lemmegom.	Bolswerden.
Dortmunda.	Bonna.
Monasterium.	Hamme.
Noviomagum.	Emericum.
Daventria.	Venlo.
Zuthphania.	Elborck.
Schwolle.	Lampen.
Harderwick.	Lippe.
Groninga.	Werborck.

Bilefelt.

Quadrans Brunswicensis sive Saxonicus.

Brunsvicum. Embeca.
Magdeburgum. Hannover.
Gottinga. Hammelen.
Hildeshemum. Northeim.
Goslaria. Hala Saxonum.
Ascherslebium.

Hæ quas enumeravimus Civittes in fœdere fuerunt tum cum Authoritate et opibus Societas Anseatica constaret, multæ vero deinde accesserunt, et etiamnum hodie sunt, quæ multum momenti ad conservandam hanc tam laudabilem et spectatam Rempublicam afferunt, Habent a. fœderatæ Civittes non in Anglia solum et Gallia certas et peculiares Libertates, Privilegia, prerogativas, et immunitates in omni Comerciorum genere consistentes, d. sparsim etiam in Hispaniis, Portugallia, Flandria, Brabantia, Norvegia, Dania, Svecia et Russia, ad quas conservandas et certum in exercendis comerciis Ordinem disponendum in exteris Regnis et provinciis quatuor constituta sunt Emporia, cum Mercator Senatu et Collegio suis quæque insignibus peculiar ornata. Et Londense quidem Anglicanum gerit in duplici Clypeo, cujus superior pars alba inferior rubra est, Aquilam duplicem nigram, expansis alis et pedibus, aureâ Coronâ superius clausâ, et Cruce in superiori Coronæ parte inter utrumque Caput eminente, sub Capitibus circa duplex collum circumdata. Brugense Flandricum, quod nunc Antverpiæ domicilium habet insigne gerit itidem Aquilam bicipitem, in duplici Campo, dextra pars Nigra in flavo vel aureo, sinistra flava in nigro sufficiei campo delineat, in ipso a. pectoris Umbilico, Stella sex radiis decorata

et eod modo diversis colore et campo distinguit, sicut radii nigri in flava et flavi in nigra pectoris superficie sint dispositi. Bergense Norvagicum se fert etiam in duplici Clypeo, et in flavo quidem vel aureo latere dextro, duplicis Aqlæ partem dimidiam nigri coloris, in rubeo a. latere sinistro piscem Dorsch erectum, Corona aurea capiti piscis imposita. Novogrodiense Russicum in duplici Clypeo, cujus dextra pars flava, sinistra punicea vel cerulea est, habet in flava superficie bicipitis Aqlæ partem dimidiam nigram; in altera clavē quasi argenteam vel albam in sublime erectam.

Hujus Societatis fœdere olim universæ Germanicæ nationis et vicinarum Provinciarum ad mare adjacentium emolumenta et commoditates constiterunt. Nimirum quod hac ratione latrocinia, rapinæ, vis publica, tam mari quam terra sit cohibitæ, latrones et pyratæ exterminati, quod itinera publica et Navigationes in eam Securitatem assertæ, ut omnia omnium gentium Commercia libera essent, et Germanis maxime fructuosa, quod hujus fœderis instituto in Civitatibus Magistratus autoritas et Jurisdictio conservetur, et Seditionum viæ ac Semina intercipiantur, quodque earundem Civitatum autoritate ac intercessione vel oppressis opem ferentium, vel injuriis et violentiis sese opponentium, multa quandoque bella inter Reges et Principes sopita vel praeventa. Has potissimum ob causas à Regibus et Principibus exteris hæ Civitates tot egregia Privilegia, immunitates, exemptiones à Vectigalibus et oneribus publicis, Jus item incolatus et domicilii, Unde Emporiorum Residentiæ sumpserunt originem sit consecutæ. Atque ex hoc fundamento seu primordio praecipuæ

Civittes maritimae primum exaedificatae, deinde ad amplitudinem etiam posteris ignotam pervenerunt, ac in statu florentissimo ultra trecentos annos cum laude et rerum omnium affluentia permanserunt, et in eo gradu fortunae afflatu ferme consenuerunt, n. v. cum postea à Major. Vestigiis deviantes, discordiae semina confoverent, nec eadem quo illi animo libertates suas et commoda publica tuerentur, inde factum, ut etiam authoritas illorum minui, libertates convelli et commoda praeripi vel inverti ab aliis coeperint. Hinc Emporium Novogradiens. in Russia et simul cum eo saluberrimae constitutiones ob interdicta cum Barbaris Commercia conciderunt. Barbarus Imperator ipse Livoniam Germaniae Provinciam partim coepit, partim crudeliter igne ferroque devastavit, quasdam ex foederatis Civittibus à suo Corpore avulsit et in suam Servitutem redegit, portusque interim maritimos ad rem mari gerendam non adeo ineptos occupavit. Hinc Emporium Anglicanum vacillante Civittum concordia et quorundam utilitatem potius privatam quam publicam sectantibus, Anglorum invidiâ et ambitione nostrâ memoria penè corruit. Illis interim qui huic malo occurrere mpè debebant cum Anglis clandestinas conspirationes exercentibus, et illorum partes defendentibus, sic ut ea commoda quae Civittibus olim suo Jure competebant, nunc Angli Gens ad rem per fas et nefas acquirendam omnium avidissima, apertè ipsis praeripiant. Hinc in Daniae Regno tanta Privilegiorum omnium convulsio et onerum inusitatorum orta continuatio. Hinc in Belgio per complures jam annos terra marique latrocinia impunè exercita, bella intestina temere excita-

citata, Comertia fermè oia sublata. Hinc ex ipsis Civitatib9 ô nulla in ɋspectu cæterar aperto Marte circumventæ et oppugnatæ. Sexcenta st incomoda, ɋ hanc Civittum discordiam ɋseqvant, ɋ dolenda st potiq qm hoc loco pluribq comemoranda. Eqd opinor nisi Civittes eæ, qbq adhuc Respublica magis qm privatum lucrum ē cordi, tand aliqvando respexerint et ad major vestigia reverterint, ɋcordiam inr se firmam ɋglutinaverint, eas a. qvar privatis cupiditatib9 Rempublicam discerpi vident à sese excluserint, et pro alienis habuerint, imo ad pfidos et fœdifragos relegaverint, verendum ē pfecto, ne paulò post totum hoc qvantulum sup ē vel auctoritatis vel roboris, p ɋtemptum et ludibrium extraneor penitq evertatr. At q longè satiq ēēt paucar apium fida inr se societas fucis exclusis, qvam tantæ multitudinis ɋ p se magis oneri qm honori sit, fides incerta et in varias partes distracta comunio. Ejq certe generis injuriæ et molestiæ, qvales nunc st oium mxæ, primam huic Societati Caam dederunt. Adeo ô ē desperandum, qn in posterum aliq saltem ob vim et injuriam ppellendam de renovando fœdere et Societate magis stabilienda tand animum sint adjecturæ. Fœderis huiq, ut à diverticulo redeamq, antiqtq hæc fermè capita st ɋstituta. Una ɋlibet Civitas suo Principi, suo Mgtui, juxta subjectionis et fidei juratæ legem ac ɋditionem in rebq justis oibq ac legitimis pareto. Qvoties Civittibq primariis et Vandalicis visum fuerit, ob Republicæ Caas ɋventum indicere, cæteræ pareto, Nuntios mit-

tunto, quod ex majoris partis authoritate decretum fuerit, ratum esto, rem decretam sumis Viribq oes exequant. In eosq secq fecerint penæ mulctæve cæteris arbitrium esto. si qualis vel si qua discordia int fœderatos orta fuerit, cæteror cognitionem et Judicium dissidentes patiuntor, nec ad aliud forum provolanto, nec alteriq cujqvis Mgtq auxilium desideranto. Ne fœderatar Civittum Cives quempiam ex fœderatis alibi cujuvis debiti caa detineant, in Jq ptrahant, vel res pignori capiant, sed unumquemq coram suæ Civittis Mgtu conveniant. Itinera publica terra mariq oes, p viribq qsq suis et p sua qsq Jurisdictione tuta securaq pstanto. Latrones et pyratas suma vi psequuntor, res ab iisq receptas Dnis restituunto. Si qs fœderator Legatq ad conventum publicum missq, in itinere p vim et insidias incipiatq, injuriis afficiatq, vel rebq suis spolietq, communis oium caa, auxilium et dispendium esto. Si qua ex fœderatis Civitas, q se Juri parituram ostendit, nihilominq ab adversariis hostili incursione vel oppugnaoe Vim patiatq, aut bello vel latrociniis infestetq, cæteræ oes et Vicinæ cum primis p modo facultatum vim passam comeatu ope auxilio, et si ita opq fuerit, armis juvanto, ejusq defensionem legitimam comuniter suscipiunto, hostem v. talem ex suis qsq finibq arceto, nec hospitiu aut receptaculum pbeto. Hoies otiosi, q nec opas faciunt, nec mercaturas exercent, nec alio quopiam honesto more rem acqrere noscuntq, mendicantes itidq Validi, Civitatibq oibq exterminantor. In gubernior corpora neminem Opifices recipiunto, nisi ex fœderata Civitte Natum, neminem item, q quovis modo operam vel Ministe-

nisterium, ad lædendam vel oppugnandam Civittem fœderatam locasset aut ɔstiterit, qve testimonium anteactæ vitæ, qvatenq alioqn ɔ ɔstet, ɔ attulerit. Seditiosos et publicæ pacis turbatores ac hoïes noxios ex una Civitte ɔfugos in alia qvapiam ne recipito, neve occultato, d. finibq ejicito vel pœna legitima afficito, vel Mgtui prioris Civittis postulanti exhibeto. Siqva in Civitate fœderata Mgtq p Seditionem loco motq fuerit, ejq Civittis Legati vel Inrnuncii in ɔgressum ɔsilii publici ne admittuntor, Civitas ipsa fœdere excluditor, neve fœderis beneficio Cives fruuntor, priqqm loco moti dignitati suæ restituanz. Si qva Civittum aliud qvodpiam fædq cum aliis Civittibq Principibq vel comunitatibq habeat, qvod huic ɔ adversez, hoc illi fædere nihil derogatum esto.

Hoc Magro Conrado Insulani Gotthiæ variis cladibq et direptionibq Gedanenses terra mariq afficiebât. Ea de Cãa Cruciferi Aº 1397. Classem qvatuor Millium Militum expediunt et Insulam vi occupant ac ɔdones merito Supplicio afficiunt. Qva de re ita scribit Crantziq: Fratres Teuthonicæ domq p Prussiam, ɔ hactenq terrestrem egêre militiam, nunc etm ~~exp~~ 17 Navalem fecêre expeditionem in Gotlandiam, ɔd Cives Urbium Præ: ɔ tum ordini parebant, qvererenz fieri crebras mari incursiones ab Vitallanis, ɔ eam Insulam à Rege Alberto tenebant. Mortuo n. Erico filio, Albertq Rex ut diximq post habuisse visq ē Regnum, d. fratres tum expeditis Navibq ac Militibq Insulam ingressi facile expulere gregarios, suisq deinde junxere ditionibq, feliciter redeuntes, qvum reliqssent ibi Mi- 1397.

litum necessarium præsidium. Albertus a. Rex, ubi comperit, assumpsit de Rostochio et Wismariaque Proconsules, Viros marini Juris non inscios, navigavit in Prussiam, querebatur sui Juris captam Insulam, eamque sibi deposcens restitui, aut si magno ibi ordinis commodo eam putabitur incolere, solvant justæ pretium æstimationis, et se illis permittente suô sibi Jure possideant, serventque. Fratres a. respondederunt, Insulam publicis hostibus insessam, cum jam in Jure Regis non esset, sed ab illis Jure Gentium bello cepisse, et nunc satis justo titulo possidentes satis ibi magno tempore digrassatos Vitalianos, cum detrimento Navigantium. Quod si Rex illos ejecisset ejus paterentur esse dominio, nunc a. Rege quiescente se illam ex manibus publicorum hostium cepisse suo deinceps Jure futuram. Bene proinde Regem facere, si quod Jure belli quæsierint, id illos patiatur possidere. Rex præter verba nihil ab illis reportans inanis rediit in sua. Tenuerunt Insulam Cruciferi per annos tres, deinde ad intercessionem Wenceslai Imperatoris Margarethæ Reginæ restituerunt, sic ut de resarciendis et in posterum non inferendis damnis probe caveret. Eodem Magistro Vitoldus Lithvanus ex pacto Convento Samogithiam Cruciferis cessit.

1398. Cæterum cum post occupatam à Cruciferis Gotlandiam nullus adhuc prædandi finis fieret, sed varie pyratica exerceretur in Mari tam orientali hoc est Balthico, quam occidentali /: uti vulgo nos dicere solemus :/ ab iis præsertim, qui passim ex maligna hominum fece et multitudine coiverant, et variis damnis ac injuriis navigantes afficiebant, à quibus ut quemque nacti erant, Commeatum plerumque primum et ea quæ cuique potiusque sunt vel amicè

micè postulabant, vel si q̃d negatum eẽt, p vim exigebant, ideoq; se ipsos vocitari volebant Vitalien Bruder (: Crantzius nõis sonum secutus Vitalianos nuncupat:) q̃a nolebant Prædones videri, d. alior̃ quasi commeatu indigentes, et Bona quasi graã utentes, quanq̃m deinde suis successibus usi, õia simul diripe et auferre c̃svescerẽt. His ingvam passim grassantibus A°. demum supra 1398. fœderatar̃ Civitatum Legati Lubecæ c̃gregati (: Gedanensium ibi erat Inr̃ nuntius Theodoricus Rotepul:) manum tand̃ severius aliquanto, q̃m superioribus annis factum fuerat, cum pleriq; Principes mari vicini vel conniverent, vel Civitatum Comoda õ magnope curarent, adhibendam censent, et ad oppugnandos p̃fligandos et opprimendos hosce Pyratas Expeditionem sibimet ipsis indicunt, illud inprimis ad ãium revocantes, in quem finem p̃cipuè Societatem hanc sui tuendi cãa coivissent. Expeditionis hæc instituta fuit rão. Lubecenses armarent et alerent Naves duas Milites ducẽtos, Hamburgenses Navem unam Milites centum, Sradenses Griphoaldenses et Stetinen̄ Naves duas Milites ducentos, Gedanenses cum Thorunensibus et Elbingen̄ Naves duas Milites ducentos, Livonienses Navem unam Milites Centum. Constitutum a., ut nautæ vel q̃ Ministerio Navis fungerent̃, in numero militum õ censerent̃. Inr̃ Centenos Militum, ut quadrageni eẽnt balistarii, et in qualibet Navi extra Numerum Supstites balistæ decem, in oẽm eventum p̃sentes. Qvælibet har̃ Navium adjunctum haberet Myoparonem Unum vel Scaphas majores duas vel Myoparonem cum Scapha. Ut oẽs expeditæ eẽnt ad diem

Ascensionis Dnicæ proximum, Naves oẽs ad Insulam Bornholmum conveniren̄t, ibiq Præfecti consultarent, de pyratis ingrendis, ubicunq locor̄ deprehendi posse existimen̄t. Hoc Expeditionis Decretum nemini inposter̄ ex Civittib voluerunt ẽẽ prejudicio, qvoniam ẽẽt extra ordinarium et à paucis saltem Civittib susceptum, ubi v. majore vi deinceps opus fuerit, placuit oẽs fœderatas in eam rem vires conferre juxta præscriptum Decreti jam antea ex æqvo approbatum. In hujus Expeditionis Sumptum instituta ẽ Exactio, uti ab initio Societatis etiam in hujusmodi Cautis fieri consveverat, in oĩs generis Merces, q vendendi Caũ inferrun̄t, in Civittib singulis capienda, secundum asserem vel libram, unde Nomen suum invenit ut Pfuntzoll dicere-t, qvoniam extra Ordinẽ exigeban̄t de qvalibet Libra flamingensi denarii Lubecenses qvatuor, sic ut singulas Libras sex marcæ Lubecen̄ æqvpararent. Hoc vectigal exigi debebat ad Compensaõem Sumptuum ear̄ Civittum, q Naves contra pyratas armarent, et de eo, qvod à Singulis Civittib in comunem Usum percipet̄, raões in Conventu publico reddi debebant. Initium tum ejus Exactionis constitutum ẽ à Festo Pentecostes ejusd̄ anni, tam diu pro ad Civittib fœderatis æqvmelius visum fuerit duraturum. denunciabat̄ hæc Expeditio Reginæ Daniæ, Duci Burgundiæ, et ejus Civittib, et Magistro Prũ: ne se impedirent, neve pyratis receptum præstarent, d. hominib suis opem et amicitiam exhiberent. Ipsa Daniæ Regina Societatem coivit etiam ad Naves certo Numero contra Pyratas cum Civittib expediendas. Interim dum Naves arman̄t, interdixerunt Civittes, ne qsqm ex Prussi-

Pfund Zoll.

Prussia in Mare quod vocant orientale navigaret, nec inde quisquam versus Mare Balthicum Vela faceret, priusquam pyratæ eent victi et pfligati, nimirum, ne illi interim Mercibus et Navibus aliunde raptis et interceptis instructiores fierent ad bellum diutius pstrahendum. Cæterum qua ex dicti Vectigalis Exactione, quam in hos Sumptus Civitates antea quoque publicè qstituerant, Magnus Pr̃æ Magr exemplum cpperat, et in eandem rem Vectigal istud in Civittibus maritimis suæ ditionis qstituerat, d. neque in hunc usum qvertebat, nec institutum et ordinem cæterarum Civittum in qferendis raoibus observabat, Itaque ex hoc ipso qventu Lubecen Civittes ex comuni Dcto p Legatos à Magro postulârunt, ne amplius Vectigal hoc exigeret suo arbitrio, d. in hunc quem ipsæ instituissent Usum Civittes sibi subjectas pcipe, et in raoes publicas qferre pateret. Obsecutus ẽ tum qd Magr Civittibus, d. ò diu post, ptensâ Novorum Sumptuum Cão, eandem Exactionem Crutiferi, licet reclamantibus subinde Civittibus deinceps fermè qtinuârunt. Hoc loco ò abs re fuerit Lectorem admoneri, ut in hisce appellaoibus Pfuntzoll, Pfuntgelt, Phalgeld discrimen animadvertat, ut potè q longè lateque, sua Natura ac rerum ordine distant. Etenim nro tempore meminimus ab adversariis inter cætera hoc etiam argumentum usurpatum fuisse, ò licere Civitti Gedanenti Vectigal Phalgeldum seu Portorium Maritimum exigere, quoniam id Privilegio harum Terrarum Casimiriano prorsus eet abolitum et abrogatum. Nam hi duas res planè diversas Pfuntzoll et Phalgelt p inscitiam Vocabuli planè qfundunt. Atque ~~quod~~ Vectigal Pfuntzoll tale ẽ, quod antiquitus Civittes Mariti-

Discrimen inter Pfundzoll Pfundgeld, Pfahlgeld.

mæ, pro usu incidentis alicujus belli vel necessitatis, in omnibus Civitatibus fœderatis, ab iis Mercibus quæ vendebantur exigendum imponebant. Erat que temporarium, quod solebant Civitates communi Decreto in rem suam imponere et abrogare quoties placebat. Et hoc in Prussia posterioribus seculis non exigebant ferme Civitates pro se; sed in Civitatibus ab Ordine Teuthonico Præfecti qui exigerent erant constituti.
Alterum autem Phalgeld portorium Maritimum est perpetuum, in Usum Civitatum, certo in singulas Merces secundum illarum Valorem pretio jam à Sæculis aliquot institutum, quod etiam hodie in Civitatibus maritimis durat, ad conservandam Navigationem et flumina navigabilia et portus Maris tuendos. Nec tantum à mercibus exigitur quæ illatæ sunt ad vendendum (: ut Pfunt-Zoll:) sed ab omnibus omnino, quæ vel importantur vel exportantur.
Sic quem-admodum bella et alia Necessitatis genera temporaria sunt et incidentia, Navigationes autem et Maris ac fluminum Usus perpetuus et proprius est, ita in utramque rem et temporarium et perpetuum remedium à Majoribus videmus constitutum. Itaque cum in Prussia Cruciferi post abusum semel cœptum suum quasi proprium Vectigal Pfunt Zoll exigebant, interdum pro ratione temporis relaxabant, interdum etiam durius statuebant, nonnunquam plane etiam abrogabant, nihilominus interim Civitates portorium suum maritimum Phalgeldum accipiebant, nulla habita alterius illius exactionis contemplatione. Et nunc eodem modo, inde à Centum quadraginta annis, æque ut jam dudum antea sub Ordinis Regimine, post sublatum et ex rerum natura penitus exterminatum Vectigal Pfunt Zoll, suo

Porto-

Portorio absq legitima ullius hois interpellaoe utunt. Enim v.
si Divus Casimirus Portorium hoc maritimum Pfalgelt sustu-
lisset vel abrogasset, qua raoe et illius adhuc tempore, et
post illius temporis Civittes illud exegissent. An v. tales tum e-
rant Terrar Prussiae Status ac Ordines, qui principale Privilegi-
um mox ab ejus exordio et deinceps tot continue annos,
tam leviter passi fuissent violari, qui ob violata Jura
sua proprios Dnos ejecerant. Neq sane Casimirus est ipsum
Vectigal Pfunt Zoll primus abolevit, di. jam tum ante
aliquot annos enixe et pertracte postulantibus Civittibus
fœderatis, qui hoc Vectigali frænum imponi sibi videbant,
Magr ordinis Conradus ab Erlingshausen illud abroga-
verat, sicut Casimirus etiam ipse primus abolitionis Au-
ctor fuerit, quam jam antea quasi temporarie ad ali-
quantam Magri Conniventiam abolitum in perpetuum; dein-
ceps etiam perpetuo penitus abolitum fore cavere voluerit.
De quibus loco suo, cum Historiæ series postulaverit, prolixius a-
liquanto commemorabimus.

Tertia de qua diximus Appellatio Pfuntgelt prioribus dua-
bus communis et inter mixta est, sic ut Vulgus utrumq tam Ve-
ctigal Pfunt Zoll quam Portorium Phalgelt, hoc quidem a-
busive, illud magis proprie hac appellatione censere et nuncu-
pare consueverit.

In eod. quem diximus conventu Lubecensi ex fœderator Sen-
tentia latæ sunt hæ constitutiones et in singulis deinde Civittibus
publicatæ. Si quis ære alieno in aliqua Civitte contracto in
fraudem Creditorum inde profugerit in aliam, is ibidem quate-
nus de eo constet receptum ne habeat. Sin ibi per quamvis oc-
casionem, vel quovis colore publicæ fidei Lras vel rece-
ptum impetraverit, quam primum ejus Civitti ubi solu

ille vertit lræ vel documenta ꝑsto fuerint, oēm illi Securitatem et receptum Mgty in ꝯtinenti renunciabit. Item si qs eò temeritatis ꝓcesserit, ut in quapiam Civitate Seditionem ꝯcitet, vel inr Cives et Mgtum discortias serat, ob eamq Caām inde ꝓfugerit, eum in aliqua fœderatar Civittum lrās Securitatis impetrare vel receptum habere fas ō esto. Si ꝑ Calumniam vel Mgty ignorantiam impetrasfit, quam primum ejg Civittis, ex qua ꝓfugit lræ vel testimonium suꝑvenerint, oīs illi Securitas et receptg denegator, nisi ea in re Cognitionem legitimam spondeat se passuru.

1399. Aº deinceps 1399. ejg Seculi ultimo cum Lubecensium et Gedanenś Naves, his n. à Sociis Suma rer erat commissa, acriter adhuc pyratas infestarent, et undiq in Mari Balthico ꝯqrerent et ꝓfligarent, forte fortuna accidit, ut sub littoribg Insulæ Gotlandiæ Naves duas hoībg ꝓbe ꝯstipatas in fundo hærere ꝯspicerent. Itaq Lubecensium Navarchg Scapham cum Militibg aliquot emittit exploratum, q hoīum et Unde Gentium eent, et qd rer in Mari gererent. Ubi Scapha Navibg apꝓpinquavit, illi q Naves tenebāt, ꝯtinuò telis et jaculis eam repellunt, nec ꝓpig accedere sinunt. Qui in Scapha erant ad Navarchum reversi renunciant, Naves viris refertasq armatis eē, nec accessum ad se ꝯcedere. Navarchg Lubecensis suos mox arma expedire jubet, Socios ut se subsequātur monet. Ubi ꝓpig hostium Naves accessit, illi cu se nostratium viribg impares agnoscerent, jam Spiritg remittunt, bonis verbis agunt, Danos se eē ꝑhibent, amicos Civittibg, et in Mari ideò obversari ut latro-

latrocinia non exerceant, d. modis omnibus prohibeant, Lubecenses hoc responso contenti missos illos faciunt. Gedanenses a. et Socii, quod nautarum indiciis eos ipsos praedones probe notos esse didicerant, frustra Lubecensibus reclamantibus, in eos irruunt, armati Naves insiliunt, obvios quosque qui parum pro defensionem pararent, trucidant, vel in mare deturbant, caeteros in vincula conjiciunt, Naves captas occupant. Mox cum Lubecensibus contentio et rixa orta, quod praedones dimisissent primum, deinde nec auxilium sibi tulissent. Lubecenses contra, Danos esse utrisque amicos, sibi verisimile non videri, pyraticam illos facere, proinde viderent etiam atque etiam Gedanenses et Socii, quodnam facinus adversum Reginae Subditos inceptassent. Gedanenses vicissim: Lubecensibus rem adversum Pyratas gerendam cordi non esse, pluris illos facere Danorum amicitiam quam officii demandati fidem, et ut isti Dani pyraticam non exercuerint, prius tamen eos vim fecisse et pro hostibus se gessisse, cum Scaphae aditum ad se non praeberent. Verbis post multam contentionem ultro citroque comutatis ita tandem inter utrosque convenit, ut cum Captivis Wisby accederent, ubi tunc magna Mercatorum erat copia, et si quidem ibi quispiam esset, qui illos de rebus raptis accusare et convincere posset, quod ita futurum Gedanensium Nautae constanter asserebant, ut tum in captivos Jure Pyratarum animadverteretur. Ubi ad terram appulerunt, Mercatores in aede Divae Virginis convocantur. Adsunt ex illis Undecim Accusatores, qui pyratas probe novissent, et latrocinii ingrerent, res sibi per vim ereptas, comeatum, Merces, Vestes, Navium Instrumenta, et alia liquido docerent, quarum rerum plurimas in illorum Navibus captis asservari comperto

et in re p̄nti monstrabat. His indiciis editis et re palā deprehensā, nihilominus tum etiam tergiversari Lubecenses, neq; suo calculo capitalem animadversionem in Danos comprobare velle, inde iterum orta rixa, quidam ex Prutenis Lubecenses proditores et hostium asseclas, et Prædonum Socios appellare, illi vicissim ā conviciis non temperare. A verbis ād verbera deventum, mox ād arma et gladios stringendos properatum, in quo tumultu duo ex Lubecensibus occisi, octo vulnerati, cæteri fuga se in Naves concitato Cursu conjecerunt. Ubi utrinq; Naves conscenderunt ne tum quidem pugna destitum est, Gedanenses n. et Socii rei indignitate incensi, Saxa et tela in Lubecensium Naves injicere, adeō ut illi cogerentur armati per totam Noctem in Navibus excubias agere, quasi cum hoste apertum esset bellum, donec paulatim interventu primum noctis, deinde residente omnibus etiam fervore, alteri ab alteris semet expedirent. Demum omnis in pyratas ira conversa, et illi omnes truncati capite fluctibus Sepulchri loco sunt commendati. Cæterum cur Lubecenses nec ād oppugnandos nec ād puniendos prædones, uti debebant, manum et consensum adhibere noluerint, certo quidem mihi non liquet. Existimo tn. eos non tam Reginæ veritos offensionem, quam exemplo superioris anni motos abstinuisse. Nam et tunc unā cum Gedanensibus et Sociis Reginæ Subditos invaserant et pro Pyratis habuerant, d. falso, itaq; cæsorum agnati jam tum litem inceptaverant, et Regina videbatur Subditorum partibus plus æque favere, ideoq; tantisper etiam auxilia adversum Pyratas promissa suspendebat, donec Subditis fuisset harum Injuriarum Ergo satisfactum.

Hinc ve-

Hinc verisimile ē maluisse Lubecens̃ pyratas impune omittere, quàm novam aliquam injuriar̃ caām à Regina arcessere. De cujꝫ facti raōe et eventu paulò post locꝫ erit plura commemorandi.

Aᵒ 1400. Pfligatis ut plurimum ex mari Balthico Pyratis, multæ denuò Mercator̃ querelæ passim ad Civittes deferuntꝫ, quòd Pyratar̃ tam Socii quàm reliquiæ in Mari occidentali obversarentꝫ, ac multis injuriis ac damnis Navigantes afficerent. Placuit etm̃ huic malo remedium adhibere. Itaqꝫ Lubecæ ad diem Purificaōis Mariæ fœderator̃ qventꝫ habetꝫ. Gedanenses Legatum eò miserant Petrum Furstenau, ibi cœptum ē agi, quâ raōe res instituenda ēēt, ut isthæc latrocinia et depredaōes ex utroqꝫ mari penitꝫ pfligarentꝫ. Inr̃ cætera comptum habuere, Cunonem quendam von Bröcken Nblem Frisium et ejꝫ cognatos Pyratis receptum et diverticula pbere, ac res eor̃ salvas pstare. Ideoqꝫ jam antea illi denunciaverant, nisi pdones intra definitum tempꝫ à se abigeret, receptu excluderet, et Mercatoribꝫ læsis damna resarciri curaret, oēs has injurias ab eo se tanqm̃ auctore et receptatore haud dubie repetituros. De quo cum amplius, qd opꝫ ēēt factu, deliberaretꝫ, et jam oium eò Sententiæ inclinarent, à Cunone expeditionis hujꝫ initium faciendum, in eod Conventu psto fuit Cunonis Nuncius Clericꝫ qdam Almerꝫ, Is legaōis suæ fide factâ referebat, Cunonem Civittum amicitiam expetere, et rogare, ne id in fraudem cujꝫvis factum hoc inr̃pretari vellent, quòd Pyratas in tutum recepisset. Id n. necessitate coactum se fe-

cisse, [illegible] sua et Subditorum bona latrocinio et devastationi palam exponere voluisset. Prædas a Pyratarum se non recepisse, nec illas unquam in sui comodum cessisse. Eo se per vim et manu armata compulsum, ut prædonibus literis suis caveret, Naves et res illorum in ipsius ditionibus et littoribus pro se salvas et incolumes futuras. Hoc a. se disertis verbis nominatim excepisse, ne ex suis littoribus et portubus in mare excurrerent prædandi vel latrocinandi causa. Itaque petebat, ut id quod à se necessario factum esset tempori nunc adscriberet, in posterum se paratum esse cum amicis et cognatis, quatenus Civitates expeditionem suscipere velint, non modo jam è vestigio Pyratas non mari sed terra dimissurum, nec unquam eos deinceps recepturum, sed etiam ubi usus ferret ope et auxilio pro viribus suis Civitatibus praesto futurum adversus quoscunque homines, qui Pyratis faverent vel subsidio essent. Foederati re deliberata, primo dolum subesse suspicari, quo Cunonis artibus expeditio ad irritum recideret, nec obscurè id Nuncio significare. Ille sanctè obtestatur, serio rem agi, et Cunonem optare securitatem in mari omnibus praestari, pro cujus fide in Sacram Eucharistiam Jusjurandum mandare Nuncius non abnuebat. Ac ut de Cunonis integritate magis constaret, effecturum se recipit, ut Cuno nunc in continenti Pyratas à se abigeret, non mari sed terra, ac ex Navibus eorum Vela gubernaculum et anchoras in potestatem redigeret, ac Civitatibus traderet, eam in rem vades Cunonem [illegible] Bremensi datur, operam tandem etiam impensurum, ut Naves iis ad quos pertinerent, vel qui damnum à Pyratis perpessi essent, restituerentur. De quibus omnibus Cunonem et amicos et Cognatos Literis ac Sigillis idoneè cauturos recepit. His conditionibus cum Cunone pax et amicitia firma-

ta. Atq; isfidei et promissis non defuit, d. mox Predonibus à se ablegatis, in caetera Civitatibus probè cavit. Obligationis ejus Literae etiamnum extant, hoc ipso anno die S. Matthiae Apostoli editae ac confectae. Scripserunt etiam foederati ad Conradum Comitem Oldenburgensem et alios, in quorum ditionibus Pyratas receptum habere cognoverant, postulantes ut vel abigerentur, vel Navibus et Militibus suis accessus ad ipsos exturbandos pateret. At ne verbis tantum res agi videretur, placuit in eo ipso Conventu Expeditionis hujus rationem iniri et Decretum, ut haec auxilia Civitates conferrent. Lubecenses armarent Naves grandiores duas Militibus ducentis instructas, Hamburgenses Unam, Militibus Centum. Bremenses unam Militibus Quinquaginta. Rostochienses unam, Militibus totidem. Sundenses unam Militibus Centum, Wismarienses unam Militibus Quinquaginta, Gedanenses Elbingenses et Thorunenses Naves tres Militibus trecentis, Campenses, Daventrienses, Zutphanenses, Harderwicenses ac Elborgenses Navem unam, Militibus Centum instructam, singulis Navibus attribuerentur totidem Scaphae vel faseli quot opus esset. Inter singulos Centenos armatores Triginta essent balistarii armis et balistis probè instructi. In qualibet Nave extra ordinem paratae essent in Subsidium balistae decem, si majoribus auxiliis opus foret, quaelibet Civitas, juxta portionem suam Naves ac Milites adjicerent et Numerum supplerent, vel ad trientem vel ad semissem, vel in duplum, vel quanti omnino opus esse videretur. Sin Necessitas esset externa auxilia conquirendi, et Milites Stipendiarios accersendi, eam in rem Sumptus Civitates pro rata parte contribue-

rent, uti jam antea ꝯstitutum ē. Interim nihilominus in Mari Balthico Naves expeditas accolæ Civittes haberent, ut si cæteris alibi occupatis reliquiæ Pyratarum hic etiam animadverterentur, prius illis occurri posset, quam incrementa et vires acquirerent. Ex his quæ in hanc expeditionem indicta decretaque sunt, facile cuivis apparere potest, quod tum fermè Civitates in fœdere fuerint, quæ merito locum antiquiorem obtinent, cum non sit dubium, quin omnes tum fœderatæ in hanc Expeditionem Auxilia ꝯtulerint, Ex quo simul apparet illorum vel superbia vel Vanitas, qui frivole satis in Conventu publico primas partes præ cæteris ambiunt. Enim vero nusquam in Recessibus Scriptum legitur, vel Luneburgenses, vel Regiomontanos in hujus temporis expeditiones quidquam ꝯtulisse, Unde ꝯjectari licet, ne quidem in numero fœderatorum tum eos fuisse, qui nihilominus hodiè cum Gedanensibus de prioritate Sessionis et ingressus non ambitiosè minus quam pueriliter, quasi in sua Palæstra enutriti, ꝯtendere ꝯsueverunt. Dictum etiam in hoc Conventu denuò fuerat, ut de vectigali Pfundt Zoll Civittes ad proximum Conventum rationes accepti et expensi redderent, de qua propter Sumptus bellicos Exactio ꝯtinuanda esset, placuit eam in triennium ꝯtinuari, et deinde in primo quoque Conventu rationes ꝯferri.

Eodem Aº. 1400. ea ꝯtroversia quam obiter supra attigimus inter Lubecenses et Gedanenses ex una et Calmarienses ex altera partibus transacta ē. Res ita se habet: Initio ejus expeditionis in Pyratas, de qua multa jam diximus Aº. scil. 1398. cum ferventiores essent militum animi ad prædones quoquo modo perdendos, quam ut præfectorum dicto per omnia obedirent, accidit, ut forte

fortu-

fortuna Lubecensium et Gedanen. Classis in Navem Calmariensem inciderent, q primo aspectu statim pro Pyratis habiti, deinde de Conditione rer. suar. interrogati, cum superbè magis quàm àd rem apposite respondérent, suspicionem magis ac magis auxerunt. Itaq; re nihil ampliq deliberatâ furore Militum nimis præcipiti opprimunt et in fluctus præcipitant, ex qbq pauci admodum nando àd litq evaserunt. Constitit a. ex documentis et Indiciis in Navi reptis, Calmarienses illos fuisse, et ex iis tres Equestris Ordinis, et falso pro Pyratis habitos, ac honestor. negotior. causâ navigâsse. Quæ res magnam Civitatibq apud Danos conflavit invidiam, nam et cæsor. amici importunè Vindictam ab Regina flagitabant, et Regina non obscure præ se ferebat, se Subditor. injurias tam atroces minimè neglecturam, nec ante auxilia in Pyratas daturam, quam Subditis suis satisfactum fuisset. Re multùm diuq per biennium agitatâ, hoc tandem a°. in Festo Divi Iacobi Apostoli, arbitris Reginâ et Civitatibq àd hoc delectis, Calmariæ res transacta ē. Ejq transactionis Conditiones ideò potissimum hoc loco libet adjicere, ut animadverti saltem possit, quantis in tenebris Pontificiæ Superstitionis majores tum temporis versati fuerint, sic ut nihil fermè citra cucullator. Compendium publicè et privatim susciperent. Transactionis hæc st Capita. Nolunt Lubecenses Gedanen. et Socii, vel cum Regina vel cum defunctor. Cognatis jure experiri, d. ob pacem et amicitiam conservandam, bona cum grâtiâ salvô honore suô transigere. Defunctis funeris loco exequias domi suæ celebrabunt tridua-

nas. Exequias etiam Calmariæ fieri curabunt per quatuor hujus anni tempora, Ducentis hominibus piis sumptum suppeditabunt in peregrinatione ad loca sancta. In ducentorum pauperum Vestitum erogabunt Quinquaginta pannos meliores et ducenta paria Calceamentorum. Atque hæc vestimenta Calmariæ erogabuntur. Constituent missam perpetuam, Calmariæ in Monrio, tribus Equitibus cæsis, Joanni Nilsen filio Bartoldi, von der Osten filio, et Bornschwentz filio, ac eorum insignia in Templo collocabunt. Cæteris defunctis Missam perpetuam locabunt in Templo Cathedrali; pro Salute scil. animarum. Tres insuper Missas perpetuas constituent in tribus Monasteriis Thorunii, Elbingæ, et Gedani; ubi defunctorum memoria quasi æterna celebrabitur. Tandem quatuor millia Marcarum Suedicarum exolvent defunctorum Cognatis, pro quibus Lubecæ Mille Marcæ Lubecenses, et Gedani Quingentæ Marcæ Prutenicæ intra diem annuam dabuntur. In hanc transactionis rationem Lubecenses conferent mille marcas Lubecenses, et quinquaginta peregrinantibus ad pia loca sumptum suppeditabunt. Cætera Civitates Prutenicæ præstanda receperunt. Hi cum quibus transactum est Literis suis, et Margaretha Regina Diplomate Regio Civitates ab hac Controversia liberas esse jubent et rem transactam testantur hoc Anno 1400. die Ægidii Confessoris.

Lex de Naufragis.

Eodem Anno cum frequentibus admodum tempestatibus multæ Naves ac Merces Naufragio perirent, Mercatores a. Solutionem Mercium amissarum à Nautis exigerent, qui et ipsi sæpius res suas cum ipsa Nave amiserant, interdum etiam Studio sua tuendi, cætera neglexe-

glexerant, lata primum lex ē de Naufragis in Conventu Terrar. Pr. ut si Nave fracta, Magister Navis res suas periculo eripuisset, ad oium amissor. Solutionem obligaret, sin a. rebq cum Nave amissis Scaphæ Subsidio suam et alior. Vitam saltem ꝯservasset, nihil ei fraudi eēt Navis et Mercium jactura. In eod. Conventu Gedanenses et Regiomontani ꝯquerebant, merces ex Prussia transmare passim evectas, ō ejq ēē plerumq bonitatis, qua deceret, et ex eo fieri, ut transmarini vehemen. circumscriberent, totius a. rei Culpam et infamiam ad eos redundare ex quor. portubq enavigaret. Hac de Caā ꝯstitutum ē, ut deinceps in Pr. Civitatibq maritimis Viri ꝓbatæ fidei publico sumptu haberentur, q merces adventitias ad examen revocarent, nullo discrimine in. Cives et peregrinos usurpando. Si q Merces ō ejq qua debebant bonitatis essent, Emptoris comodo pretii defalcatio fieret, sin falsæ essent Merces vel corruptæ, Venditoris damno publicè ꝯcremarent. Hac prima fuit illor. origo, quos ꝓbatores Mercium appellant, quor. arbitrio pleraq Merces hodie discernunt.

Lex de Examine mercium der Bracke.

Magister etm Conradq, quo magis à belligerandi cupiditate alienq erat, eo studiosiq Rempublicam Legibq amplificare cogitabat. Ejq hæ potissimum ferunt Constitutoes. Ne cui dignitates ꝯferrent, q ō eēt ex Marianor. Ordine. Neqs Equestris ordinis plures quàm decem Equos aleret, neve Comendator plures quam Centum, neqs arma vel tela missilia, q Equestris Ordinis ō eēt, in itinere

scum ferret. Ut dieb. feriatis, ad minimum Unus vel Una ex singulis domib. Templo interessent. Ne quis Capitali Supplicio condemnatus necaretur, nisi Confessione peccatorum facta et Cœna Dñi sumpta. Ut Magi, Præstigiatores, Incantatores et id genus Dæmonum Cultores vivi exurerentur. Ut ne amplius quam semel in ao. Opificum Contubernia congrederentur, præsentib. tn. Inspectorib. ex Senatu. Ut Servos fugitivos liceret ubicunque locorum persequi et comprehendere. Ut si proscriptus terrario proposito proscriptione se eximere nollet, cum posset, impunè à quovis interficeretur. Ne in loco Sacro pudendum quid admitteretur. Qui quem in loco Sacro pulsasset, manu truncaretur. Ut Opifices opas suas notarent, ut quod cujusque esset internosci posset. Ut qui Virginem rapuisset sive volentem sive nolentem perpetua proscriptione notaretur, Virgo si consensisset, bonis omnib. hæreditariis mulctaretur. Ut qui Virgini Stuprum intulisset, eandem in Matrimonium duceret, ni duxisset capite plecteretur. Ut qui Parocho suo decimas debitas dare malitiosè detrectasset, infamis esset, nec in quovis Judicio Jus ullum consequeretur.

Confirmatio et auctio privilegiorum Hansæ.

Hoc eodem ao. denuo renovata auctaque sunt à Philippo Flandriæ Comite Privilegia Civitatum fœderatarum, quorum quæ præcipua sint Capita, tam in Anglia quam in Flandria superiori libro recensuimus. Ea deinde à Successorib. Regib. et Principib. in annos partim confirmata partim aucta sunt, quæ subinde verbotenus repetere omnibus per se tædiosum esset, quam ab instituto Nostro alienum, præsertim quod in Archivo publico integris Voluminib. sunt conscripta. Hoc itaque

loco

loco semel auctores saltem Privilegior[um] illor[um], et q[ui] postea confirmarunt vel auxerunt, quoq[ue] quolibet a[nn]o satis sit recensere; Et ex Anglor[um] q[ui]d[em] Regibus hi sunt Heinricus Tertius a°. 1237. Regni vicesimo primo die Martii 20. et a°. 1260. Regni 41. die Junii 15. Regnavit n. annos sex et quinquaginta. Edvardus I. ejus filius Anno 1281. Reg. 9. die Nov. 18. et a°. 1283. Reg. 10. die Julii 4. et a°. 1303. Regni 31. quadriennio ante mortem Calend. Februar. Edvardus II. tandem ab Uxore Gallicana Regno dejectus et Vita privatus, a°. 1311. Reg. IV. die 7. Junii et a°. 1318. Reg. 11. die 7. Decembr. Edvardus III. a°. 1327. Regni primo die Martii 14. et a°. 1354. Reg. 28. die Junii 28. et a°. 1369. Regni 43. 4 Nonas Julii. Regnavit annos quinquaginta. Richardus II. a°. 1378. Reg. 1. die 6. Novembr. et a°. 1381. Reg. 4. die Febr. 12. et a°. 1392. Reg. 15. Calend. Decemb. Hic e[st] q[ui] ob tyrannidem ab Henrico Successore Duce Herefordiæ, quem antea proscripserat, captus et Regno exutus e[st]. Heinricus IV. a°. 1400. Regni 1. die Octob. 28. et a°. 1409. Regni 10. die Nov. 24. Ejus filius Heinricus Quintus a°. 1413. Regni 1. die Novemb. 25. et a°. 1418. Reg. 6. die 9. Febr. et a°. 1421. Regni 9. die Julii 24. Heinricus Sextus a°. 1427. Regni Quinto die Febr. 20. et a°. 1431. Regni 9. Calend. Octob. et a°. 1437. Regni decimo Quinto die 7. Junii Regnavit annos 38. a filio demum in Carcere trucidatus. Ejus filius Edvardus IV. Parricida a°. 1460. Regni 1. die feb. 20. et a°. sequenti 1461. die 7. Decemb. et a°. 1462. 9. Martii, et a°. 1473. Reg. 13. die Octob. 6. & Decemb. 26. et in sequenti a°. 1474. die Julii 20. Concordia Trajectensis eod[em] a°. edita e[st] die Febr. ultima. Hein-

ricus Septimus Richemodiæ Comes a°. 1485. Regni 1. die Junii 29. et a°. 1503. Regni 19. Heinricus Octavus a°. 1509. Reg. 1. die Febr. 20. Hic ē Heinricus q a°. 1534. cum Regno suo à Papatu defecit, et octonis Nuptiar. vicibus celebratus ē. Edvardus Ultimus a°. 1548. Reg. 1. die Junii 20. Huc usq Reges Angliæ ɔtinua Successionis Serie Privilegia Civitatum ɔfirmarunt, p annos trecentos sedecim, Edvardi Sorores q successerunt Maria et Elisabetha, q hodie rer. potitur, nunquam adduci potuerunt, ut ea ɔfirmarent, s. labefactarent potius ac everterent.

Sequunt. Flandriæ Principes Margaretha et Guido filius Comites Flandriæ et Hannoniæ a°. 1252. die Ramispalmar. Robertus Comes Flandriæ a°. 1300. die 7. Decemb. et a°. 1309. in Vigilia Divæ Catharinæ Joannes Dux Burgundiæ Comes Flandriæ a°. 1307. die Maji 20. Joannes Dux Lotharingiæ et Brabantiæ a°. 1315. die Simonis et Judæ. Ludovicus Comes Flandrensis et Nivernensis a°. 1338. die Maji 22. et anno 1349. die April. ultima. Ludovicus Comes Flandriæ Dux Brabantiæ a°. 1360. die Junii 4. et 10. et 30. Carolus Rex Francor. a°. 1392. die 5. Maji. Philippus Regis Francor. filius Dux Burgundiæ, Comes Flandriæ, a°. eod. die Maji 12. et a°. 1400. die 6. Martii. Antonius Dux Lotharingiæ et Brabantiæ a°. 1409. Ultima die April. Philippus Dux Burgundiæ Lotharingiæ et Brabantiæ a°. 1437. die 7. Octob. et a°. 1449. die 13. Decemb., et a°. 1457. die 21. Maji. Philippus Rex Hispaniar. Modernus a°. 1567. die 15. Janu. Præterea Brugenses Privilegia ɔcesserunt a°. 1309. Dnica

post Mar-

post Martini et a°. 1318. die Nicolai, et a°. 1360. die 14. Junii et a°. 1370. die itidem Jun. 14. et a°. 1438. die 20. Sept. Ja. Herrn von Gistren a°. 1352. ℔ 8. von Sporkoln et ultima Compositio Antverpiana Civitatis edita è a°. 1545. die 9. Febr. Hor[um] igitur Privilegior[um] usq[ue] fuit in hunc usq[ue] diem per annos circiter Trecentos et Triginta.

A°. sequenti 1401. Hamburgenses in Mari inferiori primum cum Pyratis fecere congressum eosq[ue] strenuè vicerunt et Archi-Pyratas celeberrimos Wichmannum et Nicolaum Störtebecker in potestatem redegerunt, quibus profligatis et captis, non magnus deinde fuit labor ex eo mari cæteros etiam Asseclas expellendi. Qua de re quomodo gesta sit, Crantzium ipsum audiamus. Erant, inquit, per id tempus ex Vitalianis, aut aliunde gregati Pyratæ, qui observavere in Mari Britannico transeuntes ex Anglia Mercatores. Jam verò Hamburgenses ea de re præmoniti, non nullos etiam ipsi in onerariis Navibus duxere satellites, ut incolumi à Pyratis Navigatione suas per Mare Merces deducerent, variam Vaccam dixere Navim, quæ pro Hamburgensibus pugnabat. Cum a. ad Ostia Albis observarent excubarentq[ue] Pyratæ sub Insula Saxonum (: sic n. appellat Ptolomæus, Nostri Sacram vocant terram :) congressi sunt cum Pyratis et diu pugnantes supra quadraginta ceciderunt ex Pyratis. Qui remansere capti, numero septuaginta, quorum primipilarii Wichmannus et Nicolaus Störtebeker Hamburgum producti, publico cæsi gladio pœnas dederunt. Regressi in mare iidem Hamburgenses aliam Manum ejusdem generis sunt experti. Præerat Gotfridus Michaelis et Wiboldus, ut ferebant, bonis Literis instructus, artium Magister ferebatur, Congressione facta capiuntur ad Octuaginta, simi-

1401.

Wandalia lib. 10. c. 6.

li cum prioribus exitu, Judicio publico convicti caeduntur gladio, Capitibus fixis ad Maris ingressum. Attulerunt hi Divi Martyris Vincentii sacras reliquias, quas littora Hispaniae praedando undecunque cum caetera quaedam intulerant, fisi Martyris Divi patrocinio incolumem habere Navigationem, quod ejus ductu Victores essent in omni pyratica. Sed Sanctus ille tamdiu tutatus est, quoad supervenirent qui dignam praedonibus mercedem redderent, nam solutis, quas debebant Legibus, poenis poterant à DEO misericordiam impetrare. Haec ille.

1403. Constitutio Hansae de Navigationis tempore. A°. deinceps Tertio supra Millesimum Quadringentesimum ad Dominicam Quasimodogeniti Lubecae foederatarum Civitatum Conventus agebatur, in quo inter caetera de Navigationis tempore constitutum fuit. Ut nulli Nautarum navigare liceret ex eo portu in quem divertisset, post diem Divo Martino dicatum, sive onera ferret Navis, sive Saburra esset onusta, nisi qui ante dictum diem è portu enavigasset, et Ventorum flatu vel in Norvegiam vel ad alium quemvis portum appulissent, illis etenim impune liceret, Navigationis suae cursum continuare ad eum usque locum quem navigio petebant. Si quae Navis etiam onus ante Martinalia illatum accepisset, puta Cerevisiam vel halecem, ita ut onus jam integrum habeat, nihil obstaret, quo minus Nauclerus ad Daniae Littora naviget, modò Jusjurandum liquidò jurarat, nullas se merces alias vehere quam Cerevisiam et halecem. Ut omnes omnino Naucleri, quo in loco hyberna cum Navibus egerunt, oram inde non solverent, priusquam dies Divae Virginis Mariae Purificationi adscriptus illuxisset. Ubi hunc in modum Hyberna Nauclerus egerit, liberum esset mercatori merces suas è Navi exportare, nec ideo vecturae pretium Nauclero solvere teneretur. Liberum tamen omnibus esset intra fau-

tra fauces Oritsundenses in Mari Balthico, quocunq anni tempore Navigium exercere quod ñ majoris sit, quam onerum viginti. Ut quunq Nauclerq vel Mercator q in fœdere sit, qua hasce leges venerit vel fecerit, in quemcunq portum, q fœderatæ Civittis sit, appulerit, Nauclerq Navem Mercator merces comitteret, sin a. Nauclerq vel Mercator in fœdere ñ sit, quunq fœderator vel hospitum, q cum fœderatis comorant, Navem vel merces emerit, eam easve comitteret, sin Nauclerq Navem sibi retinuerit, nemo ex fœderatis ullas Merces in eam Navem nisi post anni semissem inferret, q secq fecerit, mercem illatam comitteret.

In eod Conventu fœderatæ Civittes, Exactionem illam Unciariam seu libralem (: Pfundt Zoll:) annis supioribq ad expellendos mari Pyratas comuniter institutam Dcto publico abrogarunt. In quo cætera q ǧsenserunt: Legati a. Prutenici, quod et in Mandatis nihil hanc in rem haberent, et in ipsor ptate Dus abrogandi ñ eet, rem in sqximum Conventum distulerunt.

4º sequenti biduo post Dnicam Quasimodogeniti, quam vocant, Conventu Lubecæ iterum acto, Legatq erat tum Magri qm Civittum Prussiensium Conradq Letzkow Consul Gedanen, is pcipuum suæ legaois adferebat caput de Controversia, quam Pr. Magr tum exercebat cum Margaretha Regina ob occupatam Gotlandiæ Insulam. Postulabat Magr, ut Civittes Auctoritatem suam inponerent, et ad Reginam Legatos mitterent, amicæ compositionis suscipiendæ graã. Non gravate rem suscepissent Civittes, nisi quod animadverterent, Cruciferos ad abrogandam Exactionem 1404.

eam (: Pfundtzoll:) animum adjicere nolle. Multa cum Conrado Legato in eam partem tractata st, d. quod ille nec in mandatis à Magro qdqm haberet, nec Cruciferi tā facilè bolum semel imissum è faucibus abripi passuri viderent; quamquam et Legatus operam quam maxè se datur polliceret, et Civitates Prussienses Domi sollicitare Magrum ex de re numquam desisterent, ita factum, ut de neutro tum Negotio gstitui potuerit. In eod Conventu multæ st allatæ Mercator querelæ de Nautis q in Nave navigandâ opas locare solent, quod ii quoties cum Mercatore vel Nauclero litem aut dissensionem nacti eent, ō uno et eod Iure semp uterent, d. quoties res vel gtroversia ex illor compendio futura videret, tum demum Mercatoris, q in fœdere eet, forum et Ius sequerent; quoties a. illis hoc ō arrideret, Caam et litem in alienum forū, ubi intr navigandum, vel post Navigaoem ex Conducto gfectam, locum idoneum nacti eent, maxè a. et frequentissimè ad Ius Flamingensium (: ii st Flandri, Batavi, Brabandi et Vicini, quor ad Mare inferius passim recepta ē Iurisdictio:) ptraherent, eoq modo vehementr rem Mercator retinendis et sequestrandis Mercibus affligerent. Horum hoim gtterviæ ut quopiam remedio occurreretur, publicè decretum ē, ut quicunq Nauta, q opas ex Conducto in Navi locasset, mercatoris Ius et forum seq noluerit, eum deinceps nemo Naucler gducat, nec in Nave secum morari patiat. Qui Nauclerus secus fecerit, is quoq Privilegio fori et Iuris Mercator fœderator sciat se in ppetuum expertem et indignum.

Constitutio Hansæ de Foro Nautarum.

Hoc eod a° Magr Conradus Marchiam novam, q tum ad Imperatorem Rupertum Iure Caduco redierat, ab eod Impe-

Imperatore Centum et Quadraginta millibus aureorum redemit. Perhibent annales id potissimum instinctu Marianorum actum fuisse, ut hac ratione, quoties cum Polonis belligerandum esset, majorem et promptiorem haberent Commoditatem ex Vicina Germania militem colligendi et educendi.

A[o]. deinceps sequenti omnis generis annonae Gedani maxima fuit et inaudita Vilitas, sic ut Lasta Siliginis Quinque Marcis, tritici Septem Marcis, olirei vel hordei tribus marcis cum semisse, avenae duabus cum semisse Marcis venderetur. Tonum v. Melis Viginti quinque grossorum, salis granulati Quinquaginta Solidorum, Salis Luneburgensis duarum marcarum, Pisorum modius triginta denariorum, Tonum halecis decem grossorum pretio constitueretur. 1405. Annonae Vilitas.

Eodem hoc tempore narrant Annales, extitisse divitem illum Paganum Niclaswaldensem, quamquam ejus nomen oblivioni datum est, et opes solummodo vel earum memoria potius ad posteritatem praedicata sit, et recte mea quidem opinione, cum ille non opibus suis dominatus fuerit, ut par erat, sed Servitutem servivit. Res hac occasione in publicum prodiit. Venerant ad Magrum hospites et amici ex Germania illum invisendi Causa, quos cum lautius acciperet inter potationes et confabulationes, ut fieri solet, illi Magrum felicem praedicare etiam eo Nomine, quod animadvertissent in itinere et diversoriis, Rusticorum etiam tuguria opulenta esse, et ad promendum in usus Hospitum quodvis necessarium instructa. In hisce Sermonibus Ultro citroque habitis infert Henricus Comes Plavenius Thesaurarius tum Marienburgensis, ne vulgaria mirarentur, Rusticum esse Niclaswaldensem, qui Undecim Vasa (: tonnas vulgo vo- Divitiae Rustici Niclaswaldensis

camq;) pecuniis referta possideret. Ab hospitibus adeò ridiculè isthæc ostentatio excipiebatur, ut Thesaurarius manu stipulata sponderet se fidem ipsis abunde facturum. Itaque persvadet Magistro, qui cum hospitibus varia loca jucunditatis causa circuibat, ut in pagum eum diverteret. Nunciatur Rustico, ut postridie prandium instrueret, qvantum posset, Magistrum cum hospitibus adfuturum, Rusticus prandium parat, et monitus interim, quid res sibi vellet /: nam et omnes nulli scribunt ipsum jam antea Mariæburgum accersitum et de tanta vi pecuniæ rogatum fuisse :/ mensam Rustico more instruit, sic ut undecim vasis pecunia refertis cum duodecimo semipleno circa mensam dispositis, asseres Scamnorum vel Sedilium loco injiceret, eoque Sedilium genere Magistrum cum honoris praefatione et hospites, qvotqvot Mensa circuitus capet, discumbere monet. Exacto prandio et Mensis secundis jam illatis iterum hospites de divitiis rustici mentionem inferre, et earum specimen videre cupere. Rusticus à Magistro eam ob rem admonitus, ne clam haberet, sanè nihil est inqvit mearum divitiarum, qvod à Vobis absconderim, qvinimo palam omnes proposuerim. Scitum n. illud scio res abnegatas Dno committi solitas. Cum nihil sibi propositum omnes dicerent, at videte saltem inqvit quibus sedilibus sedeatis. Illi extemplo remotis Mensis, Scamna etiam imposita removent, vident pecuniam Undecim vasis refertam, duodecimo Semis deerat. Hospites mirari hominis Rustici opulentiam, Magister a. rem admodum gratam habere, ac mox jubere vas duodecimum ex suis pecuniis complere, nimirum ut hospites domi suæ verè praedicare

care possent Rusticum ẽẽ Magro Subditum, q duodecim Vasis pecuniæ numeratæ polleret. Qua in rẽ liberalem illesse voluit exhibere, d. q ipsi successerunt, et ꝓsertim ille ipse Plavenig. q Rusticum hunc in Scenã ꝓduxerat, ita eund postea emunxerunt, ut in Senectute miser ad exigendam Vitam reliq parum haberet. Rectè ille qd ꝓ sua Tyrannide in Subditos oẽs usurpata, qs n. alia lege in Rusticum, quam in Civem uteret, d. eqvè ō imerito id accidisse videri pt Rustico, q tantis pecuniis abundans, nihil corpori vel genio indulgebat, nihil in paupes erogabat, nihil Vicino vel amicis commodabat. Et quoties in Tabernam ibat Caseum saltem unum vel alter secum afferebat, quod ebibisset, Caseo solvebat, quod superat vel ipse comedebat, vel domum referebat, illud subinde usurpans, pecuniam magnam minutule ẽẽ tangendam. Ita tritum illud credere ō potuit, quod tenax regrat ꝓdigum, quo ad ipsemet cum malo suo expiret. Eod tempore facinora Willanor Pagi Lichtenaw in Insula majori ꝑpetrata fuisse memorant. Quæ ideo vel ꝑ Viciniam recensere paucis ō absre fuerit, quod ejs generis Paganor hoium facta enormia vix ab ullis oium ætatum Historicis st ꝯscripta. Ex ꝓcipuis q illi ꝓterviè admodũ patrarunt, hæc memoriæ ꝓdita st. Monachs qd Gedanen ex Ordine Dominicanor in Pagum cum devenerat mendicatum ut solent pridie ejs diei, quẽ Pontificii summa cum blasphuemia gestaoi Corporis Christi sua auctoritate ꝯsecrârunt. Is in tabernâ divertens, ubi Pagani jam triduum evacuandis doliis impenderant, Symbola cum Rusticis ꝯferre cæ-

pit, compotare, tandem etiam res ludicras agere, Rustici primò reverenter illum habere, et non nisi cum honoris praefatione propinare. Ille primum etiam rem gratam habere, confessionem Sanctitatis suae locum reperisse gaudere, deinde inebriatus, altiores Spiritus gerere, multa qvati pro imperio agere, rusticos pro delirio habere, tandem etiam si qvod illis vicissim verbum insolentius excide-rat, diras Pontificias et nescio qvas Sacro sancti scil. Ordinis sui fratrum Mendicantium ꝓdivites exe-crationes proponere, Pagani non tantum insolentia impurissimi istius Monachi abunde permoti, sed etiam ebrietate oppleti, ringere primum et Nasum ducere, mox etiam ferocius indignari, cum ille ad extremum nihil nisi contumelias et diras Pontificias vulgo hominum eo Seculo maxime pertimescendas, cum religionis intuitu cogerentur Verberibus abstinere, aliam ingrediuntur ulciscendi Monachi machinationem. Ubi mox advenit, qui accendendis lucernis copiam faciebat, Rustici clam Saccum adornant, qui lupulo solet impleri, eumque qvam maxime possunt in Orificio sursum et in latera extendunt, sicut januam coenaculi ubi potabatur extrinsecus totam complecteretur, mox non nullis Sociorum in praesidio relictis, in coenaculum redeunt, ex composito Lucernas extinguunt, gladios pro rixam expediunt et ex simulato alter alterum impetere incipiunt. Monachus cum isthaec Conversatio amplius sibi non convenire videretur, et non nihil cuti suae timeret, raptim qvantum poterat incurvato tergo ad januam percurrit et recta in Sacco pro bellissimam Venationem includitur et supra focum suspenditur. Rustici ignem supponunt ex materia

sordida et fumum naribus ingratissimum excitant, eoque odore Monachum saltem non enecant. Ille diras primum increpare et omnia inauspicata minitari, sed ubi nihil proficit, et fumus illum et arctare incipit, tum demum preces admiscet, et per omnia Sacra obtestatur. Ubi unus Rusticorum quasi Monachi poenitentiam olfaciens, bene est, inquit gallina jam glocitat et bona verba dare incipit. Enimvero excipit alius, nisi isthaec gallina cum pepit et comederit, nunquam me hospite ex hoc nido evolabit. Monachus e Sacco quoquo modo cupiens evadere, multis additis blanditiis ait se jam pepisse ovaduo, eaque ipsis inspectantibus comedere velle, hoc pacto impetravit, ut eum pagani Sacco tandem emitterent. Quibus inspectantibus Ova, quae pridie inter mendicandum acceperat et in cucullo absconderat, comedit, cum illi existimarent, eum sui stercoris ova a se genita comesturum. Addunt hoc etiam aliqui, paganos cum se delusos cernerent, ova coxisse, et nescio quid pulpamenti adjecisse coctioni, ex quo Monachus paulo post Morbum et Mortem contraxerit.

Immaniq deinde facinus peregerunt in fratrem quendam peregrinantem Jacobitam, quod nescio magis Rusticorum protervia, quam istius Beati fratris Jacobiani insolentia sit adscribendum. Is cum per pagum eundem mendicatum iret, nec tantum Eleemosynarum illi daretur, quantum ejus Religio vel Sanctitas mereri videbatur, in popinam demum accessit, ubi paganos omnes ferme invenit strenue potantes. Ubi hominem basilice incedentem vident, ex habitu mox novi quid esse conjiciunt, invitant, propinant, potat ille largiter, ubi incaluit,

facta sua comemorare incipit, quas peregrinaões pfecerit, q̄ Sanctorũ loca inviserit, quot Indulgentiarũ bullas comeruerit, deinde ab ostentaõe ad indignaõem et Contumeliam ḡversꝯ, verum n. vero (: ingt:) nullibi Gentium vidi pejores et magis impios hoies, quam in hoc pago, adeò parcè Eleemosynas in Religiosos et Peregrinos dispensant, Itaqꝫ oem illis Jacobi iram et indignaõem imprecor, hoibꝯ pestem, pecudibꝯ morbum, agris Sterilitatem, ut nunqm̃ felices, sani, salvi, beati sint, nisi mea inrcessione in Divi graõm redeant. Rustici partim indignari partim irridere hoiem, mox in eam adduci suspicionem, qa sat eet potꝯ, cibô illum ~~apponunt~~ indigere, Carnes salitas et ~~elixas~~ (appponunt,) invitant ad edendum, et imprecaões relaxandas. Refert ille, ô tam facilè, credite mihi, ppitium habebitis Jacobum, oportet carnes assatas et mxè lautas ee qbꝯ vobis me reconcilietis. Rustici jam dudum de compescenda hois intempie negter cogitantes, mox ut carnis assatæ mentionem ipse fecit, Consilium extempore capiunt, habebis ajunt carnes assatas pbè, eoqꝫ dicto manꝯ injiciunt, Vestibꝯ illum exuunt, Veru ligneum expediunt, Jacobitam alligant, et igne torrendum admovent, butyro ab igne fluente pfundunt, Salem deinde aspgunt, et ita misero p cruciatꝯ animam adimunt. Scribunt alii, ô fuisse illorũ ppositi, hoiem igne totum ḡficere, d. colorare Saltem flama, ne unqm̃ assatæ carnis oblivisceretꝫ, interim leporem repentè p tabernam mediam cucurrisse, pstigiis nimirum diabolicis objectum, eum Rusticos simul oes clamore et cursu tamdiu

diu d. frustra insecutos, nec prius revertisse, quam Iacobita jam apud ignem animam exhalasset. Hoc autem quod sequitur, nimis est enorme et ab omni Religione alienum. Erat in eo Pago Parochus non indoctus et pietati apprimè deditus, Wolfangum Lindanium annales aliqui vocant, is Rusticorum illorum perpetuam malitiam in publicis Concionibus vehementer objurgabat, et cum bonis verbis nihil proficeret, subinde DEi iram, et poenas divinitus infligendas cominabatur, d. laterem lavabat. Rustici n. ab reprehensione deteriores et ferociores facti, varia suo more tractabant consilia, quibus Parochum aliqua afficerent contumelia, et ob injurias sibi factas, uti illis videbatur sese ulciscerentur. Quoties igitur vel Nuptiæ celebrarentur, vel Epulum Natalitium daretur, vel Convivium instrueretur, Parochum gravi honoris gratia semper invitabant, ille v. dolum olfaciens, Consortio ipsorum, quantum omnino poterat abstinebat. Accidit demum in feriis Pentecostalibus, quas pagani noctes et dies perpotando, singulari quadam Religione celebrare solent, ut illi in Caupona strenuè rem agerent, tonnis Cerevisiæ pluribus exoneratis, Caupo ita uti tonnæ secundum seriem erant exhaustæ, feces in pro amplo Vase colligebat. Supervenit forte porcus ingens, et nemine multum advertente fecibus illis haustis adeo sese ingurgitat, ut sui compos non esset, d. humi procumberet, et multa saltem ructaret. Hanc occasionem arripientes Rustici, suem ebriam ipsi magis ebrii in Vicino Conclavi admodum tenebroso in lectum componunt, mittunt accersitum Parochum, nunciant, unum ex illis in morbum repentè incidisse, atque adeo jam animam agere, veniret se-

Ping, et Sacramentum secum adferret, Parochus rem seriam existimans continuò accurrit, ubi primùm cum ægroto verba facere cœpit, fraudem sentit, jubet omnes Conclavi excedere, penitius rem inspicit, d. quasi nihil adhuc sentiret, ad Rusticos egressus, malè, inquit, ægrotus sese habet, nec n. quidquam amplius loquitur, itaque Sacramentum adhiberi planè inutile est adhuc quod, donec melius habere cœperit, d. otius facessam et oleum Sacrum adferam, ut si morientem conspexero inungam, hoc ad Salutem magis illi proficiet, interim cum Sacramento Thecam hic relinquo. Rustici suis articulis delusi Parochum dimittunt, Ille è vestigio se in equum conjiciens Neotychium advolat, ubi tum Commendator Arcis Marieburgensis præfectus erat, ei quæ gesta essent exponit, ille cum Satellitibus quatuor Citatis equis ad rem præsentem inspiciendam se mox expedit. Interim Rustici, cum Parochus non rediret, ipsimet ludos agere incipiunt, thecam à Parocho relictam, in qua panis Sacer asservaretur, aperiunt, ubi vacuam invenere, Parochus n. panem secum clam abstulerat, panem ipsi orbiculatum ex rapa conficiunt et ægroto tanquam Sacramentum omnium mortalium Sceleratissimi administrant, Unus illorum Parochi Vices agit, alius quasi ædituus tintinnabulo perstrepit, cæteri in circo Sedentes, velut exequias celebraturi continuè perpotant. Hoc agentibus subitò cum Comitibus supervenit Commendator, Rusticos omnes plagis minus quàm convitiis onerat, illi ferociter illum excipiunt, par pari referunt, committitur pugna, Rustici cum longe plures essent, cæteros in fugam conjiciunt, Commendatorem solum capiunt, et cum prolixam haberet barbam, eam foramini quod fecum supra cœnaculi januam erat, inserunt, et cuneum impingunt,

pingunt, ac ita grati pendulum à barba sua relinquunt, mox ad compotationem redeunt, interim multis verbor. contumeliis barbatum acerbissimè laedunt et insectantur. Equ. Comites propiti cursu Mariaeburgum convolant, quotquot ibi erant Equites atq. adeo Universam praefecti familiam auxilio accersunt, et è Vestigio in pagum revertentes majori vi Rusticos opprimunt, plurimis Vulneratis, nonnullis caesis Dnum liberant, caeteros captivos Mariaeburgum adducunt, et in taeterrimos carceres compingunt. Accidit hoc novissimum facinus eodem penè tempore, quo Magr. Magnus Conradus de Jungingen rebus humanis defunctus est. Ejus a. Successor et frater hanc Rusticor. proterviam ita ultus est, ut captivos non solum per diem annuam carceribus detentos, aqua et pane maceraret, sed etiam turrim in arcis pomoerio versus Nogatum fluvium, quae etiam hodie caeteris eminentior conspicitur, suis nummis suisq. manibus extruere cogeret.

Gubernabant tum Livoniam A°. 1396. Waldemarus von Bruggenei et a°. 1404. Conradus von Vitinghave Magri. Conradus de Jungingen, cum duodecim jam annos Ordini praeesset, Subditis charus, Cruciferis odiosus, in adversa Valetudinem incidit. Medici consulebant, ut re venerea uteretur, si vitam per aliquot adhuc annos prorogare vellet. Ille respondit absit hoc, mallem n. sexennio prius mori, quam hoc facinus contra fidem et conscientiam admittere. Bone DEUS quantum interest inter hunc et illos, qui votum castitatis ludibrio habent, ut non solum non dico Valetudinis causa, à re Venerea abstineant, sed etiam stupris et libidinibus omnis generis Vitam ipsimet sibi praescindant. Moriturus Magr., et de Successore sollicitus, Comen-

datorem Magnum et Thesaurarium Secreto monuit, darent opam, ne frater ejq Ulricus sibi subrogaretur, qa videret eum cupidum ēē belli Polonis inferendi, quod verebatur cum maximo Reipublicæ detrimento futurum. Quod illi pmiserunt qdem; verum Dn. Conrado Mortuo, aº supra Millesimum Quadrigentesimum Septimo, q Vicesimq Tertiq erat Regni Jagellonis, Ruperto Germanor Imperatore, frater Ulricq de Jungingen in locum ejq subleetq ē, Vir animi ferocitate tumens et ad res turbandas natq, bellum cum Polonis, quod mxè appetiverat, infelicissimè gessit.

XXIII. Magr Gnlis. Erat tum Cruciferor Ordo florentissimq, sic ut si pacem colere quam bellum gerere maluissent, nihil eis ad sui felicitatem et Reipublicæ dignitatem defuisset. Magr Magnq Summum tenebat Imperium, Secundq ab eo rebq oībq perat Magnq Comendator, quem alii Comitem Magnum appellant, Deinde Marschalcq, quem ptorio Præfectum dicere possis, Eppi tres, Comendatores Viginti Octo, Comendatores inferiores, q Civitatibq et Arcibq p ēēnt, Quadraginta Sex, Hospitalior Præfecti Octoginta Unq, Cellar Magri, q oīs generis potum curabant, Sexaginta Quinque, Curatores annonæ et Proventuum Triginta septem, Prætores q Jq ubiq dicerent Octodecim, Piscaturæ Præfecti Triginta Novē, Molendinor Magri Nonaginta Quatuor. Fratres Ordinis Militiæ adscripti Mille Septingenti, fratres Choro initiati Centum Sexaginta duo, Canonicor ppositi Triginta Quinq, Parochi Viginti Quinq ordini adscripti, Qui ordinis Stipendia mererent Eqtes et pedites ppetuo aliti, Sex Mille ducenti. Urbes ac Civita-

vitates habebant benè munitas ac cultas in Prussia saltem Quinquaginta quinque, Arces Quadraginta octo, octodecim Millia Trecenta Sexaginta Octo pagorum, pagos insuper, quibus Parochiae assignatae erant bis Mille Sexcentos Quadraginta, Villas et Praedia, quae publicis immunitatibus gaudebant, Trecentum Quadraginta Octo, Annuus erat publicè Proventus redituum certorum, praeter Exactiones extra ordinem imponi consuetas, plusquam Octingentorum Millium aureorum. His opibus ac facultatibus freti, praesertim quod Magnum belli cupidum nacti fuissent, bellum Polonis intulerunt, cujus is fuit exitus, quem nunc dicemus.

Cruciferi cum in Poloniam irrupissent et totum tractum Dobrinensis Provinciae in potestatem redegissent, Lithuaniam insuper ferro igneque vastarent, Jagello Rex, qui post Baptismum Uladislaus dictus erat, comparatis quanto maximis poterat copiis, in Prussiam vicissim irruptionem fecit, atque eo usque cum Exercitu processit, ut Dambrunum, hodie Gilgenburgum vocamus, Oppidum eo tempore opulentum et probè munitum expugnaret, ac direptum incenderet. Ubi nunciatum est Cruciferis, Polonos oppidum cepisse ac iter Mariaeburgum versus intendere, tum ira perciti Vociferari indignissimum facinus, impunè ab his ditiones suas vexari, quibus ipsi prius Pomeraniam, deinde Dobrinum, armis eripuissent, et quorum Regionem ferro ignique longe lateque non semel pervastassent, nec ferendum amplius, quin de Summa rerum cum Polonis primo quoque tempore decernerent,

itaq; in hostem se duci flagitabant, neq; Magr abnuit.
1410. Rex cum biduum apud Gilgenburgum Stativa habuisset, tertio die, q fuit Mensis Julii Quintus decimus, facto duor Miliarium itinere, inr fruteta et Nemora pp Grunewaldum et Tannebergum pagos Castra metatus e. Mane nunciat ab exploratoribus, alio sup alium accurrentibus hostes adee. A Vitoldo Lithvano acies instruit. Interim à Cruciferis duo Caduceatores pgressi, quod Mandata ad Regem à Magro se ferre significabant, ad Regem deducti st. Hortabant a. ii Regem Magri noie, ne tam cunctanter et meticulosè pugnam iniret, et quo incunctantius id faceret, duos gladios strictos et cruentos Regi et Vitoldo obtulere, ut vel iis adversus Cruciferos uterent. Rex Superbiam hanc agrè ferens, modestè tn. Caduceatoribus respondet, quanqm ipsimet armor satis habeat, in Exercitu, attipe se tn. in Dni Noie gladios qtumelia Caa ab hoste missos, atq; ita accipe, ut omen victoriæ, quam sibi armor traditio portendat. Deinde plium acriter utrinq; comittit, quo Cruciferi, quanqm fortiter et strenuè pugnantes, hostium tn. multitudine victi fuere at fugati. Ex illor Exercitu cæsa ferunt circiter Quinquaginta Millia, inr quos et ipse Magr Ulricus et Comendator Magnus et Marschalcus, et Hospitalium Sumus Præfectus, et Sexcenti fratres Ordinis. Inr fuerunt huic Prælio Cives Gedanen Mille ducenti, Duce Alberto Mantel et Vexillifero Andrea Fechter, ex qbus Trecenti saltem domum redierunt. Nec minor Polonor

et Li-

et Lithvanor strages fuit, q numero Cruciferos insigniter superabant. Referunt siqui Scriptores, in Jagellonis Exercitu fuisse Polonor Sexaginta Millia, Lithvanor Equitum Triginta Millia, peditum duodecim Millia, Viginti Millia germanor peditum, et Quadraginta Millia ex Tartaris, Ungaris et Bohemis. Itaq cum toto Exercitu Regis plusqm Centum Sexaginta Millibus Militum constaret, vix illor dimidiam partem eo praelio superfuisse tradunt. Praelium n. adeo cruentum fuit, ut ejus generis similia in oibus Historiis pauca oino legantur. Et ita Cruciferi quantumvis Victi caesiq, o multi tn. occubuerunt. Pugnatum e die Divisionis Apostolor, q dies erat Mensis Julii quintus decimus Ao. Millmo Quadringentesimo decimo.

Multum ad hanc Victoriam momenti Polonis attulit, Proditor qdam Vincentius Samotulius Palatinus Posnanien. Hic dignitate dejectus ad Cruciferos confugerat, illisq operam suam contra Regem addixerat. Sed paulo ante praelium cum Rege clam perfidum Internuncium in gratiam reversus, Cruciferos in pugnam maxe intentos cum suis Militibus a tergo adortus Victoriam jam inclinatam Cruciferis ex manibus excussit et Polonis per proditionem conciliavit.

Infausti illius praelii Tannebergen calamitatem praecesserunt etiam et secuta sunt omina malis auspiciis delineata, ex qbus, quor plurima sunt, unum nobis retulisse sufficiat. Commendator Christburgensis, cujus Nomen Vetustas obliteravit, ex Illustri Germanor Sangerviciorum familia ortus, in Consilio publico, cum postremum de bello Polonis inferendo deliberaretur, caeteris oibus ad bellum propensis, solus pacem suadebat,

præsertim quod hostis jam in Pr.æ finibus hærebat. Omnes ejus Consilium moleste ferebant, Magister molestissime adeo, ut ejus Consilii auctorem ipsam timiditatem esse diceret. Ille quod esset omnium ferocis quam prudentis animi, ædepol inquit, Domine pacem tibi suasi, ea n. mihi hoc tempore videtur ac rebus nostris utilissima. Verum si aliter Diis tibique videbitur, hoc spondeo, me non minus fortiter in acie moriturum, quam nunc fideliter pacis suspexerim, nec à te unquam in extremis recedam, uti me meoque genere dignum est. Eventus syncerum ejus animum demonstravit, nam in prima acie prope Magistrum fortissime dimicans cæsus est. Cæterum, ut ad propositum revertamur, cum is Comendator, bello jam publicis suffragiis decreto, ex arce sua Christburgensi armatus egrederetur, occurrit illi Canonicus in Choro conversari solitus, qui Comendatorem irridens, cuinam inquit discessurus arcem tenendam comendas. Respondit ille iratus ad bilem animo, Tibi ingens omnibusque diabolis, qui tecum habitabunt et qui bellum hoc suaserunt. Ex eo tempore, quo prælium hoc pactum, et Comendator hic interfectus est, in Arce Christburgensi mali Dæmones ita rem omnem confundere cœperunt, ut variis præstigiis et diabolicis Monstris Arcis Incolæ divexati, diutius ibi habitare desierint. Nam quoties Cruciferi in arce vescebantur, vel in prandio vel in Cœna, sangvis cruentes in omnibus epulis cernebatur, cum in oppido, quod Arci proximum est, quiviverent, nihil tale accidebat. Quoties Servi stabulum frequentabant, ut equos et cætera curarent, in cellam interim vinariam vel in penum perducebantur, ibique crapula oppleti vel inebriati parum

bene

bene res sibi creditas curabant, sic oia prorsum et
retro agebant. Ipsi vero Comendatori, qui ei de quo
diximus successerat, Gvaltero de Franenberg longè de-
terius quam cæteris cessit. Semel n. in puteum, qui in
Arce erat Suspensus, et mox iterum in supremam a-
ciem tecti, unde descendere, nisi delapsus, non poterat
collocatus, vix eorum opa, qui omni ope succurrebant, ser-
vatus est. Tertium accessit Monstrum, quod inter cœnan-
dum barba Comendatoris de improviso ardere cœpit,
eoque incendio facies illi vehementer deformata est,
quod nec prius desiit, quam ipse Arce excessisset.
Et in posterum quoque nullus in ea Arce Comendator fuit, nul-
la Arcis Custodia, sic ut juxta cæsi Comendatoris
Vaticinium merito diabolorum hospitium haberetur.
Biennio post Faber quidam, ejus Oppidi Civis, qui Romæ
pietatis causa peregrè abfuerat, Christburgum rediit,
is audiens de lemuribus ejus arcis, et quod eam ob causam
plane ab hominibus deserta esset, sive quod rei fidem ex-
periri vellet, sive quod Romanæ pietatis insignibus, quæ
secum attulerat, dæmones arceri posse putaret, ad ar-
cem die quadam, circa meridiem contendit, offendit
in ponte sublicio stantem Othonem Sangervicium, cæ-
si Comendatoris fratrem, perierat autem hic Otho cum cæte-
ris in prælio Tannebergensi. Agnoscit hominem faber exte-
plo, nam pro ejus filio in Baptismate Otho fide jusserat.
Et mox congressus, gaudeo mehercule inquit, vivum te
videre, rumor equidem erat te in acie cæsum occubu-
isse; Tum ille sive dæmon esset, sive defuncti Spectrum,
veni mecum inquit, et ostendam tibi, quomodo hic
vivatur. Sequitur præeuntem faber, in primo cœnaculo in-

veniunt multos hoies, q talis, aleâ, cartis luderent, ac subinde diras interim et impias execraões evomerent. Procedunt ad secundum Conclave quod cor Clamoribq psonabat, q strenuè comessarent, et largiter ppotarent, seq invicem poculis adhauriendum invitarent. In tertio Conclavi Viri et Mulieres Adolescentes ac Virgines Saltationibq, tripudiis, carminibq, Musicis instrumentis et deliciis amatoriis opam dabant, gspiciebant ibiq Scortaões, Stupra et ois generis libidines p oculis pposita. Ventum deinde in templu, ubi Sacerdos unq ad Aram stabat, chorales et cæteri Sedilibq recumbentes dormire videbant. His relictis ex Arce discedunt, et gtinuo foris audit gemitq et fletq lugentium et lamentantium, tam miserabili ejulatu, ut fabro videret nihil aliud ibi quam cruciatq infernales exerceri. Tum Com-Pater Otho ad eum gversq, nunc inqt et novo Magro indica, qd videris et audieris, ea n. fuit Vita nra, quam intq vidisti, ea nunc ē ante actor afflictio, quam foris audisti. Et eo dicto spectrum evanuit. Faber religione motq uti jussq erat, Magro rem narrat, ille in iram excandescens exclamat, fabrum mentiri et ea gfingere, ut inureret notam Ordini, et gtinuo hoiem infossam vicinam aqs refertam pcipitare jussit. Verum hac de re, quam paulo aliter alii narrant, sentiat quod qsq volet, hodie certe arcis illiq rudera supsunt, nec ab hoibq habitat, ac vulgo credit lemures ibi noctu et interdiu gversari.

Post Victoriam Tannebergensem, cum Poloni Mariæburgum petituri viderent, Henricq Reus Comes Plave-

Plavenig tum Commendator Svetensis, Mariabur-
gum Præsidio trium millium Selectorum militum
munivit, quibus etiam Quadringentos Nautas, securi-
bus armatos, et ex Gedanensi Civitate submissos, adjun-
xit. Poloni cum frustra Marieburgum obsedis-
sent quinque circiter menses, acceptis interim in de-
ditionem plurimis Oppidis et Arcibus, cum excur-
sio Ungarorum in Polonia nuntiaretur, domum rever-
tuntur. Durante ea obsidione, cum Poloni passim
excursiones facerent, et omnia deprædarentur, quocunque
obvenissent, Cives Gedanenses et vicini Nobiles ac Pa-
gani supellectilem præcipuam et res preciosiores
majoris securitatis gratia in Neringam transtule-
rant, Civium et Paganorum mediocri Præsidio ibidem
constituto. Animadversum hoc à non nullis erat Po-
lonis, qui collectis circiter septingentis viris cer-
tissima prædæ spe in Insulam trajecerunt. Verum
Gedanenses idipsum veriti parati in armis excu-
babant, et res suas egregiè defendebant, Latronibus
illis ad unum omnibus trucidatis. Itaque quod Cromerus
hic scribit, Gedanensem Civitatem Jagelloni tum se
dedisse, et ab eo prædiis aliisque reditibus donatam
fuisse, meræ sunt Nugæ. Quid enim donaret ea quæ Cruci-
feri tum firmiter possidebant, Aut si tam citò
rursus Gedanenses et alii ad Cruciferos redierunt,
quomodo post aliquot annos Casimirus eos recepit,
ut illorum defectionis tam recentis non meminisset.
Enim vero qualis fuit isthæc donatio et liberalitas?
Dimidium (: inquit Cromerus:) omnium emolumentorum
Molæ farinariæ donavit, donum certe quod me-

Figmentum Cromeri de deditione Urbis Gedanensis Jagelloni facta et ab hoc istis donatis prædiis aliisque prærogativis.

moria dignum sit, donatum scil. ēē Gedanensibq dimidium, cum Mariani totum obtinerent. Addit etm̃ agrum uniq Milliarii Spatio circa Urbem, exceptis Ecclesiasticis et privator hoium prius bonis et pratis ad Artem ꝑtinentibq, aliasq item certas Villas, et liberam in Mari piscaõem ꝑ duo Milliaria in parte Orientali portq. Quæso ꝑ DEUM immortalem, ē ne hoc Regis sui liberalitatem ꝑdicari ab isthoc Historico gentis suæ, an prudentibq hoibq illudi! Qui n. st agri Uniq milliarii circa Gedanum, q tum ō ad Ecclesiasticos et privatos, vel certè ad ipsos Cruciferos ꝑtinuerint! vel quam Possessionem Gedanensibq Rex tradidit! Nihil igr donavit. At piscaõem liberam in Mari per duo Milliaria ꝯcessit. Bona verba Cromere, cum Regem tuum Possessorem Terrar facere nequeas, piscatorem tandem illum ꝯfinges! Unde v. unqm̃ Jq piscandi in Mari ꝯsecutq ē Jagello, quod aliis gratuitò vel ꝑ donato ꝯcederet! Nam etm̃ hodie Vicini Reges Danici et Svedici, qui sibi solis, juxta cum maritimis Civittibq, Maris Imꝑium vendicant, Regi Polonor ō ampliq in Mari Jq ꝯcedunt, vel majoris Imꝑium Spatii, quam quod ipsemet equo insidens, et in Mare ꝑequitans, hac eqtaõe finium regundor actionem acqrere possit. Sed opinor remō adeò stultè circumspexit, cum duo Milliaria piscantibq ꝯcessit. Enim verò, cum sando accepisset, ō posse ultra piscantes ꝑ Maris æstum ꝑgradi, maluit duo Milliaria ꝯcedere, quam rem impossibilem polliceri. Alioqn ista ꝯcessio, ō nisi adversis

Dani-

Daniæ et Sveciæ littoribus, per Jagellonem eodemque quo
ipse tum obtinebat Jure, arbitrio Cromero, defini-
ta fuisset. Sed quod addit, in parte orientali por-
tus, hic illud animadvertendum est, quod admodum
parce verbis attingit Historicus, re ipsa per magnum
habere momentum. Cum enim eo tempore, quo scribe-
bat hæc Cromerus, vel circiter, dissidium esset Gedanen-
sibus cum Monachis Olivensibus de ripa Vistulæ utraque
et de maris littoribus, et Monachi sibi latus occiden-
tale totum arrogare vellent, quoad piscationis tantum
causa, deinde etiam rerum naufragarum ergo, quod utique nullo Jure
facere poterant, quoniam ex Privilegio Casimiria-
no totum Jus maritimum et omnium Prussiæ littorum admi-
nistratio Gedanensibus concessum fuisset, ibi tum homo
admodum ingeniosus hæc verba fabulæ suæ an-
nexuit, Orientali parte portus, quasi jam hoc suo
dicto occidentalem Contribulibus suis Monachis
adjudicasset; Ita nimirum Histrio Histrionem
in fabula solet adjuvare. Mirum mihi vero id vi-
deri solet, quod Gedanenses ante integrum ab eo tem-
pore seculum Jus habuerint naves expediendi et ho-
stes in toto Mari Balthico persequendi, quoad autem piscationem
intra duo Milliaria acquirere potuerint, nisi Jagello
nunc demum vel potius Cromerus piscandi Jure illos
donasset. Nam quod de Jure Patronatus et Scholarum
et Campanarum subjicit, quanquam ejusdem sint
fabulæ dicteria, eo tamen ipso Gedanenses tacite vult
constringere, quo minus juxta Casimiri Privilegium omnium
Templorum habeant patrocinium et liberam administrationem,
quam ille hujusmodi cavillationibus suis haud ita facile

pfringet, d. qd mirum ē, cum voluisse eo tempore Gedanensium res et facultates oẽs Jagelloni acceptas referre, cum jam dudum antea scripserit, Polonos Gedanum ex spoliis Danicis extruxisse, eô scil. tempore, cum neq Gedanum neq Rex Polonor ullg in rer natura fuerat. Ita Religiosi isti Nobis simplicibg et imperitis oia pvadere conant, q nullg unqm nisi caecg et surdg credidisset.

Ejgd generis ē, quod de Arce Gedanen adfert, q ne qd à Polonis adversi pateret, pacto de deditione, cum primum Marieburgo Rex potitg ēēt, facienda se liberavit. Et alia plura q prudens lector facile cognoscet, ex qua scriptoris affectione pleraq pficiscant, q sertim si animadvertat, quomodo ille sibi ipsi in hac narraoe sua q̃etet. Paulo n. postqm supiora narrasset, 'ñ cessabat interim, ait, Henricg Plavenig, q jam Magr Cruciferor factg erat, d. undiq q̃trahebat Exercitum, acceptis mutuo in Stipendium Centum Millibg Florenor à Civitte Gedanen, q jam rursg in fidem Cruciferor inclinaverat. Et iter verso folio saltem, quasi prior oblitg subjicit: Cum in Spem Thoruniae Gedaniq p deditionem recipiendi Magr venisset, soluta obsidione arcis Radzin ad recipiendas eas Urbes pfectg ē: Et mox, Thorunen et Gedanen porrò Cives, adventante Magro cum Exercitu, miserunt ad Regem, ut sibi celeriter opem ferret, quod ipsi p se oppida sua defendere ñ possent. Inclinaverant scil. Gedanen rursg in fidem Cruciferor, Centum Millia florenor suppeditaverant, et nunc demum Magr in Spem Gedani p deditionem recipiendi venit: Quomodo p DEUM isthaec

sibi cõstant, vel qua fide narrant. An v. Thorunium et Gedanum uno saltem inter se passu distant, ut eo tempore quo Pr.. armis undiquaque plena erat, Thorunenses et Gedanenses simul et semel pro auxiliis ad Regem miserint, vel Magr utramque Urbem simul et semel cum Exercitu adire potuerit. At ego quidem non ita fatuos fuisse Gedanenses existimaverim, ut hosti Centum Millia florenorum mutuo darent, quibus nummis, ut tum erant tempora, potius oppidum suum defendissent, quam profusa pecunia propria, alienum Regis auxilium implorassent. Sed quid in his moramur, qua fronte ipso Cromere Gedanenses Regis auxilium implorarunt, a quo tam leviter ut tu vis defecerant, in Cruciferorum fidem redierant, Regis hostibus ad oppugnandum Regem pecunias subministraverant. Scitum mehercule dictum est, et ab hoc loco non alienum: Oportet memorem esse Mendacem.

Ulricus Magister, quem in praelio Tannenbergensi cecidisse commemoravimus, cum triennium praefuisset Ao. Jagellonis 25. circa quod tempus etiam Sigismundus Germanis imperare caepit, Successorem habuit Henricum Reuss Comitem Plavensem, Magistrum Numero Quartum et vicesimum, sua ipsius electione satis Ambitiosè designatum, quod hoc accidit modo. Convenerant Marieburgi fratres omnes ad eligendum Magistrum novum ex primaria Nobilitate, tres tantum superant, Henricus Plavenus, de quo loquimur, Commendator Suecensis, et ejus Patruelis ejusdem nominis Commendator Gedanensis, et Michael à Sternberg

1410. XXIV. Magr Gnlis.

Præfectus in Neimemark, qui æque omnes Magisterii di-
gnitatem clam ambiebant. Cæteri fratres Senten-
tiam primum rogati, cum animadverterent, nemi-
nem ex inferiori Ordine, rebus ita perturbatis, hoc o-
nus restaurandæ Reipublicæ subire aut posse aut
velle, communibus suffragiis arbitrium totius electi-
onis tribus illis quos memoravimus committunt, ut il-
le Magisterii Principatum obtineret, quem illi tres inter sese
designâssent. Ex his tribus Michaël et Henricus alter, Geda-
nensis Commendator, partim quod minus ambitiosi videri
vellent, partim ut semotô tertiô Competitore propior eorum
cuique Spes esset adipiscendæ dignitatis, sua etiam suffragia,
atque adeò rem totam Henrico Seniori committunt, ea Con-
ditione, quemcunque ille designâsset, eum Magistrum Ma-
gnum habitum iri, nemine contradicente. Existimabant
utique hi duo, Henricum etiam opinionis publicæ ratione ha-
bitâ, ne ambitionis argueretur, se ipsum minime nominaturum,
ita necessario ex ipsis alterutrum iri designatum. Il-
le vero Competitorum consiliis perspectis, vel quod suæ quam ali-
orum cupiditati indulgere mallet, ipsos proprio jugulavit
gladio. Condicto n. die in Templo publico, fratribus uni-
versis præsentibus, solennibus ritè peractis, astans altari ad fra-
tres conversus, nunquid (: inquit :) Vos omnes potestatem plenissimam
mihi uni dedistis eligendi Magistri Magni, sic ut eum
quem ego Reipublicæ præ cæteris indicâssem idoneum
Principem Vestrum nemine contradicente sitis habituri.
Cum annuissent omnes, tum ille, Cuicunque Ergo Stolam
Magisterii insigne circumdedero, is designatus et electus
esto! Cum iterum annuissent, ipse Stolam humeris suis
circumdans clarâ voce subjicit: Et Ego Henricus Reus
Comes

Comes Plavensis ex ptate universalis Vri qsensy, memet ipsum, quem p cæteris hanc ad rem idoneum judico, Magnum Magrum Ordinis Teutonici Mariani domq Hospitalis in Hierusalem, eligo ac designo, et Vos, ut Juramentum fidelitatis mihi Dno vro ptetis jubeo. Obstupefacti Fratres, alter alter intuebant, primo rem novam mirari, deinde Consensu oium electionem uni comissam memoria repetentes, accedunt ad altare singuli et in Verba Magri more major jurant. Hoc mõ modo Henricy Plavenig Principatum invasit, quem cum ō administraret ex fratrum sententia, triennio post dignitate privaty, et in Carcere Arcis Lochstetensis, quoad vixit, detenty ē, exuviis ejy post obitum Mariæburgi humatis.

Hoc Magro Impante Gedani pœrat Consulatui Vir ō ming prudens quam fortis et animosq Conrady Letzkow, Is ab ineunte ætate in Cruciferor famulatu educaty, ita plerisq graty erat, ut illor auxilio, et luculentum Gedani qtraheret Matrimonium, et in Scabinor Ordinem Aº. 1393. et mox biennio post in Senatum adlegeret. Hunc n. Cruciferi, q jam dudum inceperant Civitum fortunis invidere, et illar potentiam metuere, fore sibi putabant Morigerum et idoneum, p quem oia Senaty Consilia ipsis patefierent, verum ille majorem fidei suæ, quam alienæ graæ rationem ducere, nihil aliud agere, quam quod Reipublicæ raões expeterent, nihil aliud nec minis nec precibq evulgare, nisi quod cum Civitatis comodo fieret, in cæteris ejusq Jura et libertates acerrimè ppugnare, sic ut p graa, quam

1411. Conrady Letzkau Prǣ. Consul Gedanī.

...s Civitatis in
...uccinum.

Cruciferi à se illum initurum expectaverant, odium illorum acerrimum incurreret. Quo ille parum commotus, de fide constantiaque sua in Reipublicæ Causis agendis tuendisque nihil remittebat. Consueverat Jure suô Civitas trientem Succini, quodcunque in littoribus Præ: captum ibique elaborari solitum erat, sibi retinere. Hanc Prerogativam alter Henricus Plavensis, Commendator Gedanensis, Magistri Magni Patruelis, Civitati vehementer invidebat, eoque magis intervertere nitebatur, quod auctoritate patruelis id se citra laborem confecturum existimabat, fecisset etiam, nisi Præ Consul Conradus ejus conatus apud Magistrum fortiter repressisset. Meminerat quoque Commendator, quâ Contentione et magnanimitate jam antea idem PræConsul Jus publicum defendisset, cum Cruciferi Civitatem tum quasi Suburbanam, quam Jungestatt vocabant, in primariæ Civitatis invidiam et detrimentum ita attollere, et propagare conarentur, ut peculiarem ibi Senatum, peculiaria Judicia, domum etiam Anglicanam, omnis generis Commerciis aptissimam, constituerent. Cui rei ita graviter et constanter se Cives opposuerant, Auctore Conrado, ut is apertè diceret, majorem esse Cruciferorum perfidiam, nisi literis suis publice consignatis et Majorum Sigillis communitis starent, quam cujusvis tenuioris fortunæ Mercatoris, qui sub honoris etiam jactura Sigillo suo quantumvis privato probè stare cogeretur; quinimo, qui fidem juratam et literis cautam violarent, ne illis quidem ipsis fidem esse servandam. Et Conradus hoc modo Civitatis Jus salvum et illibatum conservavit. Hoc eodem Authore Civitas

Gera-

Geranion, Machinam illam versatilem ppe fluvium, quâ Merces è Navibq attrahunt, et p multam dimicationem qra eundq Plavenium Comendatorem, q eam ordini p fas et nefas vendicare volebat, retinuit, et qvod aº. superiori Machina lignea incendio qflagrâsset, quantumvis itêa Comendatori rumpentq, denuò domum et turrim, q supra Machinam è lapidibq qstruxit. Multa st. alia, qbq fortiter et fideliter p Jure Civitis publico gestis, Conradq Cruciferor indignaoem, inprimis a. Plavenii Comendatoris odium inexpiabile sibi qciliavit. Nihil a. interim omittebat, qvod in graâm Ordinis et Reipublicæ utilitatem honestè facere posset, cujq rei Specimen luculentissimum, cum Capitis etm sibi periculo, post Cladem Tanneburgensem edidit. Cum n. Magr Plavenq recens Electq nec Ordinem nec viam ullam videret, quâ Subsidium aliqvod ex Germania accersere posset, cum oes Viæ passim à Polonis obsiderentq, obtestante et rogante Magro, Conradq, sumptâ Veste Mendicantis, hostium custodias fefellit, et impunè elapsq, Manum Militum non qtemnendam, auctoritate et Noie Magri à Germaniæ Principibq comparavit. Qvibq Copiis in Pram. deinde adventantibq, tanti certè res momenti fuit apud Poloniæ Regem, ut is pacem cum Cruciferis post modum iniqs etm qditionibq iniret, et oia, q ab illis cæpat, restitueret. Qvô factô ô leviorem se graâm Conradq à Cruciferis initur sperabat, qvam jam pridq antea, cum in Dania illor Caâ captq, et multô tempore in Carcere asservatq fuisset, verum ma-

jus erat Comendatoris Gedanens. odium, quam ut quôpiam, quantumvis illustri beneficiô, placari vel aboleri posset. Erat inter Senatores Gedanens. recens lectus Benedictus Pfennig, homo fluxæ fidei et lucri sui, ventosæque Dnorum gratiæ, quam honestatis amantior. Is clanculum consilia publica ad Comendatorem, cujus intimâ utebatur familiaritate, efferebat; Consiliorum quorumvis Auctores, et ut quisque alienior esset in ordinem animo indicabat. Quo manifestis Indiciis Comperto, cæteri Senatores proditorem in Curia arreptum et fenestra deturbant, sic ut contractis et luxatis Brachiis et tibiis vix vitæ periculum evaderet, ac deinceps Senatu motus publice pro infami haberetur, adeo ut ne nomen quidem proditoris in publicos Magistratuum Cathalogos postea relatum sit. Ægerrime ferebat hanc rem Comendator, ac in dies magis magisque occasionem quærebat tot injurias à Conrado acceptas egregio aliquo facinore ulciscendi. Cæterum cum eæ simultates et inimicitiæ inter Comendatorem et Senatum, et Præsertim Proconsules, in majus aliquod malum tandem erupturas putarentur, quod Cives Magistratus injurias minime neglecturi videbantur, Magister Plavenius partes suas interposuit, Senatum ad amicitiam hortatus, et patruelem acrioribus etiam Verbis officii admonens, quamquam is simularet magis quam revera Amicum animum ostenderet, effecit tamen ut in templo Stipulatâ manu et solenni promissione interpositâ pax et amicitia utrinque sancte promitteret. Ad quam magis et arctius conglutinandam Comendator Conradum Letzkauium,

Arnol-

Arnoldum Hecht, Tidemannum Huxer, PræConsu-
les, et Bartholomæum Groß Conradi generum Se-
natorem, eô ipsô die, qui Ramis Palmar. dicatus est, ad so-
lenne prandium in Arcem invitat, fide publicâ da-
tâ, nullius eos fraude vel periculo futuros. Illi Comen-
datoris ingenium ex suo metientes, verbis ejus fidem
habent, neque quod amplius ipsi simultatum alere vide-
rent, et ad arcem contendunt, ubi non procul ab Arce
abessent, obvium habent Morionem Comendato-
ris, qui conspectis illis, ore in risum distortô, inquit: Si
sciretis, quid in prandium vobis coctum esset, haud opi-
nor cum illis comesturi essetis. Tidemannus Uay ex
PræConsulibus, sive Morionis præsagiô motus, sive for-
tuna sua servatus, malè mecum inquit res se habet,
cæteris Causam quærentibus, dixit, se clavem domi in Ar-
ca, quâ pecunias custodiret, reliquisse, metuere, ne
interim dum abesset, (: Viduus n. erat:) Servi furtum
facerent, et res omnes expilarent, iturum se et ubi domi
recte comperisset, continuo se illos subsecuturum. Ita ille do-
mum se recepit, nec postea rediit. Arnoldus ipse mox
etiam Conradum, num placet, inquit, Morionis dictum. Il-
le contra, Stulti suô more stulta loquuntur, Nos fide pu-
blicâ et Sacrosanctâ Sponsione Securitatis interpo-
sitâ huc venimus, absit ut ullam perfidiam nunc me-
tuamus. Ita progressi in ipso pontis transitu à quatuor
Ordinis fratribus familiariter ac honorificè excepti
in Arcem deducuntur. Porta clauditur et pons Sublicius
sursum attrahitur. Id mirum primò videri Hospitibus,
mox excipit idem Morio, qui et ipse cum illis in Arcem
erat reversus, hæ tres (: ait:) aves captæ sunt, Senior

iste nimis erat cautus, insidias evasit, Tandem hospites ad Commendatorem et cæteros, qui illi assistebant, deducti, contumeliis probris et conviciis ita excipiuntur, ut subinde Commendator illis mortem et cædem minitaretur. Increpabat eos quasi proditores et perfidos, commemorabat sigillatim, quid illorum quisque in sui odium et invidiam publicè vel privatim dixisset, consuluisset, ac perpetrasset, et nunc demum occasionem sibi datam jactitabat omnes istas injurias ulciscendi. Conradus et cæteri quamquam multa dicerent, quæ ad defendendam existimationem suam, et probandum ea quæ ipsi pro Republica gessissent, perfidiam eorum illis ultrò exprobrarent, quæ hasce in insidias contra fidem datam pellexissent, tamen præ clamoribus et strepitu interpellantium audiri vix potuerunt. Cæterum ea Commendatoris erat insania, ut cum Conradus diceret, eam rem, de qua disceptabatur, Jure à se factam, mox exclamaret scelestissimè omnium, En ego sum Jus tuum, quod te sequi oportuit. Conradus ubi animadvertit in manifesto vitæ se periculo constitutum, nec ullum honestis excusationibus locum superesse, conversus ad Arnoldum, amice inquit, bonus gladius, si quem nunc haberem, Mille florenis constaret, Commendator, Vocatô Carnifice Elbingensi, qui Consultò jam pridem eam ad rem accersitus fuerat, mandat ut tres istorum obtruncet. Ille negat sui esse moris quempiam indicta causa, nulla Judiciali cognitione præcedente, et nedum Sententiâ condemnatum interficere. Ubi Carnifex cædem recusavit, captivi in tenebrosum Carcerem conjiciuntur usque post horam Noctis tertiam, tum demum Conradus educitur

ita manibus ligatis et stimulô in os impositô. Ubi Commendator et cæteri Convivæ ebrietate et insaniâ accensi, ipsô Carnifice crudeliores, Conradum decem Vulneribus passim in Corpore inflictis, tandem dissectô gutture trucidant. Eadem crudelitate Arnoldus Sex decim Vulneribus, et Bartholomæus Senator Septendecim ictibus conficiuntur. Peractâ est hæc Carnificina eâ nocte, quæ præcessit diem Sextum Mensis Aprilis, feriam scil. secundam in Dominicæ passionis hebdomada. Cives interim existimabant Conradum et Socios saltem captivos haberi, et facilè posse liberari, si Magister Magnus ea de re interpellaretur. Mittuntur Nuncii publici, qui de captivitate Proconsulum et Senatoris conquererentur. Senatoris Uxor Anna Conradi filia singulis diebus submittebat in arcem pro Captivorum Usu Vinum, edulia, et confecta, quæ Commendatoris famuli interim acceptabant, quasi captivis subministrarent. Hôc modô cædes in Sextum usque diem, qui pridie Paschalium erat, occultata fuit. Tandem cum Magister Magnus patrueli per literas seriò mandasset, ut captivos ex Arce dimitteret, ille cadavera cæsorum extra portam arcis palàm projici jubet. Qui tum Civium dolor, qui Cognatorum luctus, quæ denique bonorum Virorum indignatio fuerit, ô difficulter quilibet, qui Tyrannum oderit, potest estimare. In praesenti quidem nihil aliud erat Solatii, quam ut pœnam tanti facinoris ab æquitate Magistri aliquam expectarent, sed id frustra sperabatur. Sic enim opinor, in fatis erat, ut tot et tantis facinoribus crudelissimis oppleti Mariani, tandem è felicitatis se de suâ ipsorum culpâ penitus deturbarent. Cadavera interfectorum à Civibus sublata, et publico omnium

luctu in Summum Templum deducta et ibidem humata est ad Capellam Divæ Hedvigis in Sinistro latere Altaris maximi. PræConsules ambo in idem Sepulchrum illati; marmore imposito, cum hac inscriptione quæ hodie etiamnum legitur. Hic jacent Honorabiles Viri Conradus Letzkow et Arnoldus Heket PræConsules Civitatis Dantzke, qui obierunt feria Secunda post Festum Palmarum Anno Domini 1411. Orate pro eis.

1412. Anno insequenti Cruciferi novam Subditis Exactionem imposuerunt, ut de omnibus bonis ac mercibus, tam intra quam extra Prussiam habitis ac possessis, in singulas marcas quinque Solidi exigerent, et eâ Pecuniâ Arces à Polonis obtentæ redimerentur. Consensum est ab omnibus tam Nobilibus quam Civibus in eam plane enormem Exactionem, solis Gedanensibus exceptis, qui eo quidem recusabant, quominus de bonis ac rebus intra Prussiam existentibus exactio fieret, de Navibus autem et Mercibus alibi commorantibus negabant, cum quod incerta illarum esset propter Navigationis et Negotiationis discrimen possessio, tum quod eo pacto ipsi præ cæteris vehementius gravabantur. Commendator Plaveniensis perfidiæ jam antea assuetus, PræConsules duos, totidem Senatores, cum duodecim Civibus, qui bona fide in Arcem venerant, ob rationes ejus Exactionis cum eo tractandas, comprehendit, et in Carcerem conjicit. Ubi res per Urbem increbuit, Cives superioris anni exemplum veriti, arreptis armis, et balistis ad Arcem productis, oppugnationem adoriuntur, et adeò fortiter ac strenue rem gerunt, ut Commendator vix precibus obtinuerit, quo tantisper ab oppugnatione cessaret, donec captivi emitterentur. Quibus liberatis, placuit hujus rei Causa cum Magistro

ipso

ipso tractationem suscipe. Deligunt ex Senatu Pri-
mores et Spectatiores, et cum Octodecim Civibus
Mariaburgum fide publica mittunt. Magr eâ-
dem viâ quâ Patruelis ejus rem aggressus Legatos o-
mnes in Carcerem conjicit, neque prius deinde dimisit,
quam Gedanenses non solum Exactionem illam eo quo i-
pse volebat modo consentire cogerent, verum insuper
etiam Octodecim Millia Marcarum Mulctæ nomine, ob Ar-
cem oppugnatam exolverent.

Plavenium hunc Magrum, quem propter Tyrannidem Offi- 1413.
cio motum in Carcere contabuisse scribunt, postquam XXV.
triennio præfuisset, subsecutus est in Ordine Vicesimus Quin- Magr
tus Michaël à Sternberg, Vulgo Culinæ Magister dictus, Grlis.
qui etiam in Electione proxima Competitor fuerat (: nam
alterius Plavenii propter crudelitatem adversus Gedanenses
exercitam, nulla habita fuit ratio :) Ao. Jagellonis Vi-
cesimo Octavo, Sigismundi Imperatoris Tertio, Vir acer
animi, magnitudine et corporis forma et habitu præ
cæteris conspicuus. Hoc Imperante publicè constitutum est, ne
deinceps Magr cum solis fratribus suis, pro libitu quod
vellent, sancirent, leges conderent, Exactiones aut o- Consilium
peras publicas imponerent, sed ut in gravioribus Negotiis Terrarum Præ:
Magro à Consiliis essent duo fratres primores, decem
Viri Nobiles, ex Civitatibus singulis, Gedano, Elbinga, To-
runio, et Culma, Senatores bini, sine quorum consilio nihil
statuere fas esset. Hoc deinde appellatum est consilium
Præ: publicum, der Rath von Land- und Städten.
videbatur id primum ad sanandam Rempub: et cohi-
bendam nimiam Cruciferorum ferociam maximopere
pertinere, cæterum, quamquam illi frenum diutius non

ferrent, hæc tn. ipsa ꝯsilii publici forma fundamentum postea fuit publicæ libertatis asserendæ. Eodꝫ aº. Gedani Præconsul erat Gerardꝰ von der Bekken, plebi admodum odiosꝰ, eo quod Comendatoris Gedanen. et præcipuè Magri Magni graâ nimi um febrijꝰ ꝑpetuum Consulatum quasi dictaturam solꝰ fermè gereret, ꝯtra Jꝰ et morem Civittis. Ille quò majori se odio plebejis Civibꝰ ēē sciret, eò majori eos potentia premebat. Accidit ut Uxoris ejꝰ frater Guntherꝰ Tilman Parochiam in Eccl. Beatæ Mariæ ꝯsequeretꝫ. Plebs ajebat, ꝑ Simoniam idꝙ ꝯfectum ēē. Erat is discipulꝰ Hieronymi Pragensis, q biennio post cum Joanne Huss in ꝯcilio ꝯstantiensi, vel potiꝰ in Satanæ Conciliabulo exustꝰ fuit. Ejꝰ dogmata, cum ǒ indoctꝰ ēēt, in Civitte passim disseminabat, eô qꝫ successu, ut ǒ solum pii Cives qm plurimi partes ejꝰ sectarentꝫ, d. etm Sacerdotes et Monachi literatiores doctrinam ejꝰ foverent et amplexarentꝫ. Soli Dominicani Monachi, quos nigros vocant, genꝰ famelicum et indoctum, quod mendicando et nugando victum ꝙritat, sese opponebant, et in Guntherum et asseclas plebem et fecem hoium ꝯcitabant. Plebs ǒ tam amore vel Zelo Religionis, quam odio Præconsulis, cui ille Affinis erat, Parochum et eos q ejꝰ partes foverent, acriter infestare cœpit. Præconsul vicissim Magri et Comendatoris Gedanen., q tum erat Rudolphꝰ von Eilenstein, et Plavenio, vitandæ publicæ invidiæ cã, post mortem patruelis, et Magisterii repulsam, in Patriam reverso successerat, auctoritate et ope se suosꝙ tutabatꝫ. Multa utrinꝙ ꝑperam acta, Verbis et

Contu-

Contumeliis ultro citroque plurimis disceptatum, et ad vim odium perveniebat. Monachis saltem auctoritate Comendatoris interdicebatur, ne suo libitu in Civium domos, quod tum augendarum partium causa facere consueverant, irrumperent, non mendicantium sed imperantium more, Eleemosynas etiam ab invitis corradentes, vel potius extorquentes. Non diu post novus Comendator in morbum subitum incidens Vitam cum morte commutavit, quem paucis diebus post Parochus Guntherus subsecutus est, Stolida plebs tribuebat tam inopinum fatum Monachorum Sanctitati; quasi precibus ardentioribus hostes suos, et quidem Hæreticos è medio sustulissent. Alii qui oculatiores erant, artes Veneficii suspectas habebant, Quod adeo non novum vel abominandum est Cucullatis, ut etiam Imperatori in Hostia Sacra Venenum ab ipsis exhibitum fuisse legamus.

Aº supra 1414. facta est demolitio domûs Eppalis in Monte, qui Suburbium Gedanense à Septentrionali latere inspicit, dudum ædificatæ, quam ob rem postea graves extiterunt controversiæ inter Eppum Uladislaviensem et Cives Gedanenses. Rei gestæ hic fuit Ordo. Cum Rex Poloniæ propter novas, quas prætendebat, injurias, et quod Cruciferi conditionibus et pactis antea conventis non satis facere ferebantur, denuò bellum Ordini illaturus diceretur, Ioannes Kropidlo dictus Eppus Uladislaviensis Studio vindicandi suas etiam injurias à Cruciferis sibi illatas, et ipse bellum illis publicè et literis fecialibus die Mariæ Magdalenæ, qui alioquin Eppis Sacer habetur, indixit. Cruciferi quamquam ejus purpurati minas non magnopere pertimescerent, easque pro modo iracundiæ

Demolitio Domus Eppalis in Monte.

magis quam Virium aestimarent, tn. quod animadverterent Domum Eppalem in Monte Civitti Vicino lapidibq ɔstructam, cum Templo et Vicinis hortis, si eo loci bellum ingrueret, facilè informam arcis comuniri posse, unde ñ solum Oppidani Gedanenses tormentor incomodis vehement affligi, d. etiam occupatis inde Viis comeatq ad Urbem et Arcem intercludi possent, melig Visum ē, Domum eam penitq demoliri, quam hostibq aliquando receptaculum relinqui. Condita fuerat ea domq à Sbiluto Uladislavien Eppo in dorso Montis quem Eppalem vocamq, uno vix à Sub Urbio balistae jactu, et ɔspiciunt hodie fundamentor Vestigia, satis quidem exigua. Certè duos saltem Mansos ad Usum ejq domq Eppos destinatos habuisse, litris proditum ē. Alioqn aliquot ejq Montis jugera, pro eruenda in Civittis Usum argilla Civibq publicè locata fuere. Caeterum quamqm ñ nulli ex ordine Ecclesiastico Canonicor Uladislaviensium factum Eppi sui minimè probarent, et lrãs feciales paulò post ~~revo-~~ ~~carent~~, quasi sine ɔsensu eor, ad quos pertineret, editas revocarent, tn. quod id ex composito ɔcinari existimaret, praesertim quod jam Eppq in Villa Subcovia Milites armatos ɔtraheret, qbq Cruciferor Villas et Colonos infestabat, Magr itaq Michaël, his certò comperis, sub initium Mentis Augusti Gedanensibq mandat, ut domum eam ex qua damnum toti Civitti imineret, quantum possent diruerent ac solo aequarent. Gedanenses impigrè Mandatum executi, quod alioqn domum eam Verticibq impositam aegrè ferrent, sic ut Arcis Praefectq auctoritatis ergò primum lapidem verteret,

teret, eod. Mense domum subruunt et complanant, lignis et lapidibus, ceteraq. materia ad refectionem turris Suburbanæ, q postea Eppi inde nomen obtinuit, abductis. Hac de Caa Gedanen. ab Eppo in Jus extra forum competens evocati, in Concilio Constantiensi et Basiliensi Judicibus delegatis, inde varie distracti et afflicti, mox Judicum Sententiis absoluti, et Caa per appellationem ad Summum Pontificem maligne protracta, iterum Eppi artibus in Mulctam sex Millium Marcarum et expensas damnati, insuper ad Executionem Dicti Excommunicaois telo percussi: Verum tn. nihilo magis interim à se passi sunt exigi, d. per multos annos et ipsum Eppum Suspensum tenuere, donec tand. pace inter Regem Uladislaum Juniorem et Rusdorffium Magrum initâ, melioribus conditionibus hæc etiam res transacta est.

Aº. eod. 1414. Livoniam gubernavit per Magro Provinciali Theodoricus Turcke.

Sequenti Aº. novæ Gedani turbæ excitatæ sunt in Franciscanos Monachos hâc occasione. Andreas Pfeffendorff Parochus ad ædem Divi Joannis Thorunen., Theologiæ Doctor, Joannis Hussi discipulus, Nundiais Dominicanis Gedanum venit, ubi per Concione in Monachorum Vitia, fraudes et imposturas, et præsertim Missarum Nundinaoes et Mendicantium avaritiam vehementer et acerbe invectus, cum multos alios Cives, tum Comendatorem Gedanen. ad Stipulatores Concionum suarum nactus erat. Varie res disceptata fuit, cum verbis tum Convitiis. Tand. ubi Monachi Caæ suæ defendendæ non sufficerent, à Provinciali suo, quas vocant lrâs impetrant, quibus Andreas Romam evocabatur, ad reddendam 1415.

doctrinæ suæ rationem. Quam ob rem exacerbatus Com-
mendator Monachis Sacrorum Usum penitus interdicit,
Eleëmosynas illis dare prohibet, omnes Conventiones cum Ci-
vibus interminatur, capitis pœna qui secus fecisset proposita.
Per multi verò Cives, qui jam dudum Ordinis avaritiam
pertæsi, hanc etiam Monachis injuriam fieri indignissi-
mè ferebant, clanculum primo suppetias ferre, a-
limenta noctu subministrare, mox palam etiam in
hominum cœtibus eorum partes tueri, et patrocinium age-
re cœperunt, Res ad tumultum spectabat, interventu
tamen Magistri Magni sedata est. Andreas ipse paulò post
cum Gedano Thorunium reverti vellet, in ipso itine-
re non absque veneni suspicione in fata concessit. Secun-
dum hos superioribus ^annis^ semel atque iterum cum Franciscanis
habitos tumultus, anno demum sexto decimo supra Mil-
1616. lesimum Quadringentesimum, Monachorum illorum et
plebis odium adversus Gerardum Præconsulem a-
pertius erupit, cum haud mediocri Vitæ et Capitis
illius ac aliorum periculo. Culpæ illi maximè dabatur, quod plus
nimio Marianis avarè admodum imperitantibus a-
dularetur, quod Monetam (: erat nempe rei monetariæ
Præfectus cum Luca Mekelfeldo:) sui privati lucri
causa, corrumperet ac deteriorem cuderet, quodque Civi-
um et Senatus Consilia clam aperiret ac proderet, Consti-
tuti erant Sicarii, qui ipsum die feriato Corporis Christi,
cum à Pontificiis Idolum panaceum circumfertur
in ipsa Processione quam vocant trucidarent. Ille
insidiis exploratis commodum elabitur, nec domum
confugit, sed interim in Parochia se abscondit, deinde in
Arcem se proripit: Sicarii ubi subductum illum ani-

madvertunt, mox domum ejq ꝯvolant, fores effrin-
gunt, cogunt Uxorem, et oẽs Cistas, Arcas, Cameras a-
ꝑiunt, nisi fractas et ruptas malit, oibq illum in-
gulis ꝑqrunt, si invenissent, dubio ꝑcul hoiem di-
scerpturi, ubi ñ inveniunt in ejq Suppellectilem do-
mesticam involant, oia tum discissa, rupta, fracta
relinquunt. Tumultuatum deinde vehementr à ꝑ-
miscua Multitudine adversq Senatum, sic ut Pa-
trum primores partim latitarent, partim ad Ma-
gistrum ex Urbe ꝑfugerent, sævitum nihilomi-
nqẽ in õnullor domq, eæ expilatæ, res et Suppellex
direptæ, à cædibq saltem fuit temꝑatum. Magr Mi-
chaël re compta Gedanum advolat et tumultu-
antes verbis primum compescere conatr. Sed tantq
fuit sævientis populi furor, ut ipso ꝑnte Prætori-
um armatâ manu occupaverint, et Civittis por-
tas occluserint, et ille se tumultuantibq ampliq
credere ñ ausq fuerit, d. re infecta discesserit. Ubi
furor deferbuit, Proconsules et Senatores q reman-
serant, animos plebis ꝓ se jam languidos demulcere,
ad Concordiam hortari, et paulatim ad officium redu-
cere cæpunt. Mox legatos mittunt ad Magrum, tam
ex ordine Senatorio quam ex plebe, purgandi sui caã,
et rem, ne qd atrociq inde oriretr, qbuscunq raoibq cõ-
ponendi. Magr tum Conventum agebat Mewæ, Geda-
nensium Internunciis, q sub fide publica advenerant,
in ꝯspectum admissis, ꝑntibq etiã Gerardô von der
Brika et Luca Mekelfeldo, et aliis q ꝑfugerant,
Magr ad Terrar Statq gravi admodum oraõe Geda-
nenses accusare cæpit, quod ipso ꝑnte tumultum

et Seditionem excitassent, ad arma convolassent, Praetorium per vim occupassent, Senatores ejecissent et spoliassent, eos praesertim qui coram adessent, quod parati essent ad omnia respondere, de quibus quis illorum convenire vellet. Itaque in Consilio deliberari decernique postulabat, quid hac in re potissimum constituendum. Gerardus etiam et Consortes multis verbis plebis perfidiam exaggerare, vim et injuriam sibi factam, caedem intentatam demonstrare, offerre se Judicio, et omnium accusationem suscipere paratos se dicere, petere, ut nocentes puniantur, innocentes defendantur, Spoliati restituantur. Habebant Dominorum nuncii Capita quaedam accusationis à plebe proposita, quibus illos reprimere debebant, verum Dominorum nuncii, cum praesentirent, periculoso admodum judicio se decertaturos, nec satis causae confiderent, quoniam non licuerat Plebi propria authoritate Magistrum non Jure convictum condemnare, ita responderunt, ut dicerent se non accusandi cujusvis causa advenisse, sed dissensionem omnem componendi, esse quidem Gerardum et Consortes de rebus quibusdam contra Reipublicae Utilitatem gestis actis ve, pro multis Civibus suspectos, qui existiment illorum culpa tumultum excitatum, Senatum autem et caeteros Cives secus de illis sentire, nec magis quidquam cupere, quam eos culpa vacare. Adea cum illi nihil responderent, sed restitutionem saltem et damnorum compensationem postularent, multos etiam ex Cruciferis incessit suspicio, non esse nihil, quod haud inique plebs in illis desiderasset. Tandem intercessione Statuum ita res transacta est, ut Senatui populoque tumultus à paucis primum excitatus fraudi non esset, Ut Gerardus et Consortes

sortes dignitati locoque suo restituerent, res raptæ, ubicunque extarent, Dominis redderent. Ut Seditionis Authores in Vincula conjicerent, ac in eos arbitrio Magistri et Senatus decerneret. Ita capti ex Seditionis Principibus decem et octo gladio publico sunt percussi, quadraginta circiter proscripti: Eoque modo Civitas in tranquillum adducta et Patribus authoritas sua restituta. Verum ipse Præ-Consul Gerardus, quod sui odium etiam post in omnium ferè animis residere animadverteret, nec plebem deinceps quieturam intelligeret, sponte paulò post cum omni familia sua Solum vertit.

Braxatorum protervia.

Hæc Seditio ut plurimum orta fuit à Contuberniis, et inter tumultuantes facile Principes erant Braseatores, irrequietum semper hominum genus. Itaque ad coercendam deinceps illorum protervium et licentiam, tum publicè constitutum fuit, ut omnibus omnino Contuberniis Conventiones, conciliabula, coitiones et publicæ compotationes interdicerentur. Ut illorum arma in Prætorio publicè custodirentur, ut quoties Braseatores plures quam quatuor simul clam coiissent, Conventiculum illicitum habuisse judicarentur.

Origo Inspectorum Contuberniis datorum, et jurisjurandi ab ipsis exacti

Ab eo etiam deinceps tempore constitutum est, ut singulis Contuberniis ex Senatu inspectores crearentur, sine quorum Scitu, consensu et præsentia Contubernalibus coire et de rebus suis tractare jus fasque non esset, neve absque illorum consensu auctoritateque quidquam in quolibet Corpore sciscerent vel instituerent. Utique singulis annis stato die Contubernia Jusjurandum Senatui præstarent de fide Magistratui servanda, de obedientia præstanda, et Conspirationibus omnibus abstinendis.

Eo tempore Civitas Magistro Magno recognoscendi do-

minii Ergò quotannis exoluebat Marcas Trecentas Quadraginta ex Ærario publico, et vicissim Senatus pro ærarii Supplemento, à Contuberniorum corporatis, qui publicam exercerent tabernam, Officinam vel pergulam, Stipem exigebat, quam postea vulgò Fenstergeld nuncuparunt, quod hodie in desvetudinem fermè abiit.

Eodem a°., quo Seditio, de qua diximus, Gedani sopita est, circiter Dnicam Cantate, Lubecæ Conventus erat, fœderatarum Civitatum, in quo dissensio Civilis ibidem inter Senatum Veterem, qui ejectus erat, et novum, arbitris Civitatibus, juxta legem fœderis est composita, quæ jam annos Octo pertinaciter duraverat, Et vetus quidem Senatus solenni pompa revocabatur, et in Civitatem magno Comitatu Civium utriusque sexus introductus suo loco dignitatique restituebatur, pro damnis a. et Sumptibus domi forisque exantlatis, Sexaginta Millia florenorum intra decennium statis vicibus ex ærario publico læsis solvenda decernebantur. Legatus in eo Conventu Gedanensium erat Joannes Haganer Senator. Scripserunt Civitates jam aliquoties antea

Pfundtzoll. ad Prem Magnum de abroganda Exactione librali Pfuntzoll, qui demum in hoc Conventu Civitatibus per Lras in hanc Sententiam respondet. Majores suos à multis jam annis Vectigal istud pro Usu Provinciarum suarum exegisse, atque hoc Jus unà cum Summo Mgtu ad se quasi per manum devenisse, ac per Successionem sibi traditum esse. Itaque nullam se Causam videre, cur Jus à majoribus acceptum, tot annis quietis possessum ac usurpatum, vel ipsemet ægrè Majorum exemplo in suis utique ditionibus non usurparet, vel posteris ac Successoribus cum Summo Reip: Præjudicio deteriusque faceret. Enim v. si Civitates rationem ejus gene-

generis afferre point, qua habet, sibi Jus esse vectigal istud percipiendi, tum se denuo cum Commendatoribus et Consiliariis deliberationem initurum et Civitatibus rescripturum, quid sibi potius hac in parte sit sequendum vel statuendum.

Hæ Literæ Civitatibus minime satisfecerunt, ideoque anno sequenti ad Festum Pentecostes ex Conventu Rostochiensi, qui tamen paulo post Lubecam translatus est, in quo Gedanensium Legatus fuit Nicolaus Rogge, Magistro sic respondent. Vehementer, inquiunt, mirum Nobis videtur, te Jus exigendi Vectigalis istius ad Majores tuos referre, atque ideo quasi perpetuum onus Civitatibus fœderatis, et earum Mercatoribus, obtrudere velle. Quod quam injuste facias, ex hac ratione te edoctum volumus, quam nescire te non existimabamus, quoniam fœderatæ Civitates, inter quas etiam sunt aliquæ tuo Imperio subjectæ, ex communi primum Decreto Exactionem eam instituerunt, Sumptuum Comparandorum causa, ad Pyratas mari expellendos. Itaque non hoc Jus est Majorum tuorum, sed Nostrum ex nostris Proventibus institutum, non quidem in rem tuam, vel pro Usu Provinciarum tuarum, sed in Usus Civitatum et Mercatorum, qui Navigationes suo exercent periculo, publice collatum. Sane neque tu neque Majores tui Jus percipiendæ ejus Exactionis unquam habuistis, verum Civitatibus Prutenicis, quæ in fœdere sunt, hoc incumbebat, ut ipsa bona fide Vectigal istius modi exigerent, et ejus Proventum in publicas omnium Civitatum rationes inferrent. Quod quo minus praestarent, vi potius tua et majorum tuorum, quam ullo Juris colore sunt hactenus impeditæ. Proinde quæ Vos hactenus ex alieno non ex Vestro percepistis, et contra Voluntatem et insti-

tutum animi nri perperam usurpastis, haud æquum ē, tam inani Iuris specie, nullo legitimo titulo majorū vror defendi. Neq profectò unqm fuit ejq Exactionis raō, ut vel perpetua eēt, quod tibi videt, vel de manu in manum transiret, d. ad tantund saltem temporis initio instituta, quoad arbitrio nrō abrogaret. Qui nimiò quam Vos Iure Possessionem vel Usurpaōem allegabitis, qō jam dudum oiby et singulis ferme annis, qby ab Exactione isthac p Nos cessabat, p Lrās, nuncios et publicas denunciationes nrās ōfuerit sæpissimè interpellata. Nunc eam Exactionem Civittes cæteræ Dlto publico jam prid abrogarunt, solæ Pruthenicæ tuo Impio ppam adigunt, quo mīnq et ipsa coīuni placito satisfaciant. Quo ppter iter ac iter te pamanr hortamur, ut Exactionem eam exemplo nrō penitq abroges, ac Civittiby tuis pmittas, oē acceptum in raōes publicas itid ut cæteræ, quam primum inferendi, put Dlto nrō publicè ğstitutum ē. Nisi id factum fuerit, necessitas ipsa raōes Nobis suppeditabit, qby damnor nror Compensaōem à Civittiby tuis repetamq, qcqd tandem tu cum Consiliariis tuis statuendum existimaderis. Ægerrimè siqd patimur, Nostrates hoies in ditioniby tuis tantope pter dq et æquum aggravari. Eod fermè Exemplo, nisi quod p rei instituto mutari oportuit, ad Civittes Prutenicas pscriptum ē. Et satis qd hoc intelligentiby dictum erat, d. ō erant eo Mariani ingenio, ut nudis lris tantum sibi bolum, qué semel devoraverant, ex fauciby retrorsum trahi paterent; qn variis tergiversaōiby p complusculos deinceps annos rem quasi suam ptraxerint.

In e-

In eod Conventu fœderatæ Civittes varias Constitu-
tuões in rem Civittum publicam, et Cōmerciōr publi-
cè exercendōr rãões decreverunt ac ꝓmulgarunt.
Ut fas n̄ ēēt Halecem emere nec vendere, priusqūam
captio facta sit, neq frumentum priqqm inspectū
esset, neq pannos aut alias quascunq res, priqqm adeā
Speciem, quâ venduntr, ex prima sua Materia pducta
fuissent. Si secq factum ēēt, emptor qd emptæ rei
jacturam pateretr, Venditor a. decem argenti libris
mulctaretr; Qui indicasset ex bonis commissis sextam
partem lucraretr: Esset a. hanc in rem Cognitio Civi-
tatis ejq, ad quam res Venales terra mariq pferren-
tur. Ut nullum frumentum p fauces Orisundenses
vel Maris Balthici freta, nec ex Albi nec ex Visurgi
exportaretr, nisi à Civittibq q in fœdere sit, Nauclerum
q secq fecisset, nemo deinceps fœderatōr ḡduceret,
nemo Navem illi locaret, neve ullum onq in fœderata
quapiam Civitte recipe liceret, Mercator q ḡra fecis-
set, si qd in fœdere sit, mercium jacturam pateretr,
sin extra fœdq sit, deinceps in nulla fœderatar Civita-
tum cōmercandi, ḡversandi, vel Societatem coeundi
Jq haberent. Ut quod major Civittum pars, ex æquo com-
muni Dlto statuisset, jussisset, scivisset, id minor pars
ne retrectaret, d. ratum gratum haberet. Ut nullq
Mercatōr in Flandria quascunq Merces emeret in
credito vel mutuo, sub amissione Mercium, et in qm-
cunq primum Civittem ejq generis Merces devenis-
sent, ibid committerentr, Liceret a. oibq Mercatoribq
Fœderatis, ubiq locōr Flandricæ ditionis pannos et quas-
cunq res Cōmercii caā comparare, nūmis saltem præ-

Statuta varia Hansa in caūs mercatōr.

Statutum Hansæ de Numor transfusione.

sentibus. Ut in Civitatibus non liceret Aurifabris nummos in Usu publico versantes in alienam formam transfundere. Idem Monetarius Jus esset. Ut non liceret Numos passim corradere, et lucrifaciendi causa extra Provinciam exportare, qui secus fecisset in Civitate sua Jus Civile amitteret, nec in ulla deinceps fæderatarum Civitatum in Civem eum recipere fas esset. Qui fraudis hujus indicium fecisset, trientem Numorum reciperet, reliquum Civitatis ærario, ubi fraus deprehensa esset, in commissum cederet. Qui alterius negotia gessisset, rationes et pecunias tractasset, quandocunque liberet Domino negotia dissolvere, actor vel gestor vocatus, ad eum accederet, ac rationes bona fide redderet, nisi faceret, omnium omnino Civitatum Juris beneficio deinceps excluderetur, nisi cum gravior illi necessitas obstiterit, quo minus tunc cum vocaretur adesse posset. Si qua in Civitate populus Senatum ejecisset vel loco movisset, fas non esset, Senatum eum cum cæteris fæderatis in Consilio publico assidere, priusquam locum et dignitatem suam recuperassent, Si recuperare non possint, ut tum ea Civitas fædere excluderetur, et in ejus Cives ac bona secundum quod in Civitatibus fæderatis constitutum est, decerneretur. Quatuor Civitates quæ illis viciniores sunt rem curabunt, et Executionem tam ipsi facient quam cæteris Civitatibus et Mercatorum Emporiis denunciabunt. Ne quis in Collegio Mercatorum particeps esset, nisi Civis cujuspiam fæderatæ Civitatis. Is vero neminem colore Jurium et Privilegiorum quæ fæderatis competunt uti frui sinat, defendat vel manuteneat, nisi Civem fæderatum vel ejus gestorem. Si quis Civis neglectis Mercatorum juribus aut beneficiis pro rerum suarum compendio

pendio, iis in locis, ubi Mercator. et Collegia peregrino Jure uti cœpisset, is Jus suæ Civittis et oium fœderator. beneficia amitteret. Si Sententiam Collegium Mercator. tulerit, q cui gravis onerosa vel iniqua videret, ad Civitates fœderatas provocandi Jus haberet, uti More Major. constitutum ē. Ut si qua dissensio vel controversia inter Civitates forte duas incidisset, ejus arbitri cognitores vel transactores eent Civittes Vicinæ, nec alterutri parti liceret quemcunque Principem adversus Sociam Civittem quoquomodo excitare. Sin Civittes Vicinæ rem componere nequeant in proximum Conventum publicum res integra differret, ac ibid ex Consilio publico, sive Juris ordine sive amica transactione definiret. Si qua Civitas contra fecisset, Marcar. Centum argenti puri pœna mulctaret. Qui beneficio Emporior. uti volet, fid faceret Collegio, nisi publicè constet, qua in Civitte fœderata Civis eet. Denum ut nemini liceret duar. Civittum Civem ee, alioqn toto fœdere excluderet.

In eod Conventu Lubecensi duo Monachi Franciscani Lubecenses Schonebom et Campow ex comuni Dcto proscribebant ac oibus Civittibus fœderatis interdicebant, eam ob Caam, quod resuscitandæ publicæ Seditionis Caâ palam dicerent, ac in vulgus spargerent, Juramenta Civium et gubernior. q Senatui loco et dignitati suæ restituto juxta Dctum Impatoris et transactionis ordinem jussu Civittum pstita eent, ea itid Juramenta, q Seditiosi, vel ~~pp~~ Seditionem conscripti, recuperandæ restitutiois Caâ jurâssent, irrita ee, inutilia et nullius Religionis vel momenti, quoniam Juramenta coactè pstita Dco pquam maxè displicerent, egregium certè Sanctitatis Exemplū

in istis Fratribus, qui ut honeste Seditionem et Civiles discordias, vix dum sopitas, revocarent, etiam Juramenti Religionem proculcarent. Eodem A.o quo leges hæ quas diximus Lubecæ ferebantur, Gedanenses interim domi et ipsi de legibus ad stabiliendam Ordinum Concordiam pertinentibus cogitabant, præsertim ad omnem occasionem Seditionis præcidendam, quæ ut plurimum Contuberniorum quorundam protervia superioribus annis fuerat suscitata. Accedente igitur Magistri consensu, quod fieri tum oportebat, hæ leges in singulis Contuberniis latæ receptæ sunt. Quicunque in aliquo Contuberniorum Corpore volet esse, Civis sit, et marcam dimidiam Collegio exsolvat, literarum etiam documenta afferat ex eo loco, unde recens discesserat, quo more ibi conversatus fuerit, et num honeste satis locum mutaverit. Qui in Magrum cujusvis Opificii recipi volet, triplex edat artis suæ Specimen, ut omnibus appareat, an eo numero dignus sit nec. Faciet a. opas suas in Contubernii Senioris domicilio. Senatus cuique Contubernio quotannis Seniores duos constituat, iique Senatui jurent, operam se daturos, ut quæ ab eo Contubernio opera facta fuissent, probæ sint, et justa, utque nihil novi vel alieni in eo Contubernio constituatur absque Senatus Scitu et authoritate. Ut opificum famuli non breviori tempore quam in anni quadrantem conducantur, intra quod tempus nemo alterius Servum corrumpat vel interVertat. Si quæ inter Contubernales dissensio oriatur, vel alia Causa emergat, qua necessum visum fuerit, Conventionem publicam haberi, Seniores ad Senatum accedant, et rem proponant, et quicquid hanc in rem Senatus jusserit, sciverit, statuerit, omnes contubernales parento. Cum quis contubernalium diem suum obierit, servus quispiam communiserit, qui cæteros ad funus deducendum sub

mulcta

Statuta Gedanensia in Causis Contuberniorum.

multa ꝯstituta ꝯvocabit. Oēs ōīno Compotaōes, q̄ in Corpore ꝯtuberniorᵉ celebrari ꝯsueverant, deinceps ōibꝫ inrduct[a] sunto.

Aᵒ sequenti Lubecæ ꝯventꝫ fœderatarᵉ Civittum rursꝫ habebatᵉ, ad diem Joannis Baptistæ. Eo Gedanenses miserunt Joannem Hamer. Conventionis ea ꝑcipua Caā fuit, quod Magʳ Ordinis Legatum suum Ludovicum Logendorp Eqtem, ad Civittes mittebat, cum hisce mādatis. Civittes sæpiꝫ jam ad Magrum scripsisse de vectigali Pfunt Zoll, nec ullum ipsis Responsum hactenꝫ satisfecisse, itaq̄ se missum ut audiret ac ꝑpiꝫ exploraret. Saltem qd hac re Civittes sibi vellent, vel qd in Magro tamē desiderarent. Civittes respondent, hanc ēē rei summam, quam desiderent, quoniam Civittes illud vectigal vel Exactionem eam ꝑ comuni Civittum Usu ꝯstituissent, ac Sociis Prussiensibꝫ mandassent, ut quod exegissent in raōes publicas referrent, interim a. Magʳ hanc Exactionem ad se ꝑtraxisset, cum sūmo Civittum ꝑjudicio, opam daret Magʳ, ut Exactio abrogaretᵉ, et Civittes Prussienses raōes suas quantotiꝫ expedirent, ad ea Legatꝫ: Magrum maximos fecisse Sumptꝫ in expediendis Navibꝫ, quō Securitas in Mari Mercatoribꝫ ꝯstaretᵉ, et in ꝑdonibꝫ ex Insula Gotlandia ꝑfligatis, tū etiā in gerendo bello ꝑ qm necessario, de quo satis Civittibꝫ ꝯstet. Itaq̄ ō spare Magrum, fore ut Civittes ipsi Sumptuum recompensaōem invideant, s. ex aquo et bono potiꝫ secum ut inrᵉ amicos agant. Seqꝫ hæc Civittum postulata ad Dnūm suum ēē relaturꝫ, neq̄ dubitare, qn aliqd ex earᵉ Sententia sit responsurꝫ. Atq ꝑ inquunt illi, Nos existimabamꝫ, te cum istiꝫ modi Mandatis adversus-

se, qbus totum id negotium ꝯficeret. Sic n. ô ita pridem Magr respondeat ante nuncio nro Simoni Klovenstein, se ꝑpediem Legatum Lubecam missur, q de oi nobiscum ꝯtroversia tractaret. Itaq nisi qd aliud ipse in Mandatis haberet, ꝑreg hac legaoe res ꝯmdiguisset. Cum negaret se qd amplius in Mandatis habere, qm ut Sententiam Civittum de tota re explorarent, et ad Dnum suum referret, tum Civittes iter: Hac igr ē Sententia Nra, qm jam antea ô ignorat Magr, ut Exactionem eam, ô ad se, verum ad Civittes ꝑtinentem, abrogaret, Prussientibus juberet rationes inferre, utq de his oibus intra Festum Nativitatis Mariae ꝑximum Civittibus satisfieret, alioqn se injurias suas minimè neglecturas. Recepit Legatus, omnem se opam datur, ut cum Civittum bona graa res tota ꝯficeret. Ita tum etm Civittibus verba data.

Statuta Hansae de psonis ad Conventum mittendis.

In eod ꝯventu publicè decretum ē, ut quoties in posterū Conventus fæderator haberet, nemo in Sessionem Concilii publici admittat, q ô domi in ꝯsilio publico juratus assideat. Si qs a. Proconsul vel Senator Civittis suae Scribam vel Scrium secum adduxisset, illi etm assidendi Jus eēt. Si qua Civitas solum Scrium vel Scribam ad Conventum ablegasset, is in ꝯsessum ô admitteret. Caa hujus ꝯstituois fuit, quod multae Civittes tum, vel sumptuum minuendor Caa, vel rer negligentia, ô Senatores, d. Scribas saltem ad ꝯventiones mittebant, quod si oibus liber eēt, verebant futur, ne oes tand ꝯsultaoes Scribar arbitrio ꝯsisterent, eoq modo Reiplae malè ꝑvideret. In eod ꝯventu latae quoq st hae ꝯstituoes et in singulis deinde Civittibus publicatae. Ut q Juris experiundi caa cor Civittis cujusqis Senatu compareret, ô. plures qm

res quam quisque Comites secum haberet, quod secus fecisset, pro quolibet Comite, qui numerum excedat, marcas duas argenti mulctæ Causa exolveret. Si qui Seditionem concitassent, vel conjurationem coivissent, contra Senatum vel Civitatis ejus, auctoritatem et dignitatem, qui eam ob rem profugissent, aut proscripti essent, hi ne in aliqua fæderatarum Civitatum recipiantur, sed Capitis poena plectantur. Idem in eos, qui Coitiones ejus generis factas scivisset, neque Indicium fecisset, constitutum esto. Si in alia Civitate, quæ inter fæderatas non est, ejusmodi homines recipiantur, ejus Commercium et Societatem omnes fæderati fugiant, et abominentur quamdiu hominibus tam noxiis receptum præbebit. Si qua Civitas ob Seditionem, vel Magistratum loco motum vel ob aliud quodvis delictum, ex Communione Societatis Anseaticæ exclusa fuerit, cum ejus Civibus et Incolis, nulla cæteris sit consuetudo, nulla Societas, nullum Commercium, Cives et Incolæ nec in famulitium, nec in contubernia et Corpora Opificum recipiantur, sed omnes sint abominabiles, quoad se isthac infamia uti Civitatum Jure constitutum est exoneraverint. Et de rebus Nauticis hæc sancita sunt. Quilibet Nauclerus quamcunque rem in Navem illatam recepit, eam integre rursum ex Nave tradat: Si quid in Navi amissum vel furto subtractum fuerit, Nauclerus rem integram præstato. Si qua res in Navem illata fuisset, quam nemo repetit, eam Nauclerus penes Magistratum ejus loci, ubi Navem exonerat, vel penes Mercatorum Collegium si quod ibi sit, deponat: si quod periculum Navi accidat, Vi Maris aut Ventorum et Nautæ conducti Nauclero opem quam debent, non ferant, vel si necessitatis tempore casuve e Navi se subducant, vel aufugi-

Statuta Hansæ de rebus Nauticis.

ant, in quacunq; postea fœderatar Civitte deprehensi fuerint in Carcerem ǧjiciant, et ꝑ duos Menses pane et aqua macerent: Sin Secunda Vice tale qd comittant, tres Menses in Carcere adservent, et pane et aqua cibent, deinde in auriculæ parte nota ǧpiam illis imprimat, qua ab aliis intnosci point. Si qs Nauta pretio ǧductq cum precio aufugerit, ubicunq; deprehensq, trium Mensium spacio in Carcerem ǧjiciat, pane saltem et aqua in Victum ꝑbitis, et precium Nauclero nihilominq restituat. Neqs oino fæq Nauticum exerceat, ei qd ꝑ pecuniam dederit, ejq amissione ꝑposita, Nauclero a. mulcta in Marcam auri infligenda. Nullq oino fœderis Anseatici Mercator, cuivis alii, q in fœdere ō sit, merces vel naves suas tractandas comittat, exceptis halece, Vino et Cerevisia, nec cum eo Societatem ǧtractam habeat, sive in parte Navis sive in parte Mercium. Si Pyratæ vel ꝑdones res quascunq; alicui eripuisset, easq; ab illis aliq qspiam rursum recipet vel eripet, is raptæ rei dimidium ꝑ se retinebit, et reliquum Dnō restituet, nisi majores forte sumptq impendisset: Quicqd a. Naves publico Civittum sumptu à ꝑdonibq recepissent, id integrum Dnō restituat. Res à ꝑdonibq raptas, vel naufragio amissas, et in littq ejectas, nemo sciens emat, vendat, vel in Comerciis usurpet, pœna Capitis ꝑposita ei, q ǧra fecerit, mercibq a. nisi Dnum habeant in Comissum ǧdemnatis. Quoniam A°. 1418. gubernare cœpit ꝑ Magro Sifert Lander von Spanheim.

1419. Michaëlem Sternbergensem, cum annos Sex ordini ꝑfuisset, et Gedani supremum diem clausisset, A°. supra Millesimum Quadringentesimum decimo nono, q annq erat Regis Jagellonis Tricesimq quartq. Impatoris Sigismundi

mundi Nonus, subsecutus est in ordinis Magisterio Vicesimus XXVI. Magister
Sextus Paulus de Rusdorff, Vir pius et probus, qui Reipublicae recte admi- Generalis.
nistrandae curam quidem maxime gerebat, sed fratrum et Com-
mendatorum tanta erat improbitas, ut illorum libidini invitus
quandoque cedere cogeretur.
Agebatur tum conventus Terrarum Prussiae Marieburgi Feria quinta ante De Scribis Con-
Dominicam Judica, ubi constitutum est de Civitatum Scribis, Con- silio Terrarum
silio publico adhibendis, qui acta gesta deliberata conscri- Prussiae adhibendis.
berent, et memoriae consecrarent. Inibatur autem haec per totam
Provinciam ratio, ut Gedanensium quidem Scribae tum interesset quo-
ties Marieburgi vel in Pomeraniae territorio conventus haberentur,
Elbingensium autem, cum Elbingae vel in Vicino Territorio con-
silium exerceretur. Similiter de Regiomontanis et Braunsbergensibus
constitutum. Culmenses et Thorunenses in Culmensi agro per suos ho-
mines hanc operam praestarent, utra scil. Civitas ei loco Vicini-
or esset, ubi conventus haberetur, verum hodie tam consilii publici
quam Scriborum adhibendorum longe alia est ratio, de quo plura comme-
morandi suo deinceps loco dabitur occasio. In eodem Conventu
haec quoque lata est constitutio: Si quis ob aes alienum contractum loco ex- Bancaeruptores
cedere cogeretur, ei liberum erit ex uno territorio in aliud con-
cedere, ita quidem ut ne extra Prussiam profugiat. In quocunque terri-
torio fides illi publica dabitur, in mensem integrum, neque quis
illum Creditor interim debiti Causa comprehendere possit,
vel debeat, et hoc illi tempus indulgebitur, ut intra mensem
eum, si potest cum Creditoribus honeste transigat. Si interim
cum illis non convenerit, exacto mense liberum illi erit quo volet
concedere, modo in Poloniam ne transeat. Qui in Poloniam
hac de Causa concesserit, nunquam in perpetuum in Terris Prussiae pu-
blicae fidei beneficio utetur.
Anno 1420. Deliberatio tandem instituta fuit Civitatum Prussien- 1420.

Pfundtzoll. sium de ráoibus quae ad Exactionem Pfunt Zoll pertinerent àd fœderatas Civittes referendis, quas illæ sæpius jam postulaverant, Magr a. et Comendatores pfracte negarent. Nunc etiam Magr hanc ob rem aditus, ut de ejus Consilio Consensuque constaret, certi nihil respondit, nisi quod rem quoque modo vellet iterum atque iterum, et in dies quod longius ptrahi. Tandem cum Civittes dicerent, sese nullis honestis Excusáoibus rem amplius differre posse, et nunc instare Conventum fœderatarum Civittum, in quo denuo raões inferre jussissent, sane inquit, mihi pro magnum videtur alteri de rebus meis raõem reddere, Vos ut reddatis non jubeo, neque quo minus reddatis prohibeo. Simul causatus subitam pfectionem versus Velanum rem oem indiscussam reliquit. Civittes re amplius deliberata rationes conficiendas et exhibendas censuerunt, Eas hic subjungemus, quae et breves sunt et raõem ejus Exactionis Pfunt Zoll pponunt, et quod à Maritimo portorio Nro differat omnino nihil demonstrant.

Rationes accepti.

aº. 1398. Marc. 6123.

aº. 1399. 1400. 1401. 1402. Marc. 1840. (ming V. Scot.)

aº. 1403. Marc. 250.

aº. 1410. et 1413. Marc. 3690. Scot. 12.

aº. 1414. Marc. 2000.

aº. 1415. Marc. 1005.

aº. 1416. Marc. 2746.

aº. 1417. Marc. 560.

Suma ē Marc. 18214. Scot. 7.

Et hæc quidem sunt pecunia, quas Magr accepit. Gedanenses acceperunt ab aº. 1397. usque ad añum 1417. Marc 32835. Scot. 7. Suma Expensi ē Marcarum 36771. Plus igr Expensi ē quam Accepti Marc. 8853. Scot. 7½.

Ráo pterea inita ē, qua portione quaeque Civitas Expensas

sarciret et in publicum oferret, uti tum sumpts legaois Joannis Huxer Torunensis et Henrici von Staden Gedanensis qui Stralsundi obierant, inter Prae Civittes secundum pportionem divisq ē, in summam Marc. 416. Scot. 8. Sic ut solverent Thorunend Marc. 95. Scot. 5. den. 10. Elbingend Marcas 95. Scot. 5. den. 10. Regiomontani Marc. 35. Scot. 5. Brunsbergend Marc. 22. Scot. 7. den. 10. Gedanenses Marc. 266. Scot. 15. den. 10.

Ao supra 1421. circa festum Divi Joannis Baptistae Internuncii foederatar Civittum ad Magrum Prae st ablegati, q de abrogaoe Vectigalis Pfunt Zoll accuratis cum ordine tractarent, ii à Gedanensibs Mariaeburgum pducti, accersitis etm Thorunensibs, Elbingensibs et Regiomontanis, et prandio honorifice excepti, ubi deinde dicendi ptas facta ē, illi denuò repetunt, qd jam saepis de Exactione Pfunt Zoll scriptum actumve fuisset, qm Magr et Civittes Prussienses ōra comune Dctum hactens pcepissent, in grave caeterar pjudicium ac detrimentum: Additis raoibs cur hoc neq liceret Magro nec Civittibs amplis tolerandum eet. Finis Oraois fuit, ut Magr eam Exactionem exemplo caeterar Civittum penits abrogaret, et de acceptis raoem Civittibs redderet. Rogati deinde si qd aliud in Comissis haberent, ut mandata simul et semel explicarent, quo simul et expeditis ad totam legaoem posset respondere. Illi ōra, caetera, q in Mandatis haberent, ejs ēe generis, ut pris explicari ō possent, quam ad Caput ppositum Responsum accepissent. Postridie igr recum Comendatoribs deliberata respondet Magr: Nulla se raoe adduci posse ad abrogandum Vectigal istud, quod ipsemet ō introduxisset, d. quod à Majoribs usurpatum in manus traditum accepisset. Quartum se jam ēe Magrum, q Vectigal istud in uss suos exegerit. Et sane Principem se liberum ēe, q in Provinciis suis libere, quod e re sua sit ostituere pos- | 1421. Pfundt Zoll

sit, ne dum à Majoribus constitutum esse et manutenere. Petens ut ne Civitates ipsi sibi suum inviderent, sed amicè potius consentirent, ut vectigal illud aequè in posterum ut antea percipere sibi in suo liceret. Eo praesertim attento, quantos sumptus brevi fecerit, tam in bella Necessario àse repellenda, quam in Securitatem Mercatoribus terra mariq praestandam. Illud autem vel Lubecensibus inprimis ad animum revocare nitebatur, illorum opera et Subsidiis hunc ordinem suum Ptolomaide incrementum sumpsisse, itaque non aequum esse, ut ipsi tanquam primi benefactores, nunc eundem ordinem oppugnatum vel fortunis exutum venirent. Ad ea referunt Internuncii, exoletas esse has rationes, quibus Magister conaretur ius aliquod suum in exactione Vectigalis ejus adstruere: saepe jam hoc demonstratum esse, nec Magistrum hunc nec Antecessores ejus ius ullum habuisse Exactionem eam ad Civitatum usus pro communi Commodo institutam, in rem suam privatam usurpandi. Statueret ille sane in Provinciis suis libere quod vellet, hoc n. se non impedire, sed absque aliorum, in quos Imperium non haberet, praejudicio et detrimento statueret. Meminisset, qua amicitia, qua opera labore et sumptu Civitates bona et fortunas Ordinis et Subditorum in Angliae et Daniae Regno defendissent, hanc vicissim sibi operam daret, ut amicas habere Civitates malit, quam tam enormiter offendere. Itaque rem accuratius consideraret, et alio se responso dimitteret, quod magis ex re Civitatum sit, hoc n. quod ab ipso dictum sit, se pro responso ad suos referre nequaquam licere. Tum Magister, equidem inquit, adeo cupio Civitatum amicitiam, ut quemcunque Principem potius quam ipsas offendere velim. Verum tamen neque unquam hanc ob rem tam acriter et serio mecum actum memini, neque sane existimassem hac exactione, Civitates tantopere taedi potuisse. Itaque denuo mihi cum Commen-

dato-

datoribus meis deliberandum erit. Re diutius deliberata, Marschalcum deinde ad Dominos nuncios mittit, qui denuo rationes ostendit, quibus impeditus Magister nunc in continenti Exactionem abrogare non valeret, et postulat ut ad tempus saltem paucorum annorum liceret Magistro pro publica Provinciarum suarum necessitate Vectigal percipere. Hoc Domini nuncii nequaquam consentire velle, sed quoniam omnis actio inanis esset, petere sibi Securitatem ex Prussia praestari, quo sic ad suos redire possint, Civitates deinceps rationes inituras, quibus onera hujusmodi contra jus et fas Mercatoribus imposita à se removerent. Prussienses autem Civitates minime hoc e re futurum existimantes medios se interponere, et cum Dominos nuncios rogare, ne rem ita infectam relinquerent, tum Magistrum etiam atque etiam obtestari, daret operam, ut magis amico aliquo Responso Dominos nuncios ablegaret, alioquin futurum, ut omnis omnium Civitatum offensio in Subditos suos esset tandem eruptura. Actum est per dies aliquot continuos, si quod medium inveniri posset, quo et Dominis nunciis in praesenti satisfieret et Magistro Spatium pro nihil interim colligendi daretur. Verum cum Domini nuncii praefracte postularent, ut et Vectigal abrogaretur, et rationes inferrentur, et si in posterum Civitates Exactionem eam pro suis usibus denuò decernerent, ne Magister sese immisceret, neve in [illegible] usurparet. Tandem eò deventum est, ut Magister hanc conditionem ferret, se Vectigal istud Pfundt Zoll ad postulationem Civitatum abrogaturum, ea lege, ne rationum reddendarum sibi necessitas incumberet, sed accepta hactenus liberè sibi retineret. Gravis etiam haec Dominis nunciis videbatur conditio, sed quia rem imperfectam relinquere nolebant, hoc demum postulabant, ut Magister abrogaret, et si in posterum pro Civitatum Usu denuo constitueretur nec ipse, nec Ordo suus sese immiscerent. Ad rationes acceptorum quod attinet, Magistri ipsius arbitrio se committere, quod ex aequo et bo-

no Civitatibus adscriberet. Utrumque recepit Magister et Vectigal se abrogaturum et nunquam deinceps usurpaturum. De acceptis autem ait, nihil in praesenti se posse polliceri.

Facultas Civitatum statuendi quae pro usu rei maritimae et commerciorum sunt.

Postulabant deinde Internuncii, ut consensu Magistri liceret Civitatibus Prussiensibus et Livoniensibus, quae in foedere sint, una cum foederatis caeteris in Communi Concilio constituere et decernere, quae pro usu Civitatum et commodo rei maritimae Mercatorum et Commerciorum essent, neve Magister id contradiceret, vel in Provinciis suis Executionem prohiberet vel impediret. Ad ea Magister respondet, se facile passurum et consensurum, ea statui atque decerni, quae in rem Civitatum et Negotiationum et Navigationis et Mercatorum essent, modo Jus et Authoritatem suam et Ordinis sui et Provinciarum suarum non afficerent. Querebantur etiam Internuncii communi Civitatum nomine de Anglis, Hollandis et Scotis, qui varia attentarent in Civitatibus in praejudicium et fraudem Mercatorum. Itaque postulabant, ut quod Civitates ad reprimendos noxios istorum hominum conatus decreturae essent, Magister non impediret, quominus in Civitatibus suis perageretur, sed benigne consentiret. Recepit se Magister libenter consensurum in ea, quae pro Civitatum commodis constituerentur, nec in suis Civitatibus ea impediturum, modo prius de omnibus iis quae decreta essent, certior fieret. Et ad hunc quidem modum Internuncii Civitatum a Magistro tum fuere dimissi.

Junckerhoff.

Eodem anno primum invenio Ordinationes quasdam a Senatu latas esse, quibus in Conventione in Basilica Regis Arturi, quam vocant, Mercatores uterentur; an tum primum ejus Basilicae usus coepit, an vero jam antea receptus fuerit, nondum mihi liquet. Ordinationes autem quas dixi tales sunt: Quicunque Peregrinus Basilicam Arturi frequentare volet, ab hospite suo, apud quem divertit ad Seniores Subselliorum producitor, nomen ejus in album refertor, inscriptionis pretium hospes praestato, omnes Ca-

mnes Calumniatores, Sugillatores, Mendaces, et q bonor Viror
opinionem onerant, et q q duis alicui culpæ vel pbro dant, qd
pbare n point, ab hac oversaoe ut infames penitg excluduntor.
Qui Meretricem vel q palam qstum corporis fecit, Uxorem duxe-
rit, in Basilica osidendi Jg ne habeto. Jd illis Jg esto, q ocubinas
alunt, vel in osortio meretricum vitam ducunt. Quicunq ob
qmcunq Caa Lris publicæ fidei vel Salvi oductg vitit, oversa-
tione ea indignq habetor. Opifices, ppolæ, anonarii, mercenarii,
cauponæ à oqressu Basilicæ penitg sese abstinento. Quicunq Jure
ovictg fuerit, rem inhonestam admisisse, Basilica excluditor. Ad
Choreas in Basilica publicas Virginem aut Mulierem Stupri adul-
terii et Meretriciæ Vitæ diffamatam adducifas n esto. Nemo fa-
cie psonata Basilicam adito. Nemo Civem tanqm hospitem in
Basilicam invitato. Nemo arma, tela, gladios, ad pniciem hoium
comparatos eo loco gestato. Diebg oibg honori Divino dicatis in
Basilica Compotaoes n sunto. Qui qvem intra Basilicam otumeliosè
habuerit, vel gladium strinxerit, vel verberibg affecerit, Basilicam a-
deundi Jg n habeto, priqqm dictam mulctam exolverit. Mulctæ
dicendæ Jg et arbitrium Senatg esto. Famulos Basilicæ à Seniori-
bg dimissos vel officio remotos Successoribg in Ministerium recipe
sine Antecessor osensu Jg n esto. Seniores in Basilica nihil ædifican-
to absq illor osensu, qvos Senatg ex suo ordine Basilicæ pfecit. Post
horam vesptinam decimam oes compotaoes è Vestigio finiuntor.
Nec in Basilica nec in Cella qsqm Cartas vel aleam ludito. Cui
ob supra dictas Caas aditg et oversao Basilicæ intrdicit, se ipsu
potig abstineto, qm et cum infamia p alios deducat. Totig a.
rei cognitio, num qs excludendg sit nec ne, eor arbitrio, q
ex Ordine Consulari pfst, vel p psonæ qualitate Senatg Judicio
osistat.

A.o seqventi Mense Martio, cum Civittes Prae 1422.
Majores cum nnullis ex Ordine Eqvestri Mariæburgi Con- De vendendis

Mercibus eorum qui Hanseatici sunt in portu in quem appulerunt.

ventum agerent, inter cætera decretum fuit, ut Mercatores omnes, qui fœderis Hanseatici essent, in eo portu, in quem appulissent, merces suas venderent, intra trium Mensium spatium, neque facultas illis esset Merces eas ad mediterranea loca transportare.

De diebus operationi opificium destinatis in ferias convertendis.

Alterum decretum fuit, per universam deinde Prussiam receptum ut non liceret Opificibus dies operationibus destinatos in ferias comutare, quod ad coercendam Opificium luxuriam excogitatum adeò deinceps invaluit, ut hodie publicis harum Terrarum constitutionibus pœna Capitis sancita sit in eos, qui extra Ordinem ferias sibi suo libitu constituissent. Deliberatum fuit in eorum conventu de Nautis, qui Navem in lacu Hab. vel in Vistulæ fluvio fregissent, & proximo demum conventu, qui Mense deinceps Aprili celebrabatur, cum cæteræ Civitates etiam accessissent, ita hac de re decretum fuit: Si qua Navis vel

De Navibus in Vistula vel Habo damnum passis.

si qua Scapha in flumine Vistulæ vel in lacu Hab damnum pateretur, vel Naufragium faceret, tenebitur exercitor cum familia sua Nautica Merces servare, et à fluctibus salvas præstare, quantum facere potuit. De Mercibus servatis æquum pretium dabitur Nautis, Exercitori vero naulum vel Vecturæ precium integrum. Qui cunque vero Nautarum aufugissent vel se subduxissent, ac Navem et Merces, quæ servari poterant, dereliquissent, ii ubicunque postea deprehensi fuerint, auribus mutilabuntur. Quod si ipsemet Exercitor aufugerit, Navem dereliquerit, Ius erit Mercatoribus, quorum res vehuntur, suo arbitratu mercibus prospicere, et damnum datum ex ipsa Nave resarcire, et quod deerit ab ipso Exercitore quandocunque repetere.

Superiori Anno Joannes Winrach Senator Gedanensis missus fuerat in Hollandiam, ut de sarciendis damnis transigeret, quæ Hollandi Gedanensibus jam pridem intulerant. De quibus rebus dum agitur, interim Joannes Dux Hollandiæ et Senatus Amsterodamensis petierant per Literas, ut sub fide publica cum ipsi-

ipsiq P.ᵉ ~~Mgrm~~ Mgri tum fœderatar. Civittum Prussiensium, liceret ipsos nautis cum rebq suis intra pertentem añum securè in Pram commeare. Ver. Magr cum intellexisset ex Gedanens legato, rem eo modo prorogari saltem, n. a. transigi, fidq publicam Hollandis denegavit, quoad iis, quor res agebat, damna ex bono et æquo plenè fuissent compensata.

Eodq aᵒ. mense Decembri Magr Elbingam Gedanenses evocavit et cum iis de controversia Mercium, q. ad annonam spectant, n. exportandar disceptavit. Fame n. passim in Vicinis Regionibq increbrescente, superiori æstate Magr interdixerat Gedanensibq, ne comeatum ullum, neve ea q. esui potui sint, mari exportari sinerent, et añona Vilitas intra Pram eò faciliq conservaretq. Paruerant quidq Gedanenses. d. cum ipsi Comendatores interim privati compendii gratia, res añonarias satis carè divenderent ac exportarent, noluerunt Gedanens iis Angustiis, ne sibi id quod illis liceret, deinceps astringi. — De mercibq spectantibq ad annonam n. exportandis, et conservanda annonæ Vilitate

Res p totam æstatem agitata, tandq hoc mense per Magrm ipso etiam acriq ventilata ē. Et quanqm nihil decerni potuerit ~~certi~~, quod Comendatores semper prærogativam p. Civibq habere se existimarent, ita tn. discessum ē, ut Gedanenses, qbq se cæteræ Civittes adjunxerant, aptè profiterentq, si quidq oium æqualis futura eēt conditio, per se n. stituri, quo minq Añonæ publicè prospiceretq. Sin a. ii, quos maxè deceret Remplam magis curare qm privatum lucrū sectari, Majorem sibi qm cæteri libertatem in evectanda añona arrogare pergerent, et se quoq et cæteras Civittes suis suorq Civium comodis minimè defuturos.

Aᵒ. 1423. gelidissima bruma fuit, quæ usq adeo Mare Balthicum constrinxit, ut Eqtes Mare transirent Lubecam usq, littoralibq nimirum locis, Mare congelatum iter quasi terrestre præbebat ambulantibq. — 1423. Gelidissima Bruma congelatum mare.

Sed eo q seqt aᵒ. Gedanensis Civitas insignem ab incendiis cladem passa ē, et n. uno in loco nec eodq tempore. Nam ipso die Dnico — 1424: Notabilia Incendia.

quem Misericordias Domini vocant, granaria fortuito incendio comprehensa ac funditus exusta sunt, et cum his magna pars domorum ad Motlam vulgo Lastadiam dicunt, et Suburbium una cum Templo Divorum Petri et Pauli concrematum. Deinde Mense Octobri platea bajulorum, et inde contigua domus ad Geranion usque et Geranion ipsum, et eodem tempore officina lateraria ad Rodanum posita incendio perierunt. Meminit horum incendiorum Crantzius et affirmat, quod tribus uno tempore locis satis distantibus (: quod prodigii loco habitum est :) exorta fuerint incendia, quae nulla vi restingui potuerunt, Gedani in Prussia, Anclami in Vandalia et Duderstati in Saxonia. Ferunt, ait, quod diximus, nulla vi aquae, nulla denique subversione domorum succurri potuisse, donec a fundamentis omnia consumerent, quae illud incendium attigerat. Addidit ibidem Crantzius rem tum quoque novam et insigni multorum fama diffusam in Livonia, et quidem in Urbe Rigensi contigisse. Magister inquit Fratrum ordinis Teutonicorum, cum vellet Nuptias conserere inter Juvenem professione Mercatorem et Mulierem, quam idem Magister non odisset, refragareturque Juvenis, quod dubiae videretur mulier pudicitiae: quae contemptum suum pertulit ad Vindictam, ut olim Aegiptii Uxor in Josephum, Paliphae in Hyppolitum, deferens Juvenem Magistro fratrum, de furto illum impetivit. Ille jussit publico condemnatum supplicio necari Juvenem Suspendio. jam moriturus Juvenis, quoniam inquit in hoc mundo injuste condemnatus morior, ad justum Judicem revoco Magistrum in diem tertium decimum, mihi de justitia responsurum, ut ibi verum inter me ac se expiatur Judicium. Moritur Juvenis, Magister auditam evocationem contempsit, vixitque laetus discutiens Melancholiam. Venit dies constituta et ecce subita aegritudine corripitur. Certus quod morietur, adstantibus dixit; Ego morior, video quod me vocavit adstantem. Quo dicto obmutuit et paulo post vivendi finem fecit. Fabula vulgatur per omne Livoniae Theatrum. Mulier deinde ab alio Mercatore de vero furto impetitur, invenit fidejussores, ut Jure responderet; Intra diem Viriles sibi vestes aptavit, ut Clericus tonsoratur, abit in Prussiam, non expectato Judicio, quod formidabat. Caeterum hujus rei fides penes Authorem esto. Annales certe Magistrorum Livoniae, cum hoc Annorum numero, quem Crantzius digerit, non conveniunt.

Finis Libri Tertii.

BIBLIOTH. JAGELLON.
Rkps. Nr 192
Kart zapis. 104. [illegible]

Skanowanie i opracowanie graficzne na CD-ROM :

DIGITAL – CENTER

ul. Krzemowa 1
62-002 Suchy Las
www.digital-center.pl
biuro@digital-center.pl
tel./fax (0-61) 665 82 72
tel./fax (0-61) 665 82 82

Wszelkie prawa producenta i właściciela zastrzeżone.
Kopiowanie, wypożyczenie, oraz publiczne odtwarzanie w całości lub we fragmentach zabronione.

All rights reserved. Unauthorized copying, reproduction, lending, public performance and broadcasting of the whole or fragments prohibited.